

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΕΛΕΓΧΟΥ

της

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΝΕΓΚΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Νοέμβριος 2014

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες στο επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Νεγκάκη Χρήστο, ο οποίος συνέβαλε με τη βοήθειά του στην επιτυχή ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας.

Επιπρόσθετα, θα ήθελα να ευχαριστήσω το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για τις γνώσεις και τις πλούσιες εμπειρίες που αποκόμισα κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού μου.

Πάνω από όλους θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην οικογένειά μου για την ενθάρρυνση, την ηθική συμπαράσταση και την οικονομική υποστήριξη που μου προσέφεραν όλα τα χρόνια των σπουδών μου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες	2
Κεφάλαιο 1 : Εισαγωγή	6
1.1. Έννοια, Ορισμός και Περιεχόμενο της Ελεγκτικής	6
1.2. Σκοπός του Ελέγχου	8
1.3. Διακρίσεις του Ελέγχου	9
1.4. Η Εποπτεία του Ελεγκτικού Επαγγέλματος	11
1.5. Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας	12
1.6. Ερευνητικά Ερωτήματα	13
1.7. Δομή της Διπλωματικής Εργασίας	13
Κεφάλαιο 2 : Επισκόπηση Βιβλιογραφίας	16
Κεφάλαιο 3: Θεσμικό Πλαίσιο και Μεθοδολογία Εσωτερικού Ελέγχου	23
3.1. Ο Εσωτερικός Έλεγχος και η Εμφάνισή του στην Ελλάδα	23
3.2. Διεθνές Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής (Internal Auditing Standards Board, IASB)	30
3.2.1. Ορισμός Εσωτερικού Ελέγχου	31
3.2.2. Ο Κώδικας Δεοντολογίας	35
3.2.2.1. Εισαγωγή	35
3.2.2.2. Αρχές	36
3.2.2.3. Κανόνες Συμπεριφοράς	36
3.2.3. Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου	38
3.2.3.1. Εισαγωγή	38
3.2.3.2. Εννοιολογικό πλαίσιο και ο σκοπός των Προτύπων	39
3.2.4. Συμβουλευτικές Οδηγίες	44
3.2.4.1. Συμβουλευτικές Οδηγίες για τα Πρότυπα	44
Χαρακτηριστικών	
3.2.4.2. Συμβουλευτικές Οδηγίες για τα Πρότυπα Εφαρμογής	45
3.2.5. Διευκρινιστικά Έγγραφα	46

3.2.6. Οδηγοί Πρακτικής Εφαρμογής	46
3.3. Οι Αντικειμενικοί Σκοποί Του Εσωτερικού Ελέγχου	46
3.4. Διαδικασία Εσωτερικού Ελέγχου	49
3.4.1. Προκαταρτική Έρευνα	50
3.4.2. Σύνταξη Προγράμματος Ελέγχου	50
3.4.3. Επιτόπια Εργασία	51
3.4.4. Έκθεση ελέγχου	52
3.4.5. Μεταγενέστερες Ενέργειες	52
3.5. Είδη Ελέγχου	52
3.5.1. Οικονομικοί – Λογιστικοί Έλεγχοι (Financial Audits)	53
3.5.2. Λειτουργικοί Έλεγχοι (Operational Audits)	54
3.5.3. Διοικητικοί Έλεγχοι (Management Audits)	54
3.5.4. Έλεγχοι Παραγωγής (Production Audits)	55
3.5.5. Έλεγχοι Πληροφοριακής Τεχνολογίας και Πληροφοριακών Συστημάτων (IT/IS Auditing)	56
3.5.6. Έλεγχοι Συμμόρφωσης	56
3.5.7. Έλεγχοι Ειδικών Θεμάτων	56
3.6. Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου	57
3.7. Ορισμός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	57
3.8. Περιεχόμενο του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	58
3.9. Σκοπός του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	61
3.10. Οι Βασικές Αρχές ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	62
3.11. Οι Αδυναμίες του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	68
3.12. Οργάνωση και Διοίκηση της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου	69
3.13. Προϋποθέσεις και Παράμετροι που Αιτιολογούν την Ύπαρξη Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου	71
3.14. Η Θέση της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου μέσα στην οικονομική μονάδα	72
3.14.1. Για μη εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών	72
3.14.2. Για εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών	73
3.15. Επιτροπή Ελέγχου	73
3.16. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής	76

3.17.Τα Απαραίτητα Προσόντα και οι Ικανότητες του Εσωτερικού Ελεγκτή	77
3.18. Τα Καθήκοντα του Εσωτερικού Ελεγκτή και η Αξιολόγησή του	80
3.19. Σχέσεις Ελεγκτών και Ελεγχομένων	83
Κεφάλαιο 4: Θεσμικό Πλαίσιο και Μεθοδολογία	86
Εξωτερικού Ελέγχου	
4.1. Ορισμός Εξωτερικού Ελέγχου	86
4.2. Οικονομικές Μονάδες που Υπάγονται σε Εξωτερικό Έλεγχο	87
4.3. Σκοπός και χρησιμότητα του Εξωτερικού Ελέγχου	88
4.4. Προσόντα, Ευθύνες, Υποχρεώσεις και Αρμοδιότητες του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή	89
4.5. Πρότυπα Ελέγχου	92
4.5.1. Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου	93
4.6. Τρόπος Διεξαγωγής Εξωτερικού Ελέγχου	93
4.6.1. Ανάθεση και αποδοχή του Ελέγχου	94
4.6.2. Σχεδιασμός Ελέγχου	96
4.6.2.1. Αξιολόγηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου	98
4.6.3. Εκτέλεση Ελέγχου	101
4.6.4. Έκθεση Ελέγχου	106
4.7. Ομοιότητες Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου	108
4.8. Διαφορές Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου	109
Κεφάλαιο 5 : Συμπεράσματα	113
Βιβλιογραφία	117

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο έλεγχος είναι συνδεδεμένος με όλες τις οικονομικές πράξεις από την αρχαιότητα μέχρι και στις μέρες μας και αναπροσαρμόζεται συνεχώς, ώστε να συμβαδίζει με τις ανάγκες της κάθε εποχής. Τα τελευταία χρόνια, η ανάγκη για έλεγχο γίνεται όλο και πιο επιτακτική και απαραίτητη σε όλες τις οικονομικές μονάδες σε παγκόσμιο επίπεδο κυρίως λόγω της παρούσας οικονομικής κατάστασης.

1.1. Έννοια, Ορισμός και Περιεχόμενο της Ελεγκτικής

Ιστορικά έχουν προταθεί διάφοροι ορισμοί για την Ελεγκτική, αλλά πλέον διεθνώς υπάρχει σύγκλιση απόψεων για το θέμα αυτό. Σύμφωνα με την Αμερικάνικη Ένωση Λογιστικής (American Accounting Association) η Ελεγκτική ορίζεται ως «μια συστηματική διαδικασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων, με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων, για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες». Με αυτόν τον ορισμό συμφωνούν και τα περισσότερα σύγχρονα εγχειρίδια της Ελεγκτικής. Παρακάτω θα προχωρήσουμε σε μια σύντομη ανάλυση των βασικών συστατικών στοιχείων του ελέγχου ώστε να ξεκαθαρίσει πλήρως η έννοια της Ελεγκτικής.

«συστηματική διαδικασία» : Μια λογική, καλά δομημένη και οργανωμένη σειρά βημάτων ή διεργασιών.

«αντικειμενική συγκέντρωση και αξιολόγηση ελεγκτικών τεκμηρίων» : Ο ελεγκτής προκειμένου να σχηματίσει μια ολοκληρωμένη γνώμη για την οικονομική μονάδα που ελέγχει επιδιώκει να συλλέξει κατάλληλα και επαρκή στοιχεία ελέγχου τα οποία να τα αξιολογήσει συνετά και ακριβοδίκαια χωρίς καμία προκατάληψη προς τον ελεγχόμενο. Τα στοιχεία του ελέγχου είναι γνωστά ως ελεγκτικά τεκμήρια. Ελεγκτικά τεκμήρια θεωρούνται όλες οι πληροφορίες που χρησιμοποιεί ο ελεγκτής προκειμένου να εξακριβώσει κατά πόσο οι πληροφορίες που ελέγχει ανταποκρίνονται

σε προκαθορισμένα κριτήρια. Μερικά παραδείγματα ελεγκτικών τεκμηρίων είναι τα λογιστικά βιβλία και στοιχεία, οι έγγραφες επιβεβαιώσεις από τρίτους απευθείας προς τον ελεγκτή και τα φυσικά αποδεικτικά στοιχεία.

«εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων» : Ο Ελεγκτής ελέγχει κατά πόσο τα δεδομένα που συγκέντρωσε και από τα οποία εξάγονται τα αποτελέσματα ανταποκρίνονται σε κάποια προκαθορισμένα κριτήρια όπως είναι το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς, οι συγκεκριμένες κανονιστικές διατάξεις, οι νομοθετικές ρυθμίσεις και οι προϋπολογισμοί. Η έκφραση του βαθμού ανταπόκρισης μπορεί να είναι είτε ποιοτική, όπως είναι η αξιοπιστία και το ακριβοδίκαιο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είτε ποσοτική όπως είναι το ύψος του πλεονάσματος των αποθεμάτων κατά την απογραφή. Τα κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν σε κάθε περίπτωση εξαρτώνται από τους αντικειμενικούς στόχους του ελέγχου.

«ικανό και ανεξάρτητο πρόσωπο» : Ο ελεγκτής πρέπει να διαθέτει όλα εκείνα τα επαγγελματικά και επιστημονικά προσόντα που είναι απαραίτητα για τη διενέργεια του ελέγχου. Σημαντικό είναι, όμως, να παραμένει ανεξάρτητος και ανεπηρέαστος καθώς από αυτά τα χαρακτηριστικά εξαρτάται η ποιότητα των παρεχόμενων ελεγκτικών υπηρεσιών.

«διατύπωση της γνώμης του ελεγκτή» : Ο ελεγκτής διατυπώνει την τελική του γνώμη από τα ευρήματα του ελέγχου. Τα ευρήματα αυτά καθώς και η γνώμη του ελεγκτή διατυπώνονται εγγράφως μέσω των πιστοποιητικών και των εκθέσεων του ελέγχου.

Τέλος, τον πυρήνα του ελέγχου τον αποτελούν τα παρακάτω τρία βασικά στοιχεία:

1. Το **υποκείμενο του ελέγχου**, το οποίο αναφέρεται στο πρόσωπο το οποίο διενεργεί τον έλεγχο δηλαδή τον ελεγκτή.
2. Το **αντικείμενο του ελέγχου**, το οποίο αναφέρεται στο τι ελέγχεται και στο ποιό είναι οι επιδιωκόμενοι σκοποί του ελέγχου.
3. Οι **ελεγκτικές διαδικασίες**, που αναφέρονται στον τρόπο, τις επιστημονικές μεθόδους και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια του ελέγχου προκειμένου να προσφερθούν αποτελεσματικές ελεγκτικές υπηρεσίες. Ελεγκτικές διαδικασίες

ακολουθούνται τόσο κατά τη διενέργεια των εσωτερικών όσο και κατά τη διενέργεια των εξωτερικών ελέγχων.

1.2. Σκοπός του Ελέγχου

Ο έλεγχος στις οικονομικές μονάδες πραγματοποιείται προκειμένου να επιτευχθούν κάποιοι σκοποί. Οι πιο σημαντικοί από αυτούς παρατίθενται παρακάτω¹:

- εντοπισμός και πρόληψη ηθελημένων ή αθέλητων λογιστικών λαθών
- διερεύνηση, αποκάλυψη και καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων ως προς τις διαδικασίες
- έγκριση, ανάλυση και σχολιασμός της ακρίβειας και πιστότητας των διαφόρων οικονομικών καταστάσεων στο σύνολό τους
- αξιολόγησης της σύνταξης και της παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων, που συνήθως αποτελούν ενδιαφέροντα και κατατοπιστικά στοιχεία για την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν μέσα στην οικονομική μονάδα
- πιστοποίηση της επάρκειας ή της ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων
- υπογράμμιση των ατελειών και καθορισμός των αδυναμιών στο όλο κύκλωμα της επιχειρηματικής και διαχειριστικής απεικόνισης
- στάθμιση των πιθανοτήτων ικανοποίησης των κάθε λογής απαιτήσεων της οικονομικής μονάδας, προκειμένου να υπολογιστούν οι πιθανές επισφάλειες και να γίνει έτσι δυνατός ο σχηματισμός των σωστών προβλέψεων.

Τέλος, ο βασικότερος σκοπός της Ελεγκτικής και του ελεγκτή είναι η απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις ως σύνολο είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος, έτσι ώστε να δύναται να εκφράσει γνώμη για το εάν οι καταστάσεις αυτές έχουν καταρτιστεί από ουσιώδη άποψη σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς ή τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Με άλλα λόγια, η

¹ Νεγκάκης Χρήστος και Ταχυνάκης Παναγιώτης (2013)

Ελεγκτική και συνεπώς και ο Ελεγκτής προσπαθεί να σχηματίσει γνώμη για την ακρίβεια, την αξιοπιστία και την αμεροληψία των Χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εκάστοτε οικονομικής μονάδας ώστε αυτές οι πληροφορίες να είναι διαθέσιμες στους εξωτερικούς χρήστες.

1.3. Διακρίσεις του Ελέγχου

Υπάρχουν διάφορα είδη ελέγχων που μπορούν να πραγματοποιηθούν σε μια οικονομική μονάδα. Οι επικεφαλής της εκάστοτε οικονομικής μονάδας πραγματοποιούν εκείνους τους ελέγχους που αρμόζουν στη φύση, στις ιδιαιτερότητες και τις επιλεγμένες προτεραιότητες της. Οι έλεγχοι κατηγοριοποιούνται με βάση κάποια κριτήρια τα οποία είναι:

1. Το πρόσωπο που πραγματοποιεί τον έλεγχο

- **Εσωτερικός Έλεγχος.** Ο Εσωτερικός Έλεγχος πραγματοποιείται από εξαρτώμενο ως προς την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα επαγγελματία, ο οποίος εκφράζει την ανώτερη διοίκηση και είναι σύμβουλος της. Όλοι όσοι είναι επιφορτισμένοι με τον Εσωτερικό Έλεγχο είναι άρτια καταρτισμένα στελέχη, με υψηλό επίπεδο γνώσεων και πολυετή επαγγελματική εμπειρία που με αντικειμενική κρίση αξιολογούν και αποτιμούν με επαγγελματικό τρόπο το μέγεθος των κινδύνων για λογαριασμό της διοίκησης. Επιπλέον, ο Εσωτερικός Έλεγχος καλύπτει όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας και διενεργείται αποκλειστικά για λογαριασμό της διοίκησης.
- **Εξωτερικός Έλεγχος.** Ο Εξωτερικός Έλεγχος ασκείται από ανεξάρτητους, ως προς την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα, ειδικούς επαγγελματίες, τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές. Ο ανεξάρτητος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής είναι πιστοποιημένος επαγγελματίας αυξημένων προσόντων που έχει δικαίωμα να διενεργεί υποχρεωτικούς εκ του νόμου ελέγχους. Ο Εξωτερικός Έλεγχος επικεντρώνεται στο λογιστικό σύστημα της οικονομικής μονάδας και διενεργείται για λογαριασμό των χρηστών των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων.

2. Την έκταση του ελέγχου

- **Γενικοί Έλεγχοι.** Οι έλεγχοι αυτοί πραγματοποιούνται στο σύνολο των δραστηριοτήτων της οικονομικής μονάδας σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, ώστε να διαπιστωθεί η ορθότητα των Χρηματοοικονομικών της καταστάσεων και η τήρηση των διαδικασιών για την επίτευξη του σκοπού της.
- **Ειδικοί Έλεγχοι.** Οι έλεγχοι αυτοί επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους τομείς και δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας όπως για παράδειγμα ο έλεγχος του ταμείου, των αποθεμάτων και των υπολοίπων των πελατών ή των προμηθευτών. Οι έλεγχοι αυτοί συνήθως πραγματοποιούνται αιφνιδιαστικά, ώστε να διαπιστωθεί αν υπάρχουν λάθη ή ατασθαλίες εσκεμμένα ή όχι και αν τηρούνται οι προβλεπόμενες διαδικασίες.

3. Τον σκοπό που επιτελούν.

- **Προληπτικοί Έλεγχοι.** Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης μιας συναλλαγής, ώστε να προληφθούν πιθανά λάθη και να τεθούν οι σωστές δικλείδες ασφαλείας.
- **Κατασταλτικοί Έλεγχοι.** Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται αφού έχει ολοκληρωθεί μια συναλλαγή, ώστε να αποκαλυφθούν λάθη, ατασθαλίες ή παραλείψεις που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί είτε εσκεμμένα είτε όχι.

4. Τη διάρκειά τους.

- **Μόνιμους ή Διαρκείς.** Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται καθ' όλη τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης.
- **Τακτικούς ή Περιοδικούς.** Οι έλεγχοι αυτοί δεν διενεργούνται συνεχώς αλλά σε τακτά χρονικά διαστήματα για παράδειγμα ανά μήνα, ανά τρίμηνο ή ανά εξάμηνο.
- **Έκτακτους ή Περιπτώσιακούς.** Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται σε ειδικές μόνο περιπτώσεις και σε κάποια τυχαία χρονική στιγμή όπως για παράδειγμα όταν υπάρχουν υποψίες για υπεξαίρεση ή κατάχρηση.

5. Το νομικό πλαίσιο που τους επιβάλλει.

- **Υποχρεωτικοί Έλεγχοι.** Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται γιατί τους επιβάλλουν νομοθετικές διατάξεις, δικαστικές ή άλλες κρατικές υπηρεσίες.

- **Προαιρετικοί Έλεγχοι.** Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται με εντολή της διοίκησης ή των μετόχων για δική τους αποκλειστικά χρήση.

1.4. Η Εποπτεία του Ελεγκτικού Επαγγέλματος

Το 2003 με τον ιδρυτικό νόμο 3148/2003 η εποπτεία του ελληνικού ελεγκτικού επαγγέλματος ανατέθηκε στην Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ). Η ΕΛΤΕ είναι Ν.Π.Δ.Δ., το οποίο εποπτεύεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

Είναι αρμόδια για τη θέσπιση και την εποπτεία της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των λογιστικών και των ελεγκτικών προτύπων. **Η αποστολή της** είναι η συνεχής ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στη λειτουργία του ελεγκτικού και λογιστικού θεσμού στην Ελλάδα. Ασκεί εποπτεία σε νομικούς ελεγκτές που διενεργούν τακτικούς ελέγχους σε επιχειρήσεις και άλλα νομικά πρόσωπα. **Οι στόχοι της** είναι η διασφάλιση της ποιότητας των ελεγκτικών υπηρεσιών και η ενίσχυση της αξιοπιστίας και διαφάνειας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

Για την επίτευξη των στόχων της ασκεί, μέσω της εποπτείας, τις ακόλουθες αρμοδιότητες στις εξής τρεις διακριτικές περιοχές:

1. Ελεγκτικός Θεσμός – Ελεγκτικά Πρότυπα

- Διενέργεια Ποιοτικών Ελέγχων στις ελεγκτικές εργασίες που πραγματοποιούν οι νόμιμοι ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία.
- Προστασία ανεξαρτησίας και αντικειμενικότητας, χορήγηση, διατήρηση και ανάκληση της άδειας των νόμιμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων.
- Συνεργασία με τις αρχές δημόσιας εποπτείας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των τρίτων χωρών.
- Είναι υπεύθυνος για τον καθορισμό και την εποπτεία του πλαισίου των επαγγελματικών εξετάσεων, τη συνεχή εκπαίδευση και την ελάχιστη πρακτική άσκηση των νόμιμων ελεγκτών.

2. Λογιστικός Θεσμός – Λογιστικά Πρότυπα

Εισηγείται της θέσπισης των Λογιστικών Προτύπων της χώρας.

- Εισήγηση για τη θέσπιση, εναρμόνιση και τροποποίηση των λογιστικών προτύπων.
- Γνωμοδότηση και έκδοση οδηγιών για θέματα εφαρμογής των λογιστικών προτύπων.

3. Εποπτεία Επαγγέλματος

Εποπτεύει όλες τις πτυχές για την άσκηση του επαγγέλματος του νόμιμου ελεγκτή (επαγγελματικές εξετάσεις, πρακτική άσκηση, χορήγηση άδειας άσκησης επαγγέλματος, πειθαρχική διαδικασία).

- Χορήγηση, διατήρηση και ανάκληση άδειας άσκησης επαγγέλματος των νόμιμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων.
- Καθορισμός και εποπτεία του πλαισίου επαγγελματικών εξετάσεων.
- Επάρκεια πρακτικής άσκησης των νόμιμων ελεγκτών.
- Καθορισμός της διάρκειας και επάρκειας των προγραμμάτων συνεχούς εκπαίδευσης και της επάρκειας των φορέων που τα παρέχουν.
- Τήρηση δημοσίου μητρώου των νόμιμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων.
- Έγκριση της παύσης ή παραίτησης νόμιμου ελεγκτή ή ελεγκτικού γραφείου.
- Καθορισμός του συστήματος πειθαρχικής διαδικασίας και ελέγχου.

Η ΕΛΤΕ ως εποπτική αρχή, συνάπτει διμερείς και λεπτομερείς σχέσεις με άλλες εθνικές και διεθνείς εποπτικές αρχές για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών. Επίσης, είναι ενεργό μέλος του European Group of Auditors Oversight Bodies (EGAOB).

Στα πλαίσια της ΕΛΤΕ λειτουργούν τα εξής όργανα:

- Το Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (ΣΛΟΤ).
- Το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ).
- Η Εκτελεστική Επιτροπή (ΕΕ) της ΕΛΤΕ.

1. 5. Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας

Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στη βασική φιλοσοφία και θεωρία της Ελεγκτικής επιστήμης η οποία χωρίζεται σε δύο

μεγάλες και εξίσου σημαντικές κατηγορίες τον Εσωτερικό και τον Εξωτερικό έλεγχο. Στόχος της είναι να παρουσιάσει την εξέλιξη της επιστήμης από την εμφάνισή της μέχρι και σήμερα και να παρουσιάσει όσο γίνεται πιο αναλυτικά τον τρόπο με τον οποίο διεξάγονται τόσο ο Εσωτερικός, όσο και ο Εξωτερικός έλεγχος. Επιπλέον, στοχεύει να τονίσει τη σημασία και τον εξέχων ρόλο της ποιότητας του Εσωτερικού και του Εξωτερικού ελέγχου. Γι' αυτό το λόγο αναφέρονται οι βασικές αρχές και τα πρότυπα που ακολουθούνται από όσους είναι επιφορτισμένοι με τους ελέγχους αυτούς, καθώς επίσης και τον κώδικα δεοντολογίας και τα πρότυπα που προβλέπονται και πρέπει να τηρούνται με συνέπεια. Τέλος, μέσα από αυτή την εργασία αποσκοπείτε να ενημερωθεί ο κάθε ενδιαφερόμενος αναγνώστης για τα προσόντα που θα πρέπει να έχουν οι επαγγελματίες Εσωτερικοί και Εξωτερικοί Ελεγκτές και τις προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για να ασχοληθούν με το συγκεκριμένο αντικείμενο. Συμπερασματικά, η εργασία αυτή θεωρείται χρήσιμη για κάθε λογιστή και εργαζόμενο που είναι υπεύθυνος για την οικονομική διαχείριση μιας οικονομικής μονάδας αλλά ταυτόχρονα και για όποιον ενδιαφέρεται να γνωρίσει καλύτερα τη συγκεκριμένη επιστήμη.

1.6. Ερευνητικά Ερωτήματα

Όπως προαναφέραμε, η παρούσα εργασία ασχολείται με την επιστήμη της Ελεγκτικής. Μέσα στα κεφάλαια που ακολουθούν καλείται να απαντήσει σε ερωτήματα τα οποία σχετίζονται με την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του Εσωτερικού και του Εξωτερικού ελέγχου, καθώς και την ευθύνη που αναλαμβάνουν οι ελεγκτές που τους πραγματοποιούν. Μερικά από τα βασικά ερωτήματα που δημιουργούνται και καλύπτονται από την παρούσα εργασία είναι τα εξής. Ποιές είναι οι κυριότερες κατηγορίες ελέγχων; Με ποιόν τρόπο πραγματοποιούνται οι έλεγχοι κάθε κατηγορίας και ποια είναι η χρησιμότητά τους;

1.7. Δομή της Διπλωματικής Εργασίας

Η εργασία απαρτίζεται από πέντε κεφάλαια και όπως έχουμε ήδη αναφέρει ασχολείται με το θέμα του ελέγχου και πιο συγκεκριμένα με τις δύο μεγάλες κατηγορίες στις οποίες χωρίζεται ο έλεγχος, τον Εσωτερικό και τον Εξωτερικό έλεγχο

επισημαίνοντας στο τέλος τις ομοιότητες και τις διαφορές τους. Τόσο ο Εσωτερικός, όσο και ο Εξωτερικός έλεγχος είναι εξίσου χρήσιμοι για όλες τις οικονομικές μονάδες γιατί μέσα από τη διαδικασία που ακολουθείται δημιουργείται κλίμα ασφάλειας και αποφεύγονται λάθη και παραλείψεις που μπορεί να προκληθούν είτε από ενδογενείς είτε από εξωγενείς παράγοντες.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην επιστήμη της Ελεγκτικής, στο εννοιολογικό της περιεχόμενο και τους αντικειμενικούς σκοπούς της, στην προέλευσή της, στην ιστορική της εξέλιξη τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό και στα είδη του ελέγχου με βάση το πρόσωπο που πραγματοποιεί τον έλεγχο, την έκταση του ελέγχου, το σκοπό του, τη διάρκειά του και το νομικό πλαίσιο που τον επιβάλλει. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται αναφορά στους θεσμούς και στα όργανα μέσω των οποίων εποπτεύεται το ελεγκτικό επάγγελμα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκόπηση των ερευνών και των προσεγγίσεων που χρησιμοποιήθηκαν ως πηγές της εργασίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη πρώτη μεγάλη κατηγορία ελέγχου, τον Εσωτερικό Έλεγχο. Συγκριμένα, αναφέρεται στους νόμους μέσα από τους οποίους διαμορφώθηκε ο Εσωτερικός Έλεγχος και απέκτησε τη μορφή που έχει σήμερα. Η αναφορά στον Εσωτερικό Έλεγχο συνεχίζεται μέσα από τη θεωρητική του προσέγγιση και την αναφορά που γίνεται στο Διεθνές Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής, το οποίο περιλαμβάνει τον ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου, τον Κώδικα Δεοντολογίας, τα Διεθνή Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου, τις συμβουλευτικές οδηγίες, τα διευκρινιστικά έγγραφα και τους οδηγούς πρακτικής εφαρμογής. Στη συνέχεια, παρατίθεται η αναλυτική περιγραφή όλων των βημάτων της διαδικασίας του Εσωτερικού Ελέγχου και τα είδη του ελέγχου. Αναλύεται το Σύστημα του Εσωτερικού Ελέγχου και πιο συγκεκριμένα το περιεχόμενό του, ο σκοπός του, οι βασικές αρχές που το διέπουν και στο τέλος οι αδυναμίες που μπορεί να εμφανιστούν. Επιπλέον, γίνεται διεξοδική αναφορά στην οργάνωση και στη διοίκηση της υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, στις προϋποθέσεις και στις παραμέτρους που αιτιολογούν την ύπαρξη τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς επίσης και στο ρόλο και στις αρμοδιότητες της Επιτροπής Ελέγχου. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την αναφορά στον Εσωτερικό Ελεγκτή και πιο συγκεκριμένα στα απαραίτητα προσόντα και στις ικανότητες που πρέπει να έχει, στα καθήκοντά του και στη σχέση του με τους ελεγχόμενους.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην άλλη μεγάλη κατηγορία ελέγχου, τον Εξωτερικό Έλεγχο. Διευκρινίζονται οι οικονομικές μονάδες που υπάγονται σε Εξωτερικό Έλεγχο, ο σκοπός και η χρησιμότητα του. Όσον αφορά τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή που πραγματοποιεί τον Εξωτερικό Έλεγχο, αναφέρονται τα προσόντα, οι ευθύνες, οι υποχρεώσεις και οι αρμοδιότητες του. Επίσης, γίνεται αναφορά στα ελεγκτικά πρότυπα τόσο στα διεθνή όσο και στα ελληνικά, στο τρόπο διεξαγωγής του Εξωτερικού Ελέγχου, στην έκθεση του ελέγχου που συντάσσει ο ελεγκτής στην οποία συνοψίζονται τα αποτελέσματα του ελέγχου και στα φύλλα εργασίας. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την επισήμανση των ομοιοτήτων και των διαφορών του Εσωτερικού και του Εξωτερικού Ελέγχου.

Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας και με βάση αυτά προτείνονται σημεία για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστούν περιληπτικά κάποιες έρευνες που σχετίζονται με τον Εσωτερικό και τον Εξωτερικό έλεγχο από τις οποίες προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα. Στις παραγράφους που ακολουθούν αναφέρεται καταρχήν ο ερευνητής-μελετητής της κάθε έρευνας, περιγράφεται το θέμα που πραγματεύεται και στο τέλος αναγράφονται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η κάθε έρευνα.

Μία από τις πιο πρόσφατες έρευνες για τον Εσωτερικό έλεγχο πραγματοποιήθηκε το **2013** από την **PricewaterhouseCoopers**, μία από τις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες παγκοσμίως. Στην έρευνα συμμετείχαν πάνω από 1.700 στελέχη (Διευθυντές Εσωτερικού Ελέγχου, Διευθύνοντες Σύμβουλοι, Πρόεδροι Επιτροπών Ελέγχου, Διευθυντές Διαχείρισης Κινδύνων και άλλοι) σε 60 χώρες. Από την Ελλάδα συμμετείχαν 20 επιχειρήσεις, αντιπροσωπεύοντας όλους σχεδόν τους κλάδους της οικονομίας (τράπεζες, ασφάλειες, βιομηχανία, τηλεπικοινωνίες, πληροφορική, μεταφορές, εμπόριο, υγεία). Από την έρευνα προέκυψε ότι η αστάθεια στις αγορές, η αυξημένη περιπλοκότητα των επιχειρηματικών κινδύνων, καθώς και οι συνεχείς μεταβολές στο πολιτικό και ρυθμιστικό περιβάλλον δημιουργούν όλο και περισσότερες ευκαιρίες στις Διευθύνσεις Εσωτερικού Ελέγχου να συνεισφέρουν στις επιχειρήσεις τους με έναν πραγματικά ουσιαστικό τρόπο. Ωστόσο, σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων, οι δεξιότητες και ο τρόπος λειτουργίας πολλών Διευθύνσεων Εσωτερικού Ελέγχου δεν εξελίσσονται επαρκώς έτσι ώστε να συμβαδίζουν με αυτές τις αλλαγές, κινδυνεύοντας να περιθωριοποιηθούν, χάνοντας την αξία και τη σημασία τους για τις διοικήσεις των επιχειρήσεών τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας της PricewaterhouseCoopers καταδεικνύουν ότι οι επιτυχημένες Διευθύνσεις Εσωτερικού Ελέγχου διακρίνονται από τις υπόλοιπες σε 4 σημαντικούς τομείς. Οι τομείς αυτοί είναι ότι διαθέτουν πιο ισχυρές βάσεις αναφορικά με τις ελεγκτικές τους δεξιότητες, συνεργάζονται πιο αποδοτικά με άλλες παρεμφερείς μονάδες εντός της εταιρείας, όπως η Διεύθυνση Διαχείρισης Κινδύνων, η Διεύθυνση Συμμόρφωσης ή η Διεύθυνση Ποιότητας, ενσωματώνουν πιο αποτελεσματικά τους αναδυόμενους κινδύνους στο ελεγκτικό τους πλάνο και

συμμετέχουν ενεργά σε πρωτοβουλίες της διοίκησης παρέχοντας συμβουλευτικές υπηρεσίες αναφορικά με την κάλυψη των σχετικών κινδύνων.

Οι **Joe C., Gerrit S. και Plilomena L. (2009)**² με την έρευνά τους είχαν ως στόχο να αναλύσουν την ανεξαρτησία της λειτουργίας του Εσωτερικού ελέγχου μέσα από τη σχέση της με τη διοίκηση και την Ελεγκτική Επιτροπή. Τα αποτελέσματα της έρευνα φανέρωσαν ότι υπάρχουν απειλές όσον αφορά τη σχέση διοίκησης και Εσωτερικού ελέγχου, όπως η χρησιμοποίηση της λειτουργίας του Εσωτερικού ελέγχου ως βήματος για ανέλιξη σε άλλες θέσεις, η έγκριση του προϋπολογισμού του Εσωτερικού ελέγχου και η τροφοδότηση του σχεδιασμού του Εσωτερικού ελέγχου από τον Διευθύνοντα (Οικονομικό) σύμβουλο και το να θεωρείται ο Εσωτερικός ελεγκτής συνεργάτης, ειδικά όταν συνδυάζεται με άλλες έμμεσες απειλές. Ως προς τη σχέση του Εσωτερικού ελέγχου με την Ελεγκτική Επιτροπή, αναγνωρίστηκαν σημαντικές απειλές, όπως η δυσλειτουργική υποβολή ελεγκτικών εκθέσεων από τα ανώτερα ελεγκτικά στελέχη προς την Ελεγκτική Επιτροπή, η μη πλήρης ανάθεση στην Ελεγκτική Επιτροπή των προσλήψεων, απολύσεων και εκτιμήσεων-κρίσεων των επικεφαλής των υπηρεσιών του Εσωτερικού ελέγχου. Τέλος, παρατηρήθηκε ότι δεν είχαν όλες οι Ελεγκτικές Επιτροπές μέλη, ή τουλάχιστον ένα μέλος εκπαιδευμένο και με προσόντα.

Την ίδια χρονιά, οι **Dessalegn G.M. και Aderajew W.Y. (2007)**³ πραγματοποίησαν μια μελέτη που στόχος της ήταν η αναγνώριση παραγόντων που έχουν αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών Εσωτερικού ελέγχου, όπως για παράδειγμα η ποιότητα του Εσωτερικού ελέγχου, η υποστήριξη της διοίκησης, η οργανωσιακή δομή, η συμπεριφορά των ελεγχόμενων και η αλληλεπίδραση αυτών. Το αποτέλεσμα της έρευνας έδειξε ότι η αποτελεσματικότητα του Εσωτερικού ελέγχου επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα του Εσωτερικού ελέγχου και την υποστήριξη της διοίκησης, ενώ η οργανωσιακή δομή και η συμπεριφορά των ελεγχόμενων δεν ασκεί σε αυτή άλλη επίδραση.

Ο **Durbin N.R. (2007)**⁴ εξέτασε τον τρόπο που οι οικονομικές μονάδες οφείλουν να αποδεικνύουν τις προσπάθειές τους για την καταπολέμηση της απάτης. Ένας τρόπος είναι η δημιουργία ενός πλαισίου καταπολέμησης της απάτης, που θα προσφέρει πολλά επιπλέον πλεονεκτήματα, κάτι που οι ελεγκτές κρίνουν ως

² Joe C., Gerrit S. και Plilomena L. (2009), pp 200-220.

³ Dessalegn G.M. και Aderajew W.Y (2007), pp 470-484.

⁴ Durbin N.R (2007)

απαραίτητη και ανεκτίμητη ενέργεια από μια οικονομική μονάδα, καθώς προσφέρει την αίσθηση της προστασίας στους εργαζόμενους σ' αυτή και στους μετόχους της και διατηρεί ή ακόμα και αυξάνει την εμπιστοσύνη των επενδυτών, ενδυναμώνοντας την αξία της μετοχής.

Οι **Goodwin και Kent (2006)**⁵ ασχολήθηκαν με τη σχέση Εξωτερικού και Εσωτερικού ελέγχου. Τα αποτελέσματα της έρευνας υπογράμμισαν την αναγκαιότητα για αυξημένη ποιότητα Εξωτερικών ελέγχων τόσο από την πλευρά της Επιτροπής Ελέγχου, όσο και από την πλευρά των οικονομικών μονάδων με σκοπό την καθοριστική χρήση των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου.

Οι **Allergini και D'Onza (2006)** πραγματοποίησαν μια έρευνα που αποτελεί και προσπάθεια κατανόησης της εξάπλωσης της χρήσης του Εσωτερικού ελέγχου σε όλο τον κόσμο. Ο στόχος ήταν να γίνει καταγραφή της αλλαγής της λειτουργίας του Εσωτερικού ελέγχου, απέναντι στις μεταβολές των παγκόσμιων επιχειρηματικών πρακτικών. Από τη μελέτη αυτή φάνηκε ότι υπάρχουν μεταβολές στις δραστηριότητες που εκτελούν οι Εσωτερικοί ελεγκτές, δημιουργούνται συνεχώς νέες ευκαιρίες και προκλήσεις λόγω της αυξανόμενης πολυπλοκότητας των επιχειρηματικών συναλλαγών, του δυναμικού ρυθμιστικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη και σημαντικών επιτευγμάτων στην πληροφορική τεχνολογία. Παρόλο που το 2004 ανανεώθηκαν τα απαραίτητα επαγγελματικά πρότυπα-προσόντα των Εσωτερικών ελεγκτών, κάτι που ήρθε ως απάντηση στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, αναγκαία κρίνεται η περαιτέρω ανανέωση στο μέλλον για την ανταπόκριση των δεξιοτήτων και γνώσεων των Εσωτερικών ελεγκτών στις τρέχουσες εξελίξεις, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας.

Μία ακόμη έρευνα πραγματοποιήθηκε από τους **Abdulrahman A.M., Al-Twajiry J.A. και Gwilliam D.R. (2004)**⁶, με σκοπό να εξεταστεί η έκταση της συνεργασίας και του συγχρονισμού μεταξύ Εσωτερικού και Εξωτερικού ελέγχου στον τομέα των επιχειρήσεων της Σαουδικής Αραβίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι Εξωτερικοί ελεγκτές εξέφραζαν ανησυχία για την ανεξαρτησία, την οπτική της εργασίας και το μικρό μέγεθος πολλών Υπηρεσιών Εσωτερικού Ελέγχου. Επιπλέον, η έρευνα έδειξε ότι οι Εσωτερικοί ελεγκτές θεώρησαν περιορισμένη τη συνεργασία με τους Εξωτερικούς ελεγκτές, ενώ οι τελευταίοι παρουσιάστηκαν πιο θετικοί για την έκτασή της, με την προϋπόθεση ότι ήταν επαρκής η ποιότητα της

⁵ Goodwin και Kent (2006), pp. 387 -404

⁶ Abdulrahman A.M., Al-Twajiry J.A. και Gwilliam D.R (2004), pp 929-944.

Υπηρεσίας του Εσωτερικού Ελέγχου, ενώ από αυτό το στοιχείο και άλλα, όπως είναι η αντικειμενικότητα, ο συναγωνισμός και η εργασιακή εμπειρία) εξαρτάται και το κατά πόσο βασίζονταν στην εργασία των Εσωτερικών ελεγκτών. Τέλος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι Εξωτερικοί ελεγκτές αισθάνονταν ότι από τις Υπηρεσίες του Εσωτερικού Ελέγχου στην Σαουδική Αραβία εξέλειπε ο επαγγελματισμός και η ανεξαρτησία από τη διοίκηση, με αρνητικές συνέπειες για την εργασία και τη συνεργασία τους με τους ίδιους.

Οι **Haron H., Chambers A., Ramsi R. και Ismail I. (2004)**⁷ πραγματοποίησαν μια έρευνα η οποία μελετά και αναδεικνύει το πραγματικό γεγονός ότι οι Εξωτερικοί ελεγκτές βασίζονται στην εργασία των Εσωτερικών Ελεγκτών (ειδικά για τις οικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μονάδων), μειώνοντας το κόστος για τον πελάτη. Επίσης, μέσα από την έρευνα αυτή αναδεικνύονται τα κύρια χαρακτηριστικά που πρέπει να έχουν οι Εσωτερικοί Ελεγκτές, ώστε οι Εξωτερικοί ελεγκτές να στηριχθούν στην εργασία των Εσωτερικών ελεγκτών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα απαραίτητα χαρακτηριστικά τα οποία έκριναν οι Εξωτερικοί ελεγκτές ότι πρέπει να έχουν οι Εσωτερικοί ελεγκτές προκειμένου να βασισθούν σε αυτούς κατά τον έλεγχό τους, είναι η τεχνική ανταγωνιστικότητα και η λειτουργικότητα.

Οι **Allergini και D'Onza (2003)**⁸ έκαναν μια έρευνα στην Ιταλία. Στην έρευνα αυτή διαπιστώθηκε ότι οι Εσωτερικοί ελεγκτές διενεργούν λειτουργικούς ελέγχους και χρησιμοποιούν τα ευρήματα της εκτίμησης κινδύνου στα πλαίσια σχεδιασμού του ετήσιου προγράμματος ελέγχου. Όσον αφορά στο σχεδιασμό των ελέγχων αυτός ξεκινά από την αναγνώριση των σημαντικών εγγενών κινδύνων, ώστε να αυξηθούν ή να μειωθούν οι έλεγχοι των δικλίδων ασφαλείας. Περίπου το 25% των υπό εξέταση οικονομικών μονάδων, ο σχεδιασμός του ετήσιου προγράμματος ελέγχου ακολουθείται με βάση μια κυκλική προσέγγιση ελέγχου και ο επιχειρηματικός κίνδυνος εντάσσεται σε ανεξάρτητους ελέγχους, κυρίως λόγω συμμόρφωσης με κανονισμούς και ρυθμίσεις. Περαιτέρω, οι εσωτερικοί ελεγκτές ενός μικρού ποσοστού οικονομικών μονάδων προσπαθούν να προσθέσουν αξία δια μέσου πιο ενεργής διαχείρισης κινδύνου σε διαφορετικά οργανωσιακά επίπεδα καθώς

⁷ Haron H., Chambers A., Ramsi R. και Ismail I. (2004), pp 1148-1159.

⁸ Allegrini M. και D' Onza G. (2003), pp 191-208

και μέσω της ευθυγράμμισης των στόχων του ελεγκτή με τους οργανωσιακούς στρατηγικούς στόχους. Ακόμη, οι ίδιοι εστιάζουν σε σημαντικούς κινδύνους, σε εργασίες παρακολούθησης και σε ελέγχους λογισμικού και προσπαθούν να έχουν συλλογική προσέγγιση των διοικητικών λειτουργιών. Επιπλέον, η έρευνα στόχευε να αναλύσει το ποσοστό των ελέγχων που κυριαρχούν στις εξεταζόμενες οικονομικές μονάδες, δεδομένου ότι τα είδη των ελέγχων είναι ο οικονομικός έλεγχος, ο λειτουργικός έλεγχος, ο έλεγχος συμμόρφωσης ή συμβατικότητας με τους κανόνες και τις ρυθμιστικές απαιτήσεις και άλλοι έλεγχοι όπως είναι ο ΙΤ, ο έλεγχος απάτης, η εκτίμηση κινδύνου και ειδικά προγράμματα ελέγχου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 34% των ελεγκτικών πόρων αφορούν στο λειτουργικό έλεγχο. Ο σκοπός του Εσωτερικού ελέγχου γενικότερα εκτιμά την καταλληλότητα των διαδικασιών από την πλευρά της οικονομίας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας. Το 20% των ελεγκτικών πόρων διατίθεται από τις οικονομικές μονάδες, κυρίως τις χρηματοοικονομικές και τις μικρές σε μέγεθος, για έλεγχο συμμόρφωσης με τους νομικούς κανόνες, το 16% από μεγάλες σε μέγεθος οικονομικές μονάδες στον τομέα διαχείρισης του κινδύνου ενώ το 10% διατίθεται για τον απολογισμό των πληροφοριακών συστημάτων διαχείρισης. Τέλος, το μικρότερο ποσοστό των πόρων που προορίζονται για ελεγκτικές διαδικασίες (5%), χρησιμοποιείται στην εξέταση της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ενώ παράλληλα υπογραμμίζεται ότι αυτός ο έλεγχος αποτελεί ευθύνη των εξωτερικών ελεγκτών.

Σύμφωνα με την έρευνα των **O'Reilly V., McDonnell P., Winograd B. και Jaenicke H. (1998)**⁹, οι παράγοντες που μπορούν να μειώσουν την αποτελεσματικότητα των ελέγχων είναι οι εσφαλμένες κρίσεις στη λήψη αποφάσεων ή λάθη στην εφαρμογή από την πλευρά του ατόμου που είναι υπεύθυνο για την εγκατάσταση ή εκτέλεση του ελέγχου, η συνεργία μεταξύ των ατόμων, που παρακάμπτουν τους ελέγχους ή των οποίων η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από το διαχωρισμό των καθηκόντων και η καταπάτηση των ασφαλιστικών μηχανισμών από τη διοίκηση.

Ο **Rocco R.V. (1996)** σε μια νέα του μελέτη είχε ως στόχο να εξετάσει το ρόλο των επαγγελματικών οργανώσεων, των κυβερνητικών οργανισμών και των διεθνών λογιστικών και ελεγκτικών οργανώσεων σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, η μελέτη αυτή επικεντρωνόταν στο ρόλο που διαδραμάτιζαν σε αυτό, το

⁹ O'Reilly V., McDonnell P., Winograd B. και Jaenicke H. (1998)

Αμερικάνικο Ινστιτούτο Πιστοποιημένων Λογιστών, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και το Λογιστήριο της Αμερικάνικης Κυβέρνησης. Το ίδιο εξετάζει και σε άλλους επαγγελματικούς οργανισμούς, όπως για παράδειγμα τράπεζες, βιομηχανίες και κατασκευαστικές εταιρίες που σχετίζονται με ευαίσθητα θέματα ανάμειξης Εσωτερικών ελεγκτών που προκαλούνται ίσως από συμβουλευτικές υπηρεσίες της διοίκησης, λειτουργικές ευθύνες, εναλλαγή των ελεγκτών και άλλα που μπορεί να βλάψουν τη ανεξαρτησία των ελεγκτών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η ανεξαρτησία θεωρείται η σφραγίδα του ελεγκτικού και λογιστικού επαγγέλματος. Το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Πιστοποιημένων Λογιστών, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών και άλλοι οργανισμοί έχουν αναγνωρίσει τη σημαντικότητα της, τόσο από επαγγελματική, όσο και από ηθική άποψη και την έχουν κωδικοποιήσει στους κώδικες επαγγελματικής ηθικής. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, το Λογιστήριο της Αμερικάνικης Κυβέρνησης, ξένες κυβερνήσεις και Χρηματιστήρια έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο να απαιτείται οι οικονομικές καταστάσεις να ελέγχονται και από ανεξάρτητους ελεγκτές και γενικότερα όλοι οι προαναφερθέντες οργανισμοί έχουν συνεισφέρει στην ανεξαρτησία των ελεγκτών.

Το 1991, εκδόθηκε μια δήλωση σχετικά με τα Ελεγκτικά Πρότυπα (Statement on Auditing Standards – SAS 65) που είχε ως στόχο τη διασαφήνιση διαφόρων πλευρών της σχέσης μεταξύ Εσωτερικών και Εξωτερικών ελεγκτών. Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους **Alan R., Gerald H. L.** και **Gavin T. A.¹⁰** (1994), στόχευε στην περιγραφή της ιστορικής εξέλιξης, των πτυχών και των χαρακτηριστικών της σχέσης μεταξύ Εσωτερικών και Εξωτερικών ελεγκτών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι στις περισσότερες οικονομικές μονάδες υπάρχει συνεργασία και ομαδική εργασία αναφορικά με τον έλεγχο από τους Εσωτερικούς και τους Εξωτερικούς ελεγκτές. Επίσης, στις περιπτώσεις που το προσωπικό των υπηρεσιών Εσωτερικού ελέγχου δεν ανταποκρίνεται στο απαιτούμενο επίπεδο επαγγελματισμού ή παρατηρείται συχνή αλλαγή ελεγκτικών εταιριών από τους οργανισμούς, υπάρχει νέα καθοδήγηση για την αποτελεσματική και αποδοτική αντιμετώπιση των Εσωτερικών ελεγκτών από τους ανεξάρτητους ελεγκτές.

¹⁰ Alan R., Gerald H. L. και Gavin T. A (1994), pp.17-25.

Ο **Rocco R.V. (1994)**¹¹, εξέτασε τη διεθνή προοπτική των ελεγκτικών επιτροπών στο πλαίσιο των αυξανόμενων πιέσεων για μεγαλύτερη εταιρική υπευθυνότητα από τις οικονομικές μονάδες, την υποχρέωση όσων είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο να συστήνουν Ελεγκτικές επιτροπές και την τάση της διεθνούς επέκτασής τους. Για το σκοπό αυτό προέβη σε εκτεταμένη βιβλιογραφική έρευνα και κατέληξε σε ποικίλα ευρήματα. Ειδικότερα, προέκυψε ότι οι Εσωτερικοί Ελεγκτές οφείλουν να αποδεχτούν την πρόκληση της παροχής κατάλληλων πληροφοριών και εκπαίδευσης στα μέλη της ελεγκτικής επιτροπής, διότι αυτό θα τους επιτρέψει να διαχειριστούν καλύτερα τα πολλαπλά τους καθήκοντα που σχετίζονται με τον Εσωτερικό έλεγχο, την οργανωσιακή διακυβέρνηση και τις διαχειριστικές εκθέσεις. Επιπλέον, η σημασία των επιτροπών ελέγχου στην ενδυνάμωση της εταιρικής διακυβέρνησης έχει αναγνωριστεί πλήρως τις τελευταίες μόλις δεκαετίες, με το πλήθος αρμοδιοτήτων που τους έχουν ανατεθεί.

Αρκετά χρόνια αργότερα, ο **Adams M.B. (1994)**¹², πραγματοποίησε έρευνα για το αν και πώς η θεωρία της αντιπροσώπευσης μπορεί να συνεισφέρει στην εξήγηση της ύπαρξης και της αναγκαιότητας της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι μπορεί με διάφορους τρόπους η θεωρία της αντιπροσώπευσης να συνεισφέρει στην εξήγηση της ύπαρξης και της αναγκαιότητας της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου.

Ο **Gareth M.(1980)**¹³, ασχολήθηκε με τη σύγκρουση ρόλων του Εσωτερικού ελεγκτή και τα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν με τους ελεγχόμενους. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η ελεγκτική λειτουργία αρχικά εμφανίστηκε ως μέρος μιας διαδικασίας επιστασίας, με την καθιέρωση του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών και των επαγγελματικών προτύπων, δόθηκε έμφαση σε αυτήν ως μια υπηρεσία της διοίκησης. Φάνηκε, λοιπόν, μια αλλαγή οπτικής των Εσωτερικών ελεγκτών, που από ελεγκτικές μόνο λειτουργίες επιτελούν πλέον και συμβουλευτικές, με αποτέλεσμα να απαιτείται αναδιαμόρφωση των σχέσεων με τους ελεγχόμενους και να προκύπτουν προβλήματα από τη μεταβολή αυτή, όπως και από την εγγενή σύγκρουση των ρόλων τους.

¹¹ Rocco R.V. (1996), pp.4-48

¹² Adams M.B. (1994), pp.8-12

¹³ Gareth M. (1980), pp. 160-170

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1. Ο Εσωτερικός Έλεγχος και η Εμφάνισή του στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, ο Εσωτερικός Έλεγχος έκανε τα πρώτα του δειλά βήματα στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές του 1980. Το 1985, με την απόφαση 1457/7.6.85 του Πρωτοδικείου Αθηνών ιδρύεται στην Ελλάδα το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (Ε.Ι.Ε.Ε.), το οποίο είναι το πλέον αρμόδιο συλλογικό όργανο για το Εσωτερικό Έλεγχο στην Ελλάδα και είναι ο μοναδικός διαπιστευμένος φορέας του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών των Η.Π.Α. στη χώρα μας.

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών αποτελείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο και έχει ως μέλη πτυχιούχους, κυρίως Ανωτάτων Οικονομικών Σχολών που ασκούν αποδεδειγμένα το επάγγελμα του Εσωτερικού Ελεγκτή σε επιχειρήσεις και οργανισμούς όλων των κλάδων.

Ο Εσωτερικός Έλεγχος ξεκίνησε να γίνεται ευρύτερα γνωστός στη χώρα μας, μέσα από τη διοργάνωση δύο ευρωπαϊκών συνεδρίων στην Ελλάδα. Το πρώτο πραγματοποιήθηκε το 1994 από το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών σε συνεργασία με το αντίστοιχο ινστιτούτο της Αμερικής και το δεύτερο το 1997 σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ινστιτούτων Εσωτερικού Ελέγχου (Ε.Σ.Ι.Ε.Α.).

Οι διάφορες ανακατατάξεις στον επιχειρηματικό χώρο λόγω εξαγορών και συγχωνεύσεων, η εισαγωγή των εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και η ολοκληρωτική οικονομική ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνέβαλαν καθοριστικά στην προβολή και την αναβάθμιση του Εσωτερικού Ελέγχου.

Οι νόμοι και οι αποφάσεις που έχουν άμεση σχέση με τον Εσωτερικό έλεγχο είναι:

Α. Η Απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς 5/204/24.11.2000 (Φ.Ε.Κ. Β' 1487/9-12-2000¹⁴) περί κανόνων συμπεριφοράς των εταιρειών που έχουν

¹⁴ Εθνικό Τυπογραφείο Φ.Ε.Κ. Β' 1487/9-12-2000

εισαγάγει τις μετοχές τους στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και των συνδεδεμένων με αυτές προσώπων.

Με την απόφαση αυτή για πρώτη φορά θεσμοθετείται ένα πλαίσιο για τον Εσωτερικό έλεγχο. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 12 της παραπάνω απόφασης με τίτλο «Τμήμα εσωτερικού ελέγχου» αναφέρεται ότι:

1. Κάθε εταιρεία οφείλει να διαθέτει τμήμα εσωτερικού ελέγχου το οποίο θα αποσκοπεί στη συνεχή παρακολούθηση της λειτουργίας της εταιρείας και θα έχει την ευθύνη να ενημερώνει εγγράφως, σε τακτά χρονικά διαστήματα, το διοικητικό συμβούλιο για την εφαρμογή του κανονισμού εσωτερικής λειτουργίας της εταιρείας.
2. Ο επικεφαλής του τμήματος εσωτερικού ελέγχου διορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, αναφέρεται σε αυτό και είναι πρόσωπο με επαρκή προσόντα και εμπειρία.
3. Στις αρμοδιότητες του τμήματος εσωτερικού ελέγχου συμπεριλαμβάνονται επιπροσθέτως και οι εξής:
 - α) Ο έλεγχος τήρησης των υποχρεώσεων που προβλέπονται στην παρούσα
 - β) Ο έλεγχος τήρησης των δεσμεύσεων που περιέχονται στα ενημερωτικά δελτία και τα επιχειρηματικά σχέδια της εταιρείας σχετικά με τη χρήση των κεφαλαίων που αντλήθηκαν από το Χρηματιστήριο.
 - γ) Ο έλεγχος της νομιμότητας των αμοιβών και πάσης φύσεως παροχών προς τα μέλη της διοίκησης αναφορικά με τις αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων της εταιρείας.
 - δ) Ο έλεγχος των σχέσεων και συναλλαγών της εταιρείας με συνδεδεμένες με αυτήν εταιρείες, κατά την έννοια του άρθρου 42ε παράγραφος 5 του Κ.Ν. 2190/1920, καθώς και των σχέσεων της εταιρείας με τις εταιρείες στο κεφάλαιο των οποίων συμμετέχουν σε ποσοστό τουλάχιστον 10% μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας ή μέτοχί της με ποσοστό τουλάχιστον 10%.
4. Το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας οφείλει να παρέχει στα μέλη του τμήματος όλα τα απαραίτητα μέσα που θα διευκολύνουν την άσκηση κατάλληλου και αποδοτικού εσωτερικού ελέγχου.
5. Στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της εταιρείας πρέπει να περιγράφονται με ακρίβεια οι αρμοδιότητες, η σύνθεση, ο τρόπος

επικοινωνίας με τα λοιπά τμήματα της εταιρείας και οι όροι λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

B. Ο Νόμος 3016/2002 (Φ.Ε.Κ. Α' 110/17.05.2002) ¹⁵ για την εταιρική διακυβέρνηση

Συγκεκριμένα, ο νόμος αυτός στο άρθρο 6 με τίτλο «Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας» αναφέρει ότι:

1. Προκειμένου μια εταιρεία να εισαγάγει μετοχές ή άλλες κινητές αξίες της σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά, κατά την υποβολή της αίτησης περί εισαγωγής πρέπει να διαθέτει Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας. Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας καταρτίζεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας.
2. Το ελάχιστο περιεχόμενο του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας περιλαμβάνει:
 - α) Τη διάρθρωση των υπηρεσιών της εταιρείας, τα αντικείμενά τους, καθώς και τη σχέση των υπηρεσιών μεταξύ τους και με τη διοίκηση. Πρέπει να προβλέπονται υπηρεσίες τουλάχιστον Εσωτερικού Ελέγχου. Εξυπηρέτησης Μετόχων και Εταιρικών Ανακοινώσεων.
 - β) Τον προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων των εκτελεστικών και μη εκτελεστικών μελών του διοικητικού συμβουλίου.
 - γ) Τις διαδικασίες πρόσληψης των διευθυντικών στελεχών της εταιρείας και στη συνέχεια αξιολόγησης της απόδοσής τους.
 - δ) Τις διαδικασίες παρακολούθησης των συναλλαγών του διοικητικού συμβουλίου, των διευθυντικών στελεχών και των προσώπων που, εξαιτίας της σχέσης τους με την εταιρεία κατέχουν εσωτερική πληροφόρηση σε κινητές αξίες της εταιρείας ή συνδεδεμένων επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 42ε παράγραφος 5 του Κ.Ν. 2190/1920, εφόσον αυτές είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά, καθώς και από άλλες δραστηριότητες που συνδέονται με την εταιρεία.
 - ε) Τις διαδικασίες προαναγγελίας και δημόσιας γνωστοποίησης σημαντικών συναλλαγών και άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων των μελών του

¹⁵ Εθνικό Τυπογραφείο Φ.Ε.Κ. Α' 110/17.05.2002

διοικητικού συμβουλίου ή τρίτων στους οποίους έχουν ανατεθεί αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου, οι οποίες σχετίζονται με την εταιρεία, καθώς και με βασικούς πελάτες ή προμηθευτές.

στ) Στους κανόνες που διέπουν τις συναλλαγές μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών και την κατάλληλη γνωστοποίηση τους στα όργανα και τους μετόχους της εταιρείας.

Στη συνέχεια στο άρθρο 7 με τίτλο «Οργάνωση του εσωτερικού ελέγχου» αναφέρεται συνοπτικά ότι:

1. Η οργάνωση και η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου αποτελεί προϋπόθεση για την εισαγωγή των μετοχών ή άλλων κινητών αξιών σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά.
2. Οι εσωτερικοί ελεγκτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους είναι ανεξάρτητοι, δεν απάγονται ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της εταιρείας και εποπτεύονται από ένα έως τρία μη εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου.
3. Οι εσωτερικοί ελεγκτές ορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας. Δεν μπορούν να ορισθούν ως εσωτερικοί ελεγκτές μέλη του διοικητικού συμβουλίου, εν ενεργεία διευθυντικά στελέχη ή συγγενείς των παραπάνω μέχρι και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας.
4. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οι εσωτερικοί ελεγκτές δικαιούνται να λάβουν γνώση οποιουδήποτε βιβλίου, εγγράφου, αρχείου, τραπεζικού λογαριασμού και χαρτοφυλακίου της εταιρείας και να έχουν πρόσβαση σε οποιαδήποτε υπηρεσία της εταιρείας. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου οφείλουν να συνεργάζονται και να παρέχουν πληροφορίες στους εσωτερικούς ελεγκτές και γενικά να διευκολύνουν με κάθε τρόπο το έργο τους. Η διοίκηση της εταιρείας οφείλει να παρέχει στους εσωτερικούς ελεγκτές όλα τα απαραίτητα μέσα για τη διευκόλυνση του έργου τους.

Τέλος, στο άρθρο 8 με τίτλο «Αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου» αναφέρεται ότι:

Η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Παρακολουθεί την εφαρμογή και τη συνεχή τήρηση του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας και του καταστατικού της εταιρείας, καθώς και της

εν γένει νομοθεσίας που αφορά την εταιρεία και ιδιαίτερα της νομοθεσίας των ανωνύμων εταιρειών και της χρηματιστηριακής.

β) Αναφέρει στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή των διευθυντικών στελεχών της εταιρείας με τα συμφέροντα της εταιρείας, τις οποίες διαπιστώνει κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

γ) Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να ενημερώνουν εγγράφως μια φορά τουλάχιστον το τρίμηνο το διοικητικό συμβούλιο για το διενεργούμενο από αυτούς έλεγχο και να παρίστανται κατά τις γενικές συνελεύσεις των μετόχων.

δ) Οι εσωτερικοί ελεγκτές παρέχουν, μετά από έγκριση του Δ.Σ. της εταιρείας, οποιαδήποτε πληροφορία ζητηθεί από τις Εποπτικές Αρχές, συνεργάζονται με αυτές και διευκολύνουν με κάθε δυνατό τρόπο το έργο παρακολούθησης, ελέγχου και εποπτείας που αυτές ασκούν.

Γ. Ο Νόμος 3429/05 (Φ.Ε.Κ. 314/α/27.12.2005)¹⁶ περί Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (ΔΕΚΟ)

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 με τίτλο «Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας και εσωτερικός έλεγχος» αναφέρεται ότι:

1. Όλες οι δημόσιες επιχειρήσεις έχουν την υποχρέωση να καταρτίσουν νέο Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας. Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας καταρτίζεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της δημόσιας επιχείρησης μέσα σε εννέα μήνες από τη θέση του νόμου αυτού σε ισχύ και δημοσιεύεται σε περίληψη στο Τεύχος Ανωνύμων Εταιρειών και Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως.
2. Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας της κάθε δημόσιας επιχείρησης περιλαμβάνει τουλάχιστον:
 - α) τη διάρθρωση των υπηρεσιών της εταιρείας, τα αντικείμενά τους, καθώς και τη σχέση των υπηρεσιών μεταξύ τους και με τη διοίκηση. Μεταξύ των υπηρεσιών της εταιρείας πρέπει υποχρεωτικά να προβλέπεται υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου,

¹⁶ Εθνικό Τυπογραφείο Φ.Ε.Κ 314/α/27.12.2005

- β) τις διαδικασίες αξιολόγησης της απόδοσης των διευθυντικών στελεχών της εταιρείας.
3. Κάθε δημόσια επιχείρηση οργανώνει υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου. Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:
- α) παρακολουθεί την εφαρμογή και τη συνεχή τήρηση του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας και του καταστατικού της δημόσιας επιχείρησης, καθώς και την εν γένει νομοθεσίας που αφορά της επιχείρηση,
 - β) παρακολουθεί και αναφέρει στο διοικητικό συμβούλιο της δημόσιας επιχείρησης και στη γενική συνέλευση των μετόχων περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του διοικητικού συμβουλίου με τα συμφέροντα της επιχείρησης ή παράβασης των διατάξεων του νόμου αυτού από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου και του διευθύνοντος συμβούλου,
 - γ) ενημερώνει εγγράφως μία φορά τουλάχιστον κάθε τρίμηνο το διοικητικό συμβούλιο καθώς και τη γενική συνέλευση των μετόχων για τους ελέγχους που διενεργεί,
 - δ) είναι υπεύθυνη για την παροχή και την ακρίβεια οποιασδήποτε πληροφορίας ζητηθεί από την Ειδική Γραμματεία Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών , που συνίσταται με το άρθρο 11 του νόμου αυτού και διευκολύνει με κάθε πρόσφορο μέσο το έργο παρακολούθησης ελέγχου και εποπτείας που αυτή εκτελεί.
4. Στην υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου απασχολείται τουλάχιστον ένας εσωτερικός ελεγκτής, που ορίζεται από τη γενική συνέλευση των μετόχων. Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι ανεξάρτητοι, δεν υπάγονται ιεραρχικά σε καμιά υπηρεσιακή μονάδα της δημόσιας επιχείρησης, παρέχουν υπηρεσίες με έμμισθη εντολή και δεν αποκτούν ιδιότητα υπαλλήλου ή σχέση εξαρτημένης εργασίας.

Ο **Νόμος 3016/2002** που αναφέρεται στις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και ο **Νόμος 3429/05** που αναφέρεται σε Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμούς διαφέρουν σε δύο σημεία τα οποία είναι τα εξής:

- I. Στις εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών ο εσωτερικός ελεγκτής ορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο, ενώ στις Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμούς από τη γενική συνέλευση των μετόχων.

Π. Η εργασιακή σχέση του εσωτερικού ελεγκτή στις εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης (θεωρείται υπάλληλος της εταιρείας στην οποία είναι εσωτερικός ελεγκτής), ενώ στις Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμούς οι υπηρεσίες που παρέχει είναι έμμισθες και δεν έχει υπαλληλική σχέση ή σχέση εξαρτημένης εργασίας.

Δ. Η *Πράξη Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ΠΔ/ΤΕ με αριθμό 2577/09.03.2006*¹⁷ «Πλαίσιο αρχών λειτουργίας και κριτηρίων αξιολόγησης της οργάνωσης και των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και σχετικές αρμοδιότητες των διοικητικών τους οργάνων.

Οι ρυθμίσεις που καθιερώνονται με την Πράξη αυτή μπορούν συστηματικά να ενταχθούν σε δύο κύριες κατηγορίες:

- εκείνες που καθορίζουν τις βασικές αρχές και τα κριτήρια αξιολόγησης του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου σε επίπεδο πιστωτικού ιδρύματος και σε επίπεδο ομίλου και
- εκείνες που αναφέρονται στην υλοποίηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και ειδικότερα στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των οργάνων διοικητικής διαχείρισης και των υπηρεσιακών μονάδων που θέτουν σε εφαρμογή τις αρχές που διέπουν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.

Επίσης, καθορίζονται οι άξονες των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών του διοικητικού συμβουλίου και της διοίκησης και η υπό προϋποθέσεις υποχρεωτική συγκρότηση σε επίπεδο διοικητικού συμβουλίου της Επιτροπής Ελέγχου και της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων καθώς και οι αρμοδιότητές τους. Τέλος, αναφέρεται η υποχρεωτική λειτουργία της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης, οι αρμοδιότητές της και η ανεξαρτησία της από μονάδες με εκτελεστικές αρμοδιότητες και από υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για πραγματοποίηση ή λογιστικοποίηση συναλλαγών.

¹⁷ Τράπεζα της Ελλάδος, ΠΔ/ΤΕ 2577/09.03.2006

Ε. Το έγγραφο με αριθμό πρωτοκόλλου *ΕΥΣΣΑΑΠ 1469/04.05.2007* της Ειδικής Υπηρεσίας Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών.

Στο έγγραφο αυτό καθορίζονται τα κριτήρια με βάση τα οποία ελέγχεται η διαχειριστική επάρκεια των δικαιούχων των επιχειρησιακών προγραμμάτων μεταξύ των ετών 2007-2013. Μία από τις προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για να πιστοποιηθεί ένας φορέας ως τελικός δικαιούχος για να χρηματοδοτηθεί απευθείας από το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α – Δ' Κ.Π.Σ.) είναι η ύπαρξη υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου είτε μέσα στον οργανισμό, είτε μέσω εξωτερικών συνεργατών.

Όλες οι παραπάνω αποφάσεις συνέβαλαν καθοριστικά στην αναγνώριση της αναγκαιότητας του Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και στην αναβάθμιση του ελεγκτικού επαγγέλματος στην χώρα μας. Το γεγονός αυτό, συνδράμει θετικά στην ανάπτυξη και στη καλύτερη λειτουργία των επιχειρήσεων και στην εξάλειψη οποιασδήποτε μορφής κακοδιαχείρισης.

3.2. Διεθνές Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής (Internal Auditing Standards Board, IASB)

Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών έχει συντάξει το Διεθνές Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής, με κύριο σκοπό να παρέχει οδηγίες και κατευθύνσεις στους επαγγελματίες Εσωτερικούς Ελεγκτές.. Μ' αυτόν τον τρόπο στοχεύει στο να βοηθήσει τους επαγγελματίες Εσωτερικούς Ελεγκτές και τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη, διεθνώς, να ανταποκριθούν στην αυξανόμενη ανάγκη για εσωτερικό έλεγχο υψηλής ποιότητας. Το Διεθνές Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής αποτελείται από δύο ειδών καθοδηγήσεις:

1. Την υποχρεωτική καθοδήγηση που απαρτίζεται από:
 - Τον Ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου
 - Τον Κώδικα Δεοντολογίας και
 - Τα Διεθνή Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου

2. Την συνιστώμενη καθοδήγηση που απαρτίζεται από:
 - Τις Συμβουλευτικές Οδηγίες

- Τα Διευκρινιστικά Έγγραφα και
- Τους Οδηγούς Πρακτικής Εφαρμογής

3.2.1. Ορισμός Εσωτερικού Ελέγχου

Ο ορισμός του Εσωτερικού Ελέγχου αποτελεί το θεμέλιο λίθο του Διεθνούς Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής. Αναπτύσσεται και επικαιροποιείται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών με τη βοήθεια της Επιτροπής Καθοδηγητικού Σχεδιασμού. Αντίγραφα διανέμονται σε όλα τα μέλη του Ινστιτούτου, σε επαγγελματίες και σε όσους ενδιαφέρονται.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ο Εσωτερικός Έλεγχος ορίζεται ως «μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθά τον οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς του, υιοθετώντας μια συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης.

Παρακάτω θα ακολουθήσει ανάλυση των βασικών εννοιών του ανωτέρου ορισμού ώστε να ξεκαθαρίσει πλήρως η έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Auditing).

«Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Auditing)»: Ο όρος εσωτερικός υποδηλώνει ότι η υπηρεσία παρέχεται από το προσωπικό της οικονομικής μονάδας και διαφοροποιείται από τον Εξωτερικό έλεγχο ο οποίος ασκείται από τους Ορκωτούς Λογιστές Ελεγκτές καθώς και από άλλες ρυθμιστικές, φορολογικές και λοιπές αρχές. Ο όρος έλεγχος είναι ευρύς και δεν περιορίζεται σ' ένα συγκεκριμένο τομέα όπως είναι ο χρηματοοικονομικός και ο λογιστικός αλλά επεκτείνεται και σε άλλα τμήματα όπως για παράδειγμα το τμήμα παραγωγής, ποιότητας, αγορών-προμηθειών, προσωπικού, επενδύσεων, πωλήσεων και εξυπηρέτησης προσωπικού. Γενικά, ασχολείται με το σύνολο των επιχειρησιακών πολιτικών και στρατηγικών της οικονομικής μονάδας.

«Ανεξάρτητη (Independent)»: Σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών και τα Διεθνή Πρότυπα (Πρότυπο 1100) ο όρος ανεξαρτησία

ορίζεται ως η απαλλαγή από συνθήκες που εμποδίζουν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου να εκτελέσει τα καθήκοντά του με αμερόληπτο τρόπο. Προκειμένου να επιτευχθεί ο απαραίτητος βαθμός ανεξαρτησίας, ο επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου έχει άμεση και απρόσκοπτη πρόσβαση στην ανώτερη διοίκηση και το διοικητικό συμβούλιο. Αυτό κατορθώνεται μέσω μιας αμφίδρομης σχέσης αναφοράς. Οι απειλές κατά της ανεξαρτησίας πρέπει να αντιμετωπίζονται σε ατομικό επίπεδο ελεγκτή, σε επίπεδο έργου, αλλά και σε λειτουργικό και οργανωτικό επίπεδο.

«Αντικειμενική (Objective)»: Σύμφωνα με τον Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών και τα Διεθνή Πρότυπα (Πρότυπο 1100) ο όρος αντικειμενικότητα ορίζεται ως η αμερόληπτη στάση και νοοτροπία, η οποία επιτρέπει στους Εσωτερικούς Ελεγκτές να εκτελούν το έργο τους όπως πιστεύουν οι ίδιοι και να μην δέχονται συμβιβασμούς ως προς την ποιότητά του. Επίσης, η αντικειμενικότητα απαιτεί να μην επηρεάζεται η κρίση των ελεγκτών για θέματα ελέγχου από άλλους.

Η ανεξαρτησία με την οποία πρέπει να λειτουργεί ο Εσωτερικός Έλεγχος και η αντικειμενικότητα με την οποία πρέπει να ενεργούν οι ελεγκτές κατά την εκτέλεση του έργου τους είναι δύο βασικότερες αρχές. Γι' αυτό σε περίπτωση που υπάρχει παρεμπόδιση της ανεξαρτησίας ή της αντικειμενικότητας (Πρότυπο 1130) είτε λόγω σύγκρουσης συμφερόντων, είτε λόγω περιορισμών στο πλαίσιο λειτουργίας του Εσωτερικού Ελέγχου, στην πρόσβαση σε αρχεία, σε στοιχεία που αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό, σε φυσικά περιουσιακά στοιχεία της οικονομικής μονάδας και σε πόρους, όπως η χρηματοδότηση πρέπει να γνωστοποιούνται οι ανάλογες λεπτομέρειες για την παρεμπόδιση της ανεξαρτησίας ή της αντικειμενικότητας. Τα αρμόδια όργανα στα οποία θα πρέπει να γίνουν αυτές οι γνωστοποιήσεις ορίζονται με βάση τη φύση της παρεμπόδισης, καθώς και τις προσδοκίες που υπάρχουν για τη λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου προς τη διοίκηση και το διοικητικό συμβούλιο, όπως περιγράφονται στον κανονισμό εσωτερικού ελέγχου.

«Διαβεβαιωτική»: Σύμφωνα με τον Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών και τα Διεθνή Πρότυπα (Πρότυπο 2120 και 2120.A1), η λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου κρίνει την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των Εσωτερικών Συστημάτων Ελέγχου και γενικότερα της εταιρικής διακυβέρνησης μιας οικονομικής μονάδας. Αυτό σημαίνει ότι η υπηρεσία

Εσωτερικού Ελέγχου εκτιμά την έκθεση σε κινδύνους που διατρέχει μια οικονομική μονάδα στους παραπάνω τομείς όσον αφορά την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών της, την αξιοπιστία και την ακεραιότητα της χρηματοοικονομικής και λειτουργικής πληροφόρησης, την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των λειτουργιών και των προγραμμάτων, τη διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων και τη συμμόρφωση με νόμους, κανονισμούς, διαδικασίες και συμβάσεις. Στόχος είναι ο περιορισμός των κινδύνων αυτών, αν όχι και η εξάλειψή τους. Επίσης, αξιολογείται και η εταιρική διακυβέρνηση στο σύνολό της. Αυτό γίνεται με τον έλεγχο για το εάν οι στρατηγικές, οι πολιτικές και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται συμμορφώνονται με εκείνες που έχουν τεθεί από την ανώτατη διοίκηση. Παρόλο που ο Εσωτερικός Ελεγκτής είναι σε συνεχή επαγρύπνηση για πιθανούς κινδύνους που μπορεί να επηρεάσουν τη στρατηγική ή τη λειτουργία μιας οικονομικής μονάδας, παρέχει εύλογη και όχι απόλυτη διασφάλιση ότι όλοι οι σημαντικοί κίνδυνοι έχουν ανιχνευτεί.

«Συμβουλευτική δραστηριότητα (Consulting Activity)»: Ο ρόλος του Εσωτερικού Ελεγκτή είναι να προσφέρει συμβουλευτικές υπηρεσίες σχετικά με θέματα που αφορούν τη διαχείριση των κινδύνων, τα Εσωτερικά Συστήματα Ελέγχου και την εταιρική διακυβέρνηση. Δεν έχει εκτελεστικά ή διοικητικά καθήκοντα και ευθύνες. Μερικά παραδείγματα συμβουλευτικών υπηρεσιών είναι η συμμετοχή σε ειδικές επιτροπές, σε projects, στην ανάπτυξη νέων συστημάτων με στόχο την καθιέρωση αποτελεσματικότερων συστημάτων ελέγχου και η διεξαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

«Σχεδιασμένη να προσθέτει αξία»: Η υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου οφείλει να αντιλαμβάνεται τις ανάγκες της οικονομικής μονάδας. Στόχος της δεν είναι απλά να καλύψει μια τυπική συμμόρφωση με κανόνες, ρυθμίσεις και το ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο, αλλά να εμπνεύσει αρχές, πρότυπα και αξίες στους υπαλλήλους της οικονομικής μονάδας και να δημιουργήσει ασφάλεια στους ιδιοκτήτες της και το ευρύτερο επιχειρησιακό περιβάλλον.

«Να βελτιώσει τις λειτουργίες ενός οργανισμού»: Σε κάθε οικονομική μονάδα υπάρχει η ανάγκη για συνεχή βελτίωση των εσωτερικών της διεργασιών για να επιτύχει πιο αποδοτικά αποτελέσματα. Συνεπώς, η φιλοσοφία του Εσωτερικού

Ελέγχου είναι η αναζήτηση του καλύτερου τρόπου οργάνωσης της οικονομικής μονάδας και όχι η "αστυνόμευση" του προσωπικού της οικονομικής μονάδας.

«Βοηθά τον οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς του»: Ο Εσωτερικός Έλεγχος πλαισιώνει τους σκοπούς της οικονομικής μονάδας και συμβάλλει στη μακροχρόνια και αποτελεσματική επίτευξή τους.

«Υιοθετώντας μια συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση»: Οι δραστηριότητες του Εσωτερικού Ελέγχου διεξάγονται σε ποικίλα νομικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα, σε οργανισμούς που διαφέρουν μεταξύ τους σε σκοπό, μέγεθος, πολυπλοκότητα και δομή και από άτομα εντός ή εκτός της οικονομικής μονάδας. Οι διαφορές αυτές είναι σε θέση να επηρεάσουν την εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου σε κάθε περιβάλλον, γι' αυτό το λόγο θεσπίστηκαν Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου καθώς και ένα πλαίσιο βέλτιστων πρακτικών και κατευθύνσεων με τα οποία πρέπει να συμμορφώνονται όλοι όσοι είναι επιφορτισμένοι με τον Εσωτερικό Έλεγχο ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια για αυθαίρετες ενέργειες και πρακτικές.

«Στην αξιολόγηση και βελτίωση»: Κάθε οικονομική μονάδα επιδιώκει τη συνεχή βελτίωση της, όπως προαναφέραμε. Ένας τρόπος για να καλυφθεί αυτή η ανάγκη έως ένα βαθμό είναι η αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης από τον Εσωτερικό Έλεγχο και η σύγκρισή της με τη δέουσα κατάσταση. Συνεπώς, επιτυγχάνεται η βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης και ταυτόχρονα η αναβάθμιση των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου.

«Της αποτελεσματικότητας»: Η αποτελεσματικότητα είναι ο βαθμός στον οποίο η επιχείρηση πετυχαίνει τους στόχους της. Η αποτελεσματικότητα βελτιώνεται ακόμα περισσότερο από την ύπαρξη αντίστοιχων Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου που εξασφαλίζουν την επίτευξη αυτών των στόχων. Είναι φανερό λοιπόν ότι υπάρχει σύνδεση μεταξύ των στόχων και των Συστημάτων Ελέγχου γι' αυτό το λόγο ο Εσωτερικός Έλεγχος θα πρέπει να αντιλαμβάνεται πλήρως τις θεμελιώδεις ανάγκες της διοίκησης και να προσαρμόζει ανάλογα το ελεγκτικό μοντέλο.

«Των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης»: Κάθε οικονομική μονάδα αντιμετωπίζει κινδύνους. Για αυτόν το λόγο ο Εσωτερικός Έλεγχος αναλαμβάνει μια σημαντική

διαδικασία για κάθε οικονομική μονάδα, τη διαχείριση αυτών των κινδύνων. Βοηθά, λοιπόν, την οικονομική μονάδα να αναγνωρίσει και να αξιολογήσει τους κινδύνους στους οποίους εκτίθεται ή υπάρχει πιθανότητα να εκτεθεί. Επίσης, συμβάλλει στην αξιολόγηση του συστήματος ελέγχου και του συστήματος δομών και διαδικασιών (Εταιρική Διακυβέρνηση) για τον περιορισμό των κινδύνων και την αποφυγή προβλέψιμων κινδύνων ώστε να επιτευχθούν οι επιχειρησιακοί στόχοι της οικονομικής μονάδας.

3.2.2. Ο Κώδικας Δεοντολογίας

3.2.2.1. Εισαγωγή

Ο Κώδικας Δεοντολογίας, όπως και ο ορισμός του Εσωτερικού Ελέγχου που προαναφέραμε, αναπτύσσεται και επικαιροποιείται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών με τη βοήθεια, όμως, της Επιτροπής Δεοντολογίας. Αντίγραφα διανέμονται σε όλα τα μέλη του Ινστιτούτου, σε επαγγελματίες και σε όσους ενδιαφέρονται.

Ένας Κώδικας Δεοντολογίας είναι άκρως αναγκαίος για ένα επάγγελμα με τόσες απαιτήσεις όπως είναι αυτό του Εσωτερικού Ελεγκτή. Σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, εδραιώνει την εμπιστοσύνη ως προς την αντικειμενικότητα διαβεβαίωσης θεμάτων εταιρικής διακυβέρνησης, διαχείρισης κινδύνων και συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου. Επίσης, προάγει την κουλτούρα ηθικής στο επάγγελμα του Εσωτερικού Ελέγχου.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών επεκτείνεται πέρα από τον ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου προκειμένου να συμπεριλάβει δύο θεμελιώδη συστατικά στοιχεία:

- Τις Αρχές που σχετίζονται με το επάγγελμα και την πρακτική του Εσωτερικού Ελέγχου
- Τους Κανόνες Συμπεριφοράς που αναμένεται να ακολουθούν οι Εσωτερικοί Ελεγκτές. Αυτοί οι κανόνες βοηθούν στην κατανόηση και μετατροπή των Αρχών σε πρακτική εφαρμογή και στοχεύουν στο να καθοδηγήσουν την ηθική συμπεριφορά των εσωτερικών ελεγκτών.

Παρακάτω παρουσιάζονται, αναλυτικότερα, οι Αρχές και οι Κανόνες Συμπεριφοράς¹⁸ που προαναφέραμε έτσι όπως έχουν παρουσιαστεί από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών.

3.2.2.2. Αρχές

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να εφαρμόζουν και να υπερασπίζονται τις ακόλουθες αρχές:

1. Ακεραιότητα

Η ακεραιότητα των εσωτερικών ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη και παρέχει έτσι τη βάση για στήριξη της κρίσης τους.

2. Αντικειμενικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές επιδεικνύουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά τη συγκέντρωση, αξιολόγηση και κοινοποίηση των πληροφοριών για τη δραστηριότητα ή τη διαδικασία που εξετάζεται. Οι εσωτερικοί ελεγκτές προβαίνουν σε μια ισορροπημένη εκτίμηση όλων των σχετικών περιπτώσεων και δεν επηρεάζονται αδικαιολόγητα από τα δικά τους συμφέροντα, ή και τα συμφέροντα άλλων, κατά το σχηματισμό των κρίσεων.

3. Εμπιστευτικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές σέβονται την αξία και την κυριότητα της πληροφόρησης που λαμβάνουν και δεν κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός εάν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση για να γίνει κάτι τέτοιο.

4. Επάρκεια

Οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που απαιτούνται για την παροχή των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου.

3.2.2.3. Κανόνες Συμπεριφοράς

1. Ακεραιότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει:

¹⁸ Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2013).

- Να εκτελούν της εργασία τους με εντιμότητα, επιμέλεια και υπευθυνότητα.
- Να τηρούν τους νόμους και να προβαίνουν σε κοινοποιήσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία και το επάγγελμα.
- Να μην εμπλέκονται συνειδητά σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα, ούτε να εμπλέκονται σε πράξεις ατιμώρητες για το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή ή για τον οργανισμό.
- Να σέβονται και να συμβάλλουν στους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

2. Αντικειμενικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει:

- Να μην συμμετέχουν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή να συνάπτουν σχέσεις που ενδέχεται να βλάψουν ή να θεωρείται ότι βλάπτουν την αμερόληπτη εκτίμησή τους. Συμπεριλαμβάνονται οι δραστηριότητες ή οι σχέσεις εκείνες οι οποίες ενδέχεται να συγκρούονται με τα συμφέροντα του οργανισμού.
- Να μην αποδέχονται οτιδήποτε μπορεί να βλάψει ή να θεωρείται ότι βλάπτει την επαγγελματική τους εκτίμηση.
- Να κοινοποιούν όλες τις σημαντικές πληροφορίες που τους γνωστοποιούνται και ενδέχεται να παραποιηθούν, εάν δεν κοινοποιηθούν, την έκθεση των υπό έλεγχο δραστηριοτήτων.

3. Εμπιστευτικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει:

- Να είναι συνετοί στη χρήση και στη προστασία των πληροφοριών που αποκτούν κατά τη διάρκεια της άσκησης των καθηκόντων τους.
- Να μην χρησιμοποιούν πληροφορίες για προσωπικό κέρδος ή κατά τρόπο αντίθετο με τη νομοθεσία ή επιβλαβή για τους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

4. Επάρκεια

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει:

- Να ασχολούνται μόνο με εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρία

- Να παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου
- Να βελτιώνουν συνεχώς την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών τους.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ότι η έννοια «εσωτερικοί ελεγκτές» περιλαμβάνει τα μέλη του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών, τους κατόχους ή τους υποψηφίους για την απόκτηση επαγγελματικών πιστοποιήσεων και όλους όσους παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τον ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου που προαναφέραμε.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας ισχύει τόσο για άτομα, όσο και για τα νομικά πρόσωπα που παρέχουν υπηρεσίες Εσωτερικού Ελέγχου. Για τα μέλη του Ινστιτούτου και τους κατόχους ή υποψηφίους για τις επαγγελματικές πιστοποιήσεις του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών, οι παραβιάσεις του Κώδικα Δεοντολογίας θα αξιολογούνται και θα αντιμετωπίζονται σύμφωνα με τους Εσωτερικούς Κανονισμούς και τις Διοικητικές Οδηγίες του Ινστιτούτου. Το γεγονός ότι μια συγκεκριμένη συμπεριφορά δεν αναφέρεται στους Κανόνες Συμπεριφοράς, δεν την εμποδίζει από το να καθίσταται απαράδεκτη ή επαίσχυντη, και συνεπώς το μέλος, ο κάτοχος πιστοποίησης ή ο υποψήφιος μπορεί να είναι υπόλογος για πειθαρχική δίωξη.

3.2.3. Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου

3.2.3.1. Εισαγωγή

Οι δραστηριότητες του Εσωτερικού Ελέγχου πραγματοποιούνται σε πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους χώρες ως προς το οικονομικό, νομικό, πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον. Επίσης, ο Εσωτερικός Έλεγχος εφαρμόζεται σε οικονομικές μονάδες με διαφορές ως προς το μέγεθος, την πολυπλοκότητα, το αντικείμενο δραστηριότητας και το σκοπό. Όλες αυτές οι διαφορές είναι λογικό να επηρεάσουν την εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου γι' αυτό θεσπίστηκαν τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου. Τα πρότυπα επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες αρχές και παρέχουν ένα πλαίσιο για την εκτέλεση και την προώθηση του Εσωτερικού Ελέγχου. Αν τυχόν κάποιο ή κάποια από τα

Πρότυπα ή μέρος αυτών έρχονται σε αντίθεση με το ισχύον νομικό ή κανονιστικό πλαίσιο τότε η οικονομική μονάδα μπορεί να μην το εφαρμόσει αλλά πρέπει να προβεί στις απαραίτητες γνωστοποιήσεις. Αν δεν συντρέχει κάποιος λόγος, όπως προαναφέραμε, τα Πρότυπα πρέπει να εφαρμόζονται από όλους τους Εσωτερικούς Ελεγκτές και όλες τις Υπηρεσίες Εσωτερικού Ελέγχου ανεξαιρέτως.

3.2.3.2. Εννοιολογικό πλαίσιο και ο σκοπός των Προτύπων

Τα Διεθνή Πρότυπα¹⁹ για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου αναπτύσσονται και επικαιροποιούνται από το Συμβούλιο Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου σε συνεργασία με άλλες επιτροπές του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών, ενώ αντίγραφα διανέμονται σε όλα τα μέλη του Ινστιτούτου, σε όλους τους επαγγελματίες και σε κάθε άλλο ενδιαφερόμενο.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικού Ελέγχου τα Πρότυπα επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες αρχές και παρέχουν ένα πλαίσιο για την εκτέλεση και την προώθηση του Εσωτερικού Ελέγχου. Τα Πρότυπα δημιουργούν υποχρεώσεις ως προς:

- Τον ορισμό των βασικών απαιτήσεων για την επαγγελματική πρακτική του Εσωτερικού Ελέγχου και για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του. Αυτές οι απαιτήσεις έχουν διεθνή εφαρμογή σε οργανωσιακό και ατομικό επίπεδο.
- Την ανάπτυξη επεξηγήσεων για την αποσαφήνιση όρων ή εννοιών που συμπεριλαμβάνονται στις απαιτήσεις για την επαγγελματική πρακτική του Εσωτερικού Ελέγχου.

Ο σκοπός των Προτύπων είναι:

1. Να περιγράφουν τις βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν την πρακτική του Εσωτερικού Ελέγχου.
2. Να αποτελέσουν το γενικό πλαίσιο βάσει του οποίου παρέχονται και προάγονται οι προστιθέμενης αξίας υπηρεσίες του Εσωτερικού Ελέγχου.
3. Να αποτελέσουν μέτρο αξιολόγησης της απόδοσης του Εσωτερικού Ελέγχου.

¹⁹ Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2013)

4. Να προωθήσουν τη βελτίωση σε οργανωτικές διαδικασίας και λειτουργίες.

Τα Πρότυπα διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- **Τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών.** Αυτά τα Πρότυπα ασχολούνται με τα χαρακτηριστικά των οργανισμών και των ατόμων που εφαρμόζουν τον Εσωτερικό Έλεγχο.
- **Τα Πρότυπα Διεξαγωγής.** Τα Πρότυπα αυτά περιγράφουν τη φύση των υπηρεσιών Εσωτερικού Ελέγχου και παρέχουν ποιοτικά κριτήρια για την αξιολόγηση αυτών των υπηρεσιών.

Τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών και τα Πρότυπα Διεξαγωγής αφορούν το σύνολο των υπηρεσιών Εσωτερικού Ελέγχου.

- **Τα Πρότυπα Εφαρμογής.** Τα Πρότυπα αυτά αναλύουν περαιτέρω τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών και Διεξαγωγής και παρέχουν τις απαιτήσεις που ισχύουν τόσο για τις υπηρεσίες διαβεβαίωσης όσο και για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Οι υπηρεσίες διαβεβαίωσης σχετίζονται με την αντικειμενική αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων την οποία διενεργεί ο Εσωτερικός Ελεγκτής, προκειμένου να διαμορφώσει και να προσφέρει μια ανεξάρτητη συμπερασματική γνώμη για μια λειτουργία, σύστημα ή άλλο συγκεκριμένο θέμα. Η φύση και το εύρος ενός έργου διαβεβαίωσης καθορίζονται από τον Εσωτερικό Ελεγκτή. Γενικά, υπάρχουν τρία μέρη που εμπλέκονται στις υπηρεσίες διαβεβαίωσης: α) το άτομο ή η ομάδα που σχετίζονται άμεσα με τη λειτουργία ή το σύστημα(ο κύριος της λειτουργίας), β) το άτομο ή η ομάδα που διενεργεί την αξιολόγηση (ο Εσωτερικός Ελεγκτής) και γ) το άτομο ή η ομάδα που χρησιμοποιεί την αξιολόγηση (ο χρήστης).

Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες έχουν χαρακτήρα παραίνεσης και δημιουργούνται γενικά κατόπιν συγκεκριμένου αιτήματος του πελάτη. Η φύση και το πλαίσιο των συμβουλευτικών υπηρεσιών υπόκεινται σε συμφωνία με τον πελάτη. Στις συμβουλευτικές υπηρεσίες γενικά εμπλέκονται δύο μέρη: α) το άτομο ή η ομάδα που προσφέρει τις συμβουλές (ο Εσωτερικός Ελεγκτής) και το άτομο ή η ομάδα που ζητά και λαμβάνει τις συμβουλές (ο πελάτης). Ο Εσωτερικός Ελεγκτής, όταν

διενεργεί συμβουλευτικό έργο, θα πρέπει να διατηρεί την αντικειμενικότητα του και να μη θεωρεί ότι επιτελεί έργο διοικητικής φύσεως.

Τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών είναι:

1000 – Σκοπός, Δικαιοδοσία και Ευθύνη

Ο σκοπός, η δικαιοδοσία και η ευθύνη της λειτουργίας του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να καθορίζονται επισήμως και γραπτώς σ' ένα εγκεκριμένο από το συμβούλιο κανονισμό Εσωτερικού Ελέγχου, σύμφωνα με τον ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου, του Κώδικα Δεοντολογίας, και τα Πρότυπα.

1010 – Αναφορά της φύσης του ορισμού του Εσωτερικού Ελέγχου, του Κώδικα Δεοντολογίας, και των Προτύπων στον κανονισμό Εσωτερικού Ελέγχου.

1100 – Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι ανεξάρτητη και οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι αντικειμενικοί κατά την άσκηση της εργασίας τους.

1110 – Οργανωσιακή Ανεξαρτησία

1111 – Άμεση σχέση με το Διοικητικό Συμβούλιο

1120 – Ατομική Αντικειμενικότητα

1130 – Παρεμπόδιση Ανεξαρτησίας ή Αντικειμενικότητας

1200 – Επαγγελματική Επάρκεια και Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια

Οι εσωτερικοί έλεγχοι πρέπει να εκτελούνται με επαγγελματική επάρκεια και δέουσα επαγγελματική επιμέλεια.

1210 – Επαγγελματική Επάρκεια

1220 – Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια

1230 – Συνεχής Επαγγελματική Επιμόρφωση

1300 – Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας

Ο επικεφαλής του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να αναπτύσσει και να διατηρεί ένα πρόγραμμα διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας.

1310 – Απαιτήσεις του Προγράμματος Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας

1311 – Εσωτερικές Αξιολογήσεις

1312 – Εξωτερικές Αξιολογήσεις

1320 – Υποβολή Αναφοράς για το Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας

1321 – Χρήση της φράσης «Διενεργήθηκε Σύμφωνα με τα Πρότυπα»

1322 – Αποκάλυψη της μη Συμμόρφωσης

Τα Πρότυπα Διεξαγωγής είναι:

2000 – Διαχείριση Λειτουργίας Εσωτερικού Ελέγχου

Ο Διευθυντής του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τη λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου ώστε να εξασφαλίζει ότι προσθέτει αξία στην επιχείρηση.

2010 – Προγραμματισμός

2020 – Κοινοποίηση και Έγκριση

2030 – Διαχείριση Πόρων

2040 – Πολιτικές και διαδικασίες

2050 – Συντονισμός

2060 – Υποβολή Αναφοράς στο Συμβούλιο και την Ανώτερη Διοίκηση

2070 – Πάροχος Εξωτερικών Υπηρεσιών και Οργανωσιακή Ευθύνη για τον Εσωτερικό Έλεγχο

2100 – Φύση των Εργασιών

Η λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να αξιολογεί και να συμβάλει στη βελτίωση των διαδικασιών διακυβέρνησης, των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων των διαδικασιών ελέγχου, υιοθετώντας μια συστηματική και συνετή προσέγγιση.

2110 – Διακυβέρνηση

2120 – Διαχείριση κινδύνων

2130 – Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου

2200 – Σχεδιασμός Ελεγκτικών Εργασιών

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές πρέπει να αναπτύσσουν και να αποτυπώνουν τον σχεδιασμό κάθε έργου, ο οποίος θα περιλαμβάνει τους αντικειμενικούς σκοπούς, το εύρος, το χρονοδιάγραμμα και την κατανομή των πόρων.

2201 – Παράγοντες Σχεδιασμού

2210 – Αντικειμενικοί Σκοποί Ελεγκτικών Εργασιών

2220 – Εύρος Ελεγκτικών Εργασιών

2230 – Κατανομή Πόρων των Ελεγκτικών Εργασιών

2240 – Πρόγραμμα Ελεγκτικών Εργασιών

2300 – Διεξαγωγή των Ελεγκτικών Εργασιών

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές πρέπει να αναγνωρίζουν, να αναλύουν, να αξιολογούν και να καταγράφουν επαρκείς πληροφορίες, έτσι ώστε να επιτύχουν τους αντικειμενικούς σκοπούς των ελεγκτικών εργασιών τους.

2310 – Εντοπισμός Πληροφοριών

2320 – Ανάλυση και Αξιολόγηση

2330 – Καταγραφή Πληροφοριών

2340 – Εποπτεία Ελεγκτικών Εργασιών

2400 – Κοινοποίηση Αποτελεσμάτων

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να κοινοποιούν τα αποτελέσματα της ελεγκτικής τους εργασίας.

2410 – Κριτήρια Κοινοποιήσεων

2420 – Ποιότητα των Κοινοποιήσεων

2421 – Λάθη και Παραλείψεις

2430 – Χρήση της φράσης «Διενεργήθηκε Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου»

2431 – Αποκάλυψη μη Συμμόρφωσης Ελεγκτικών Εργασιών

2440 – Διάδοση Αποτελεσμάτων των Ελεγκτικών Εργασιών

2450 – Συνολική Γνώμη

2500 – Παρακολούθηση Προόδου

Ο επικεφαλής του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να καθιερώσει και να διατηρεί ένα σύστημα παρακολούθησης της τακτοποίησης των αποτελεσμάτων που έχουν κοινοποιηθεί στη διοίκηση.

2600 – Κοινοποίηση της Αποδοχής Κινδύνων

Όταν ο επικεφαλής του Εσωτερικού Ελέγχου συμπεραίνει ότι η διοίκηση έχει αποδεχθεί ένα βαθμό κινδύνου στον οποίο δεν μπορεί να ανταποκριθεί ο οργανισμός, τότε ο επικεφαλής του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να συζητήσει το θέμα με τα

ανώτερα διοικητικά στελέχη. Αν το ζήτημα σχετικά με τον κίνδυνο δεν επιλυθεί, ο επικεφαλής του Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να αναφέρει το θέμα στο διοικητικό συμβούλιο προς διευθέτηση.

3.2.4. Συμβουλευτικές Οδηγίες

Οι Συμβουλευτικές Οδηγίες²⁰ βοηθούν τους Εσωτερικούς Ελεγκτές στην Εφαρμογή του Ορισμού του Εσωτερικού Ελέγχου, του Κώδικα Δεοντολογίας και των Προτύπων προάγοντας βέλτιστες πρακτικές. Οι Συμβουλευτικές Οδηγίες οριοθετούν την προσέγγιση, τις μεθοδολογίες και τα πεδία ενδιαφέροντος του Εσωτερικού Ελέγχου, αλλά δεν κάνουν αναλυτική αναφορά σε διαδικασίες και διεργασίες. Συμπεριλαμβάνουν οδηγίες σχετικά με διεθνή ή τοπικά ζητήματα, κάνουν αναφορά σε συγκεκριμένους κλάδους δραστηριότητας, συγκεκριμένα είδη έργων ελέγχου και σε νομικά και κανονιστικά θέματα.

Οι Συμβουλευτικές Οδηγίες αναφέρονται κατά κανόνα σε σχετικό Πρότυπο, το οποίο εξειδικεύεται ώστε ο Εσωτερικός Ελεγκτής να διευκολύνεται στο έργο του.

3.2.4.1. Συμβουλευτικές Οδηγίες για τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών

Οι Συμβουλευτικές Οδηγίες που σχετίζονται με τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών αναφέρονται στο καταστατικό του Εσωτερικού Ελέγχου, στη φύση των υπηρεσιών που παρέχει ο Εσωτερικός Ελεγκτής, στην ανεξαρτησία, στην αντικειμενικότητα, στην επαγγελματική επάρκεια και στη δέουσα επαγγελματική επιμέλεια του Εσωτερικού Ελεγκτή όπως επίσης και στη συνεχή επαγγελματική επιμόρφωση του. Επίσης, αναφέρουν ότι ο Εσωτερικός Ελεγκτής πρέπει να έχει τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να μπορεί να αντιλαμβάνεται ενδείξεις για τυχόν απάτη ενώ, υπάρχουν Συμβουλευτικές Οδηγίες που αναφέρονται στη χρήση τεχνικών ελέγχου χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες εφαρμογές. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία και τη συνεχή αξιολόγηση του προγράμματος διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας της λειτουργίας του Εσωτερικού Ελέγχου. Ενδείκνυται η καθιέρωση κριτηρίων για την υποστήριξη των επισκοπήσεων της απόδοσης της λειτουργίας του Εσωτερικού Ελέγχου, όπως επίσης και η πραγματοποίηση εσωτερικών αξιολογήσεων από άτομα της οικονομικής μονάδας

²⁰ Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2013).

καθώς και εξωτερικών αξιολογήσεων τουλάχιστον μια φορά κάθε πέντε χρόνια από έναν πιστοποιημένο ανεξάρτητο εξωτερικό αξιολογητή. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων πρέπει να κοινοποιούνται στη διοίκηση μαζί με προτάσεις βελτίωσης.

3.2.4.2. Συμβουλευτικές Οδηγίες για τα Πρότυπα Εφαρμογής

Οι Συμβουλευτικές Οδηγίες που σχετίζονται με τα Πρότυπα Εφαρμογής αναφέρονται στη διαχείριση της λειτουργίας του Εσωτερικού Ελέγχου, στο σχεδιασμό των ελέγχων, στη διαχείριση των πόρων, στη σχέση με την Επιτροπή Ελέγχου, στην ασφάλεια των πληροφοριών, στην υποβολή αναφορών και σε άλλα θέματα που αναφέρονται στην εφαρμογή διαδικασιών ελέγχου. Επίσης, προβλέπεται να καταρτίζεται το πλάνο ελέγχου σύμφωνα με τους κινδύνους και την έκθεση της οικονομικής μονάδας σ' αυτούς. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να κοινοποιεί το πλάνο αυτό και τις απαιτήσεις σχετικά με τους πόρους στα ανώτερα διοικητικά στελέχη για έγκριση. Επιπλέον, οι Συμβουλευτικές Οδηγίες προβλέπουν το συντονισμό των δραστηριοτήτων του Εσωτερικού Ελέγχου μεταξύ των εμπλεκόμενων στελεχών, ώστε να μην υπάρχει επικάλυψη κάποιων αρμοδιοτήτων και μείωση της επανάληψης των εργασιών. Αναφορικά με την υποβολή αναφορών στην ανώτερη διοίκηση είναι αναγκαίο να περιλαμβάνονται στοιχεία σχετικά με την έκθεση σε κινδύνους, με θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και με τα αποτελέσματα των ελέγχων. Επίσης, στις περιπτώσεις που υπάρχουν δραστηριότητες ηλεκτρονικού εμπορίου, πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν κατά το σχεδιασμό των ελέγχων.

Τέλος, σύμφωνα με τις Συμβουλευτικές Οδηγίες, η λειτουργία Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να αξιολογεί την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (συστήματα διακυβέρνησης, λειτουργιών και πληροφοριακά), ώστε να εξασφαλίζεται:

- Η αξιοπιστία και ακεραιότητα της χρηματοοικονομικής και λειτουργικής πληροφόρησης
- Η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των λειτουργιών
- Η διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων
- Η συμμόρφωση με νόμους και κανονισμούς

Σημειώνεται ότι για την αξιολόγηση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου είναι απαραίτητο να υπάρχουν επαρκή κριτήρια αξιολόγησης και επομένως ο Εσωτερικός Ελεγκτής πρέπει να εξακριβώνει αν αυτά έχουν θεσπιστεί από τη

διοίκηση. Αν ο ελεγκτής κρίνει ότι τα κριτήρια είναι ανεπαρκή, πρέπει να συνεργαστεί με τη διοίκηση ώστε να καθοριστούν επαρκή κριτήρια.

3.2.5. Διευκρινιστικά Έγγραφα

Τα Διευκρινιστικά Έγγραφα βοηθούν ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δεν ασκούν τον Εσωτερικό έλεγχο, στην κατανόηση σημαντικών θεμάτων διακυβέρνησης, κινδύνου ή συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και στην οριοθέτηση ρόλων και καθηκόντων σχετικά με τον Εσωτερικό Έλεγχο.

3.2.6. Οδηγοί Πρακτικής Εφαρμογής

Οι Οδηγοί Πρακτικής Εφαρμογής παρέχουν αναλυτική καθοδήγηση για τη διεύθυνση λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου. Συμπεριλαμβάνουν αναλυτικές διεργασίες και διαδικασίες, όπως εργαλεία και τεχνικές, προγράμματα και προσεγγίσεις βήμα προς βήμα και συνοδεύονται από παραδείγματα παραδοτέων έργων.

3.3. Οι Αντικειμενικοί Σκοποί Του Εσωτερικού Ελέγχου

Ο αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου είναι η παροχή εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τη διοίκηση, μέσω αξιολόγησης του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, η γενικότερη προσφορά βοήθειας στα μέλη του οργανισμού ώστε να ασκούν αποτελεσματικά τα καθήκοντά τους, μέσω επιστημονικών αναλύσεων και αξιολογήσεων καθώς και η παροχή σχετικών συμβουλών με το ελάχιστο δυνατό κόστος. Αναλυτικότερα, στα πλαίσια του σκοπού αυτού, ο Εσωτερικός Έλεγχος, εξετάζει και αξιολογεί ²¹:

- Την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την αποτελεσματική διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου. Συγκεκριμένα, ο Εσωτερικός Έλεγχος επισημαίνει τις περιοχές υψηλού κινδύνου, αξιολογεί τον κίνδυνο, επισημαίνει τις γενεσιουργικές αιτίες και εισηγείται στη διοίκηση για τη λήψη διορθωτικών μέτρων.

²¹ Παπαστάθης Παντελής Στυλιανός (2003).

- Την ύπαρξη συστήματος οργάνωσης και επάρκειας αυτού σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα.
- Την ύπαρξη κατάλληλων διαδικασιών και απαραίτητων εξουσιοδοτήσεων, που ρυθμίζουν τις σχέσεις συναλλαγών-συνεργασίας με τρίτους.
- Την περιοδική επιβεβαίωση και κατά αντικειμενικό τρόπο πιστοποίηση λειτουργίας της επιχείρησης και τη σύγκριση αρχικών στόχων με το αποτέλεσμα.
- Τη μέτρηση απόδοσης του Management σε όλα τα επίπεδα, εξαιρουμένης αυτής της διοίκησης, που αποβλέπει στη σωστή διαχείριση των παραγωγικών μέσων και πόρων.
- Τη συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση του επιχειρηματικού κινδύνου, καθώς και την αποτελεσματική διαχείρισή του.
- Την τήρηση της πολιτικής προσωπικού, πολιτικής προαγωγών, αξιολογήσεων και αξιοποιήσεων των στελεχών. Την τήρηση των κανόνων επαγγελματικής συμπεριφοράς, νομοθεσίας και διαδικασιών, καθώς και την απονομή ευθυνών και επιβραβεύσεων.
- Τις επικερδείς και μη δραστηριότητες, μέσω αναλύσεων και εντοπισμός των σημείων εκείνων που επιδέχονται βελτίωση επιφέροντας άμεσα θετικά αποτελέσματα.
- Τα αποτελέσματα του φορέα σε σχέση με τα πρότυπα που θέτει κάθε φορά η διοίκηση και ταυτόχρονα την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των προτύπων αυτών, καθώς και της πολιτικής που τα υπαγορεύει.
- Την αξιολόγηση της απόδοσης των επενδύσεων σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό αυτών.
- Τον τρόπο και την αποτελεσματικότητα της ασκούμενης εποπτείας από τα στελέχη όλων των βαθμίδων και γενικότερα τη συμπεριφορά των εργαζομένων.
- Το βαθμό συμμόρφωσης των εργαζομένων στις αποφάσεις της διοίκησης, τους κανόνες λειτουργίας και τις παρεχόμενες εξουσιοδοτήσεις σε τρίτους.
- Το συνολικό κόστος και το κόστος των επιμέρους τμημάτων και τη σύγκριση αυτών με το προϋπολογισθέν, ως επίσης και τη σχέση κόστους οφέλους.

- Την αποφυγή ατασθαλιών, καταχρήσεων, κλοπών, φθορών, απόκρυψη στοιχείων, προσπορισμό οικονομικών αφελών, καθώς και την αδιαφορία των ιθυνόντων.
- Η διαπίστωση, το κατά πόσο οι υπηρεσίες-τμήματα έχουν σαφή αντίληψη της αποστολής και των αρμοδιοτήτων που τους έχουν εκχωρηθεί. Αν είναι κατάλληλα στελεχωμένες και αν αξιολογείται κατά άριστο τρόπο το ανθρώπινο δυναμικό.
- Την ακρίβεια, την εξασφάλιση της πληρότητας και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και βιβλίων.
- Την διαδικασία τήρησης των προδιαγραφών του ποιοτικού ελέγχου δηλαδή το κατά πόσο η παραγωγική δραστηριότητα και οι υπηρεσίες ανταποκρίνονται προς τα καθορισμένα standards που έχουν θεσπίσει.
- Τα μέσα προστασίας για την επαρκή φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων της από κλοπές, απώλειες και φθορές.
- Το βαθμό συνεργασίας του φορέα με τρίτους, και γενικά το ανταγωνιστικό περιβάλλον στο οποίο δρα και αναπτύσσεται ο φορέας.
- Την αξιοποίηση των μέσων παραγωγής και την αποδοτικότητα αυτών, τη συντήρηση του μηχανολογικού εξοπλισμού, τα προγράμματα παραγωγής, το ύψος και τη διαχείριση των αποθεμάτων, καθώς τη διάθεση των προϊόντων.
- Την ύπαρξη κλίματος αποδοχής και διάθεση συνεργασίας των ελεγχόμενων με τον Εσωτερικό Έλεγχο.
- Την τήρηση πολιτικής πωλήσεων και εισπράξεων. Τη διαχείριση των διαθεσίμων, τις αποδόσεις αυτών, τους όρους δανεισμού και πληρωμής των υποχρεώσεων αυτών, καθώς επίσης την αξιολόγηση των οικονομικών αποτελεσμάτων.
- Το περιβάλλον που δρα η οικονομική μονάδα καθώς και τη δυναμική του περιβάλλοντος και τα μέτρα που καλείται να πάρει, προκειμένου να σταθεί και να επιβληθεί απέναντι στον ανταγωνισμό.
- Τον τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας των εργαζομένων τόσο σε επίπεδο τμήματος, όσο και μεταξύ των τμημάτων. Τις αδυναμίες και τα προβλήματα του προσωπικού (απώλεια ηθικού, συνεχείς αποχωρήσεις, δυσφορία για παραγωγή έργου κ.λπ.), τα οποία οδηγούν σε δυσάρεστα αποτελέσματα από τα δύο μέρη.

- Την εικόνα που έχει η οικονομική μονάδα στην αγορά-ανταγωνισμό, καθώς και την εικόνα που έχει το καταναλωτικό κοινό προς την οικονομική μονάδα και τα προϊόντα της. Επίσης, την εικόνα του φορέα που παρουσιάζουν οι εργαζόμενοι προς τα έξω.
- Η αποδοτική αξιοποίηση των επιχειρησιακών πόρων. Η υπηρεσία του εσωτερικού ελέγχου ελέγχει εάν τα μέσα (πάγια, χρηματικά διαθέσιμα, ανθρώπινο δυναμικό) της επιχείρησης αξιοποιούνται με το καλύτερο τρόπο χωρίς να υποαπασχολούνται ή να λειτουργούν με αντιπαραγωγικούς μεθόδους.
- Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων, διαμόρφωση γνώμης για την ποιότητα της απόδοσης του εργατικού δυναμικού και προτάσεις προς τη διοίκηση για τη βελτίωση των αδυναμιών.

Παράλληλα, ο εσωτερικός έλεγχος σκοπεύει όχι μόνο στη συμμόρφωση με κανόνες και ρυθμίσεις αλλά στη δημιουργία αρχών, προτύπων και αξιών στα άτομα της επιχείρησης με αποτέλεσμα τη δημιουργία ασφάλειας τόσο στους ιδιοκτήτες της οικονομικής μονάδας όσο και στο ευρύτερο επιχειρησιακό περιβάλλον.

3.4. Διαδικασία Εσωτερικού Ελέγχου

Οι ελεγκτικές διαδικασίες μπορεί να παρουσιάζουν διαφορές ως προς το αντικείμενο και το σκοπό ανάλογα με την οικονομική μονάδα στην οποία πραγματοποιούνται, όμως σε γενικές γραμμές ακολουθούνται τα παρακάτω βήματα από τον Εσωτερικό Ελεγκτή κατά την άσκηση του ελέγχου²²:

- Προκαταρκτική Έρευνα
- Σύνταξη Προγράμματος Ελέγχου
- Επιτόπια Εργασία
- Εκθέσεις Ελέγχου
- Μεταγενέστερες Ενέργειες

²² Νεγκάκης Χρήστος και Ταχυνάκης Παναγιώτης (2013).

3.4.1. Προκαταρτική Έρευνα

Η προκαταρτική έρευνα αποτελεί το πρώτο βήμα της διενέργειας του ελέγχου και συνίσταται στη συγκέντρωση όλων των απαραίτητων πληροφοριών και δεδομένων έτσι ώστε να καταρτιστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ελέγχου με το οποίο θα καθορίζονται λεπτομερώς οι διαδικασίες οι οποίες θα ακολουθήσουν.

Τα βήματα τα οποία θα αναφερθούν στη συνέχεια συνήθως ακολουθούνται κατά την προκαταρτική έρευνα όταν ο έλεγχος πραγματοποιείται για πρώτη φορά. Σε επόμενους ελέγχους ίσως κάποια από τα βήματα αυτά που θα αναφέρουμε μπορούν να παραληφθούν. Αυτό θα συμβεί σε περίπτωση που ο Εσωτερικός Ελεγκτής κρίνει ότι δεν έχουν αλλάξει οι συνθήκες. Κατά το στάδιο αυτό τα βήματα που συνήθως ακολουθεί ο Εσωτερικό Ελεγκτής είναι:

- ❖ Προετοιμασία
- ❖ Δημιουργία ερωτηματολογίων για εκτίμηση του υπάρχοντος Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.
- ❖ Διενέργεια αρχικών συναντήσεων και συνεντεύξεων.
- ❖ Γνώση του τρόπου λειτουργίας και των στόχων της δραστηριότητας.
- ❖ Ένωση της διοίκησης και του προσωπικού που συμμετέχει στη δραστηριότητα.
- ❖ Διενέργεια φυσικής επισκόπησης.
- ❖ Κατάρτιση διαγραμμάτων ροής.
- ❖ Εκτίμηση των κινδύνων.
- ❖ Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της προκαταρτικής έρευνας.

3.4.2. Σύνταξη Προγράμματος Ελέγχου

Το πρόγραμμα ελέγχου αποτελεί ένα λεπτομερέστατο σχέδιο των Εσωτερικών Ελεγκτών για την επίτευξη των καθορισμένων στόχων, το οποίο συμβάλλει στην αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής σε συνεργασία με την ομάδα του καταρτίζουν ένα μακροπρόθεσμο και ένα ετήσιο πλάνο ελέγχου.

Το μακροπρόθεσμο πλάνο ελέγχου περιλαμβάνει τη μορφή και την ουσία του ελέγχου, που καθορίζονται με βάση το μέγεθος και τον αναμενόμενο ρυθμό ανάπτυξης της οικονομικής μονάδας, το είδος του κλάδου, τις σημαντικότερες

λειτουργίες και τους κινδύνους δραστηριότητας χωρίς τη διενέργεια προκαταρκτικής έρευνας.

Το ετήσιο πλάνο ελέγχου καθορίζει τη φύση του ελέγχου, τους αντικειμενικούς στόχους και σκοπούς του ελέγχου, τον αριθμό των εργαζομένων που προβλέπεται ότι θα απασχοληθούν για την πραγματοποίηση του ελέγχου, το ετήσιο κόστος και ο χρόνος που θα χρειαστεί για την υλοποίησή του. Στο στάδιο αυτό καθορίζονται και τα δείγματα που θα χρησιμοποιηθούν στον έλεγχο.

3.4.3. Επιτόπια Εργασία

Επιτόπια εργασία είναι η εργασία που πραγματοποιείται από τον Εσωτερικό Ελεγκτή για να μπορέσει να κάνει πράξη ότι έχει καθοριστεί στο πρόγραμμα ελέγχου. Στο στάδιο αυτό περιλαμβάνονται οι εξής έλεγχοι:

- Οι έλεγχοι διαδικασιών που έχουν ως σκοπό την επιβεβαίωση ότι οι διαδικασίες που ακολουθούνται λειτουργούν αποτελεσματικά.
- Οι έλεγχοι τεκμηρίωσης εργασιών που έχουν ως σκοπό να εντοπίζουν όσο γίνεται πιο γρήγορα τα σφάλματα. Μέσα από τους ελέγχους αυτούς προκύπτουν προτάσεις βελτίωσης. Οι έλεγχοι αυτοί χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: α) τις αναλυτικές διαδικασίες και β) τους λεπτομερειακούς ελέγχους.

Οι αναλυτικές διαδικασίες είναι ένα σύνολο αξιολογήσεων χρηματοοικονομικών πληροφοριών που προκύπτουν από αναλύσεις εύλογων σχέσεων μεταξύ χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών δεδομένων. Επίσης, μέσω των διαδικασιών αυτών διερευνώνται εντοπισμένες διακυμάνσεις ή σχέσεις στις οποίες εμφανίζεται ασυνέπεια σε σχέση με άλλες σχετικές πληροφορίες ή διαφορά από τις προσδοκώμενες αξίες κατά ένα σημαντικό ποσό.

Οι λεπτομερειακοί έλεγχοι περιλαμβάνουν παρακολούθηση των περιουσιακών στοιχείων, λήψη επιβεβαιωτικών απαντήσεων από εμπειρογνώμονες (είτε είναι υπάλληλοι της οικονομικής μονάδας είτε ανεξάρτητοι) και από τρίτους, εξέταση αναλύσεων λογαριασμών και δεδομένων, εξέταση συμφωνιών λογαριασμών, έλεγχος παραστατικών, επιβεβαίωση αριθμητικών πράξεων και έλεγχος διαχωρισμού περιόδων.

3.4.4. Έκθεση ελέγχου

Η έκθεση ελέγχου των Εσωτερικών Ελεγκτών αποτελεί τη σημαντικότερη πληροφόρηση για την αξιολόγηση τόσο του έργου των Εσωτερικών Ελεγκτών όσο και του επαγγελματικού τους επιπέδου. Συμπληρωματικά, η έκθεση ελέγχου αποτελεί το σημαντικότερο εργαλείο επικοινωνίας των Εσωτερικών Ελεγκτών με όλα τα επίπεδα της διοίκησης.

Η έκθεση ελέγχου περιλαμβάνει το σκοπό, το πλαίσιο, τα αποτελέσματα του ελέγχου καθώς επίσης και τις διαπιστώσεις του ελέγχου, τα συμπεράσματα και τις συστάσεις για δυναμικές βελτιώσεις. Τονίζονται ιδιαίτερα οι σημαντικές παρεκκλίσεις και τα προβλήματα που διαπιστώθηκαν, ενώ οι λιγότερο σημαντικές αδυναμίες μπορεί και να μην αναφερθούν καθώς αυτό εξαρτάται από την κρίση του ελεγκτή. Οι εκθέσεις ελέγχου θα πρέπει να είναι αντικειμενικές, σαφείς, συνοπτικές, εποικοδομητικές και έγκαιρες.

3.4.5. Μεταγενέστερες Ενέργειες

Με τον όρο «μεταγενέστερες ενέργειες» είναι η διαδικασία κατά την οποία οι Εσωτερικοί Ελεγκτές αξιολογούν την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και το χρόνο εφαρμογής των ενεργειών που αποφασίζονται από τη διοίκηση, ως αποτέλεσμα των ευρημάτων κυρίως των Εσωτερικών Ελεγκτών, αλλά και άλλων, όπως των Εξωτερικών Ελεγκτών.

3.5. Είδη Ελέγχου

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει ο Εσωτερικός Έλεγχος προσπαθεί να καλύψει ελεγκτικά όλα τα τμήματα και τις δραστηριότητες μιας οικονομικής μονάδας χωρίς να περιορίζεται σε συγκεκριμένα αντικείμενα. Γι' αυτό το λόγο δεν περιορίζεται πλέον μόνο επί των οικονομικών στοιχείων αλλά έχει επεκταθεί σε τόσα είδη ελέγχου όσες είναι και οι λειτουργίες της οικονομικής μονάδας. Μερικά από τα είδη των ελέγχων είναι οι οικονομικοί, οι διοικητικοί, οι λειτουργικοί, οι έλεγχοι μηχανογράφησης, οι έλεγχοι παραγωγής, οι έλεγχοι ποιοτικού ελέγχου, οι τεχνικοί, οι έλεγχοι διαχείρισης

ανθρώπινου δυναμικού και γενικότερα ελέγχους επί όλων των δραστηριοτήτων της οικονομικής μονάδας.

- Οικονομικοί – Λογιστικοί Έλεγχοι (Financial Audits)
- Λειτουργικοί Έλεγχοι (Operational Audits)
- Διοικητικοί Έλεγχοι (Management Audits)
- Έλεγχοι Παραγωγής (Production Audits)
- Έλεγχοι Πληροφοριακής Τεχνολογίας και Πληροφοριακών Συστημάτων (IT/IS Auditing)
- Έλεγχοι Συμμόρφωσης
- Έλεγχοι Ειδικών Θεμάτων

3.5.1. Οικονομικοί – Λογιστικοί Έλεγχοι (Financial Audits)

Οι Οικονομικοί – Λογιστικοί έλεγχοι στοχεύουν στη σωστή παρουσίαση, την ακρίβεια, την ειλικρίνεια, την αξιοπιστία και την νομιμότητα των οικονομικών καταστάσεων και των βιβλίων και στοιχείων της οικονομικής μονάδας. Επίσης, σημαντικό είναι για κάθε οικονομική μονάδα να γίνονται έλεγχοι ώστε να διαπιστωθεί αν οι οικονομικοί πόροι της χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά και ορθολογικά ώστε να αποφεύγονται οι αλόγιστες σπατάλες, καθώς και να εξετάζονται τρόποι χρηματοδότησης με όσο το δυνατόν χαμηλότερο κόστος και κίνδυνο. Προς αυτή την κατεύθυνση, πραγματοποιούνται μια σειρά από ελέγχους όπως για παράδειγμα έλεγχοι για να διαπιστωθεί αν οι επενδύσεις που έχουν γίνει είναι σύμφωνα με την εγκεκριμένη επενδυτική πολιτική της οικονομικής μονάδας και αν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των αναμενόμενων αποτελεσμάτων των επενδύσεων με τα πραγματικά αποτελέσματα. Επιπλέον, γίνονται έλεγχοι για τη συμφωνία και την επιβεβαίωση των υπολοίπων βασικών λογαριασμών όπως είναι το ταμείο, οι καταθέσεις, οι συμμετοχές και τα δάνεια αλλά και κάθε είδους συναλλαγών που διεξάγονται εντός ή εκτός της οικονομικής μονάδας ώστε να παρέχονται στη διοίκηση όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για τη σωστή και γρήγορη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων. Τέλος, ανάμεσα στις αρμοδιότητες των οικονομικών ελέγχων είναι η εξασφάλιση της προστασίας των περιουσιακών στοιχείων και ο καταλογισμός της ευθύνης τους. Στο πλαίσιο των ελέγχων αυτών είναι η σύγκριση των λογιστικών εγγραφών που έχουν γίνει για τα περιουσιακά στοιχεία με τα

υπάρχοντα περιουσιακά στοιχεία και στην περίπτωση απόκλισης λαμβάνονται οι απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες και αποφάσεις.

3.5.2. Λειτουργικοί Έλεγχοι (Operational Audits)

Οι λειτουργικοί έλεγχοι αποσκοπούν στην ανάπτυξη και στην αναβάθμιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της οικονομικής μονάδας. Συγκεκριμένα, αναφέρονται στις επιμέρους λειτουργίες των διαδικασιών και στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος διοίκησης και κατά πόσο οι διαδικασίες λειτουργούν αποτελεσματικά κατά την υλοποίηση των αποφάσεων. Στα πλαίσια των ελέγχων αυτών, ερευνάται αν λειτουργεί σωστά το οργανόγραμμα και το σύστημα διοίκησης, αν εφαρμόζονται οι οδηγίες και οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου, αν τα επιμέρους τμήματα της οικονομικής μονάδας λειτουργούν αρμονικά και αποδοτικά και αν οι συναλλαγές γίνονται σύμφωνα με τις θεσπισμένες εξουσιοδοτήσεις, τις προβλεπόμενες διαδικασίες αλλά και τους νόμους της πολιτείας. Στην περίπτωση που κατά τη διάρκεια του ελέγχου διαπιστωθεί ότι οι στόχοι που έχουν τεθεί δεν επιτυγχάνονται λόγω ανεπάρκειας στη λειτουργία ενός ή περισσότερων τμημάτων της οικονομικής μονάδας ή λόγω απαξίωσής, τότε προτείνονται διορθωτικές λύσεις για βελτίωση της δυσλειτουργίας ή προτάσεις για την ανάπτυξη νέων συστημάτων πιο εξελιγμένων και πιο κατάλληλων για τις ανάγκες της οικονομικής μονάδας. Συνεπώς, οι λειτουργικοί έλεγχοι έχουν χαρακτήρα προληπτικό και καθοδηγητικό.

3.5.3. Διοικητικοί Έλεγχοι (Management Audits)

Οι διοικητικοί έλεγχοι κινούνται σε ευρύτερο πεδίο δράσης και έχουν ευρύτερους αντικειμενικούς στόχους σε σχέση με τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους. Στόχος τους είναι να διαπιστώσουν κατά πόσο όλα τα διοικητικά ιεραρχικά επίπεδα της οικονομικής μονάδας είναι αποτελεσματικά και οργανωμένα, κατά πόσο υπάρχει συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ τους καθώς επίσης και να εξετάσουν κάποιες ιδιαιτερότητες και αδυναμίες στον τρόπο λειτουργίας και τις αιτίες και τις συνέπειες αυτών. Επιπροσθέτως, οι διοικητικοί έλεγχοι εξετάζουν εάν έχουν υλοποιηθεί οι αποφάσεις και αν έχουν επιτευχθεί οι στόχοι τους οποίους έχει θέσει η διοίκηση με την υπάρχουσα οργανωτική δομή. Εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων ως

προς τις αποφάσεις, τα σχέδια δράσης και την πολιτική της διοίκησης της οικονομικής μονάδας. Προς αυτή την κατεύθυνση, μέσα από τους ελέγχους εξετάζεται αν το προσωπικό της οικονομικής μονάδας αξιολογείται, αν αξιοποιείται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ώστε να είναι αποτελεσματικό, αν γνωρίζει τους στόχους της διοίκησης, τους ενστερνίζεται και προσπαθεί να τους υλοποιήσει και τέλος αν όλοι οι εργαζόμενοι από τον κατώτερο υπάλληλο μέχρι και τα ανώτερα ιεραρχικά στελέχη έχουν εγκλιματιστεί στο περιβάλλον στο οποίο εργάζονται και τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν καθημερινά επιλύονται άμεσα και δεν διογκώνονται. Κατά την άσκηση των διοικητικών ελέγχων χρησιμοποιούνται διάφοροι προϋπολογισμοί, εκθέσεις ποιοτικού ελέγχου, αξιολογήσεις προσωπικού, στατιστικές αναλύσεις, ημερήσια δελτία απουσιών, έρευνες αγοράς και περιοδικές εκθέσεις απόδοσης της οικονομικής μονάδας και της παραγωγικότητας των εργαζομένων. Γενικότερα, οι διοικητικοί έλεγχοι καλύπτουν λειτουργίες που αφορούν όλη την ιεραρχική πυραμίδα της οικονομικής μονάδας ώστε να διαπιστωθούν δυσλειτουργίες μεταξύ των συστημάτων των διαφορετικών ιεραρχικά επιπέδων, να εξεταστεί εάν οι στόχοι και οι πολιτικές της διοίκησης εφαρμόζονται με το ελάχιστο δυνατό κόστος και το μέγιστο δυνατό όφελος και συνεπώς να έχουν γνώση της γενικότερης διοικητικής λειτουργίας της οικονομικής μονάδας. Δεν έχουν δηλαδή άμεση σχέση με την ακρίβεια και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και τα αποτελέσματά τους δεν ενδιαφέρουν τον Ορκωτό Λογιστή Ελεγκτή (Εξωτερικό Ελεγκτή).

3.5.4. Έλεγχοι Παραγωγής (Production Audits)

Οι έλεγχοι στην παραγωγή καλύπτουν όλο το εύρος και τις φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, γίνεται έλεγχος αν οι ποσότητες των προϊόντων που παράγονται είναι σύμφωνες με τις προγραμματισμένες ποσότητες από τη διοίκηση σε τακτά χρονικά διαστήματα. Επιπλέον, ελέγχεται αν οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται φτάνουν στην ώρα τους, αν γίνεται σωστή διαχείρισή τους ώστε να αποφεύγονται οι υψηλές φύρες πέρα από τις φυσιολογικές, αν δημιουργείται κάποιο πρόβλημα που καθυστερεί την παραγωγική διαδικασία όπως για παράδειγμα να μη λειτουργεί ο μηχανολογικός εξοπλισμός σωστά είτε λόγω κακής συντήρησης είτε λόγω απαρχαίωσης. Επίσης, γίνεται έλεγχος για το αν η παραγωγική αλυσίδα είναι

στελεχωμένη με κατάλληλο και εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό και αν τα προϊόντα που παράγονται πληρούν τις ποιοτικές προδιαγραφές. Τέλος, γίνεται έλεγχος στη συσκευασία των προϊόντων και στο αν τηρούνται όλες οι διαδικασίες παράδοσης και παραλαβής των έτοιμων προϊόντων από την παραγωγή στην αποθήκη.

3.5.5. Έλεγχοι Πληροφοριακής Τεχνολογίας και Πληροφοριακών Συστημάτων (IT/IS Auditing)

Οι έλεγχοι αυτοί σχετίζονται με τη λειτουργία των μηχανογραφικών εφαρμογών της οικονομικής μονάδας. Μέσα από τους ελέγχους αυτούς ο στόχος είναι να εξακριβωθεί κατά πόσο λειτουργούν αποτελεσματικά και ορθολογικά τα πληροφοριακά συστήματα, τα δίκτυα και οι κάθε είδους επικοινωνίες που χρησιμοποιεί η οικονομική μονάδα, καθώς επίσης, και κατά πόσο διασφαλίζεται η αξιοπιστία, η εμπιστευτικότητα και η ακεραιότητα των διαθέσιμων πληροφοριών. Οι έλεγχοι αυτοί επιδιώκουν να ελέγξουν την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών μηχανισμών, την ασφάλεια των συστημάτων στη συγκέντρωση, στην επεξεργασία, στη μεταφορά και στη διαφύλαξη της πληροφορίας σε ηλεκτρονική μορφή ώστε τα δεδομένα να είναι ασφαλή και να μην είναι εύκολη η διαρροή τους. Ο έλεγχος συστημάτων μηχανογράφησης είναι προληπτικού, καθοδηγητικού και κατασταλτικού χαρακτήρα.

3.5.6. Έλεγχοι Συμμόρφωσης

Οι έλεγχοι αυτοί έχουν ως σκοπό να διαπιστώσουν κατά πόσο επιτυγχάνεται συμμόρφωση με τους προσυμφωνημένους όρους και κανόνες της οικονομικής μονάδας, όλων των τμημάτων της οικονομικής μονάδας και όλων των εργαζομένων σ' αυτά. Σχετικά παραδείγματα είναι η συμμόρφωση με τους όρους των υπογεγραμμένων συμβάσεων δανείων, η συμμόρφωση με τις διαδικασίες προμηθειών και η συμμόρφωση των συστημάτων πληροφορικής με τις προβλεπόμενες διαδικασίες.

3.5.7. Έλεγχοι Ειδικών Θεμάτων

Οι έλεγχοι αυτοί έχουν ως σκοπό την αντιμετώπιση ειδικών και εξειδικευμένων προβλημάτων όπως είναι ο έλεγχος θυγατρικών και συνδεδεμένων εταιρειών.

3.6. Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου είναι ένα σύστημα λειτουργιών και διαδικασιών με σωστή οργάνωση των οικονομικών, λογιστικών και λοιπών υπηρεσιών της οικονομικής μονάδας, με κατάλληλη κατανομή των αρμοδιοτήτων και ευθυνών του προσωπικού και με ορθή εφαρμογή κανόνων, διαδικασιών και ελέγχων. Στόχος είναι ο περιορισμός του κινδύνου για πραγματοποίηση λαθών και άλλων διαστρεβλώσεων κατά την εκτέλεση των συναλλαγών, η απόκτηση μεγαλύτερης ακρίβειας και αξιοπιστίας των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας και η αποτελεσματική φύλαξη των περιουσιακών της στοιχείων όπως για παράδειγμα τα αποθέματα, τα χρηματικά διαθέσιμα και τα χρεόγραφα και των λειτουργιών που εφαρμόζονται από τη διοίκηση μιας οικονομικής μονάδας με σκοπό να διασφαλίζει τα συμφέροντα του φορέα. Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η επιχείρηση να λειτουργεί με τον τρόπο που προβλέφθηκε έτσι ώστε να επιτευχθεί η αναμενόμενη απόδοση της μονάδας.

3.7. Ορισμός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου ορίζεται ως ένα οργανωμένο και σωστά δομημένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών, άμεσα συνδεδεμένο με την οργανωτική δομή, τις αρχές και τους κανόνες λειτουργίας που καθιερώνει η οικονομική μονάδα με σκοπό την αποτελεσματική λειτουργία της. Σύμφωνα με τους Cook και Wincle (1976), το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μοιάζει με το νευρικό σύστημα του ανθρώπου, αφού διακλαδίζεται μέσα στην οικονομική μονάδα και μεταφέρει εντολές και αντιδράσεις από και προς τη διοίκηση. Επιπλέον, συνδέεται άμεσα με την οργανωτική δομή και τους γενικούς κανόνες λειτουργίας της οικονομικής μονάδας.

Σύμφωνα με έναν ευρύτερο ορισμό, το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου ορίζεται ως το πλάνο της επιχείρησης και το σύνολο των μεθόδων και διαδικασιών που ακολουθεί η Διοίκηση της οικονομικής μονάδας για να διασφαλίσει την

αποδοτική συνεργασία με τη διεύθυνση της επιχείρησης, την πρόληψη και τον εντοπισμό της απάτης και του λάθους, την ακρίβεια και ολοκλήρωση των λογιστικών αρχείων και την έγκαιρη προετοιμασία όλων των χρήσιμων οικονομικών πληροφοριών.

Την ίδια περίοδο, ο Γρηγοράκος (2006) δίνοντας έμφαση στο καθαρά λογιστικό εσωτερικό έλεγχο όρισε το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου ως «το όλο σύστημα οργάνωσης των διαδικασιών εκτέλεσης των διαχειριστικών πράξεων και της λογιστικής τους απεικόνισης». Ειδικότερα, το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου περιλαμβάνει τις αρμοδιότητες του προσωπικού, τα εισερχόμενα και εκδιδόμενα δικαιολογητικά, τη διαδρομή και τον έλεγχό τους, και τέλος τους τηρούμενους λογαριασμούς, τον τρόπο και τη μέθοδο ενημέρωσής τους.

Συγκεντρώνοντας όλες τις παραπάνω απόψεις συμπεραίνουμε ότι το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου αποτελεί το πλέγμα όλων των διαδικασιών και πολιτικών που: προάγουν την ακρίβεια και αξιοπιστία των λογιστικών και επιχειρησιακών δεδομένων, προστατεύουν τους πόρους της οικονομικής μονάδας από τη σπατάλη και την απάτη, εκτιμούν την πιστή εφαρμογή της πολιτικής της Διοίκησης από τα διάφορα τμήματα και γενικότερα αξιολογούν τη συνολική αποτελεσματικότητα και απόδοση των λειτουργιών της οικονομικής μονάδας (Alexander Hamilton Institute, 2005).

3.8. Περιεχόμενο του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Το κάθε Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου περιλαμβάνει μια σειρά από συστήματα και υποσυστήματα, τα οποία είναι απαραίτητα για να λειτουργήσει αποτελεσματικά μια οικονομική μονάδα. Παρακάτω αναφέρονται ενδεικτικά κάποια από αυτά:

- Ο Εσωτερικός Έλεγχος που είναι υπεύθυνος για να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα του ίδιου του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και των επιμέρους λειτουργιών του.
- Το οργανόγραμμα της οικονομικής μονάδας, το οποίο αναφέρεται σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας και είναι εγκεκριμένο από τη διοίκηση της. Στο οργανόγραμμα πρέπει να αναφέρονται οι κύριες λειτουργίες της (π.χ. παραγωγή, πωλήσεις, οικονομική λειτουργία) και οι κυριότερες υποδιαιρέσεις

αυτών των βασικών λειτουργιών (π.χ. η οικονομική λειτουργία περιλαμβάνει το λογιστήριο, το τμήμα προϋπολογισμού, την επιχειρηματική έρευνα κ.λπ.). Επιπλέον, είναι απαραίτητο να αναφέρεται και η σημασία της κάθε επιμέρους λειτουργίας μέσα από το επίπεδο που βρίσκεται στη γενικότερη ιεραρχική πυραμίδα της οικονομικής μονάδας (π.χ. διεύθυνση, τμήμα, φορέας κ.λπ.). Το πιο σημαντικό, όμως, χαρακτηριστικό ενός οργανογράμματος πρέπει να είναι η σαφήνεια με την οποία περιγράφεται η ιεραρχική πυραμίδα και η ακρίβεια με την οποία οριοθετούνται οι περιοχές ευθύνης και τα καθήκοντα τόσο σε σχέση με το ανθρώπινο δυναμικό, όσο και σε σχέση με τα περιουσιακά της στοιχεία.

- Το οργανωτικό πλαίσιο στο οποίο περιγράφονται τα καθήκοντα ανά τμήμα και αναπτύσσονται οι διαδικασίες που καλύπτουν όλες τις δραστηριότητες των ιεραρχικών επιπέδων.
- Την αποτύπωση των στρατηγικών σχεδιασμών και στόχων και την πολιτική υλοποίηση αυτών βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος και τρόπου δράσης, ώστε να επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα.
- Το πρόγραμμα βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων δράσεων καθώς και ο απολογισμός τους για να εντοπιστούν τυχόν αποκλίσεις και να γίνει και η αιτιολόγησή τους.
- Το πλήρες και ενήμερο καταστατικό στο οποίο αποτυπώνονται με σαφήνεια το αντικείμενο της δραστηριότητας της οικονομικής μονάδας, η πολιτική, η στρατηγική και η φιλοσοφία της.
- Την πολιτική των αγορών και των προμηθειών που ακολουθεί η οικονομική μονάδα σύμφωνα με τους κανόνες που έχει θεσπίσει η διοίκησή της.
- Την πολιτική των πωλήσεων και της τιμολόγησης όλων των πελατών, τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού σύμφωνα με τους κανόνες που έχει θεσπίσει η διοίκησή της. Ειδικά στην τιμολογιακή πολιτική, είναι πολύ σημαντικό να ακολουθείται η πολιτική της διοίκησης χωρίς παρεκκλίσεις, ώστε να αποφεύγονται λάθη και παρερμηνείες.
- Την πολιτική της λήψης δανείων είτε για επενδύσεις είτε για κεφάλαιο κίνησης, καθώς και την αποπληρωμή τους.

- Τις διαδικασίες εισπράξεων και τη διαχείριση αυτών, καθώς επίσης και τη διαχείριση των κεφαλαίων της οικονομικής μονάδας τόσο των ιδίων, όσο και των ξένων.
- Τις διαδικασίες για φορολογική ενημέρωση, φορολογικές υποχρεώσεις, απόδοση φόρων και δικαιώματος φορολογικών απαλλαγών.
- Την πολιτική για την πρόσληψη του προσωπικού, τη μισθοδοσία, τις κοινωνικές παροχές, την εκπαίδευση και την αξιολόγησή του, καθώς επίσης και την ορθολογική χρησιμοποίησή του.
- Τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου. Αρχικά, πραγματοποιείται ανάλυση εκείνων των χρεογράφων που αναμένεται να έχουν την μεγαλύτερη απόδοση. Στη συνέχεια, προβλέπεται η απόδοση του χαρτοφυλακίου και οι κίνδυνοι που μπορεί να υπάρξουν και τέλος επιλέγεται το καταλληλότερο χαρτοφυλάκιο.
- Τη διαχείριση, τη λειτουργία και την αποδοτικότητα των πάγιων περιουσιακών στοιχείων.
- Την ασφάλεια του προσωπικού και των περιουσιακών στοιχείων, όπου προσδιορίζεται με σαφήνεια τα μέσα και οι τρόποι προστασίας τους.
- Ένα σύστημα διασφάλισης ποιότητας (ISO) ή αλλιώς πρότυπα, τα οποία έχουν εκδοθεί από αναγνωρισμένο φορέα και περιέχουν κανόνες, κατευθυντήριες οδηγίες και τεχνικές προδιαγραφές, ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών.
- Το Ολοκληρωμένο Σύστημα Πληροφόρησης της Διοίκησης (MIS), το οποίο πρέπει να είναι αξιόπιστο και να συμβάλλει στην επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων της οικονομικής μονάδας.
- Τον κανονισμό του κύκλου παραγωγικής διαδικασίας προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασιών διαχείρισης των αποθεμάτων.
- Το σύστημα εξουσιοδότησης και εκχώρησης συγκεκριμένων εξουσιοδοτήσεων σε στελέχη για την εσωτερική λειτουργία, καθώς και το χειρισμό θεμάτων εκπροσώπησης της οικονομικής μονάδας έναντι τρίτων.
- Οι διαδικασίες για τον καθορισμό των εξουσιοδοτήσεων σχετικά με τα όρια για την έγκριση δαπανών.
- Οι γενικοί κανόνες λειτουργίας της οικονομικής μονάδας και του αποκεντρωτικού συστήματος με την ανάθεση αρμοδιοτήτων σε όλα τα

επίπεδα της ιεραρχικής πυραμίδας που να διασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία.

- Ένα αξιόπιστο και σωστά δομημένο και οργανωμένο μηχανογραφικό σύστημα που να παρέχει την απαιτούμενη πληροφόρηση και να διασφαλίζει τα αρχεία της οικονομικής μονάδας. Είναι βασικό, το μηχανογραφικό αυτό σύστημα να είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες της οικονομικής μονάδας και να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητές του κάθε κλάδου.
- Τη βραχυχρόνια και την μακροχρόνια στρατηγική και πολιτική των επενδύσεων και τις αναμενόμενες αποδόσεις τους.
- Τέλος, τις λοιπές δραστηριότητες που έχει η οικονομική μονάδα και επιχειρούν να εξασφαλίσουν την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών και επιδιώξεων.

3.9. Σκοπός του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Ο αντικειμενικός σκοπός ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου²³ είναι:

- Να αποτελεί το εργαλείο της διοίκησης με το οποίο θα επιτύχει την υλοποίηση των στρατηγικών στόχων τους οποίους έχει θέσει προσφέροντας της ένα ευρύ φάσμα ακριβών και αξιόπιστων πληροφοριών. Επίσης, να δίνει τη δυνατότητα στη διοίκηση να συγκρίνει τους στόχους αυτούς με το τελικό αποτέλεσμα που έχει πραγματοποιηθεί για να διαπιστωθεί αν έχουν επιτευχθεί ή όχι και που αποκλίνουν.
- Να διακατέχεται από οργανωτικό και επιχειρησιακό πνεύμα και να στοχεύει στην κάλυψη των βασικών αναγκών της οικονομικής μονάδας. Να είναι αποτελεσματικό, ευέλικτο ώστε να προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες και ανάγκες της και να εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα της.
- Να δίνει τη δυνατότητα για τη καλύτερη δυνατή αξιοποίηση και διαχείριση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων, του ανθρώπινου δυναμικού, των παραγωγικών μέσων και των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής

²³ Παπαστάθης Παντελής Στυλιανός (2003), σελ. 42-43

μονάδας ενώ παράλληλα να αποσκοπεί στην καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση με τους συναλλασσόμενους.

- Να προστατεύει τα περιουσιακά στοιχεία της οικονομικής μονάδας με κατάλληλους ελεγκτικούς μηχανισμούς ώστε να αποφευχθεί η κλοπή ή η καταστροφή τους είτε ακούσια είτε εκούσια. Οι μηχανισμοί αυτοί του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να προστατεύουν όχι μόνο τα φυσικά περιουσιακά στοιχεία όπως είναι τα μηχανήματα και τα αποθέματα αλλά και τα μη φυσικά περιουσιακά στοιχεία όπως είναι τα λογιστικά δεδομένα, οι κάθε είδους συμβάσεις, οι τραπεζικοί λογαριασμοί και οι καρτέλες πελατών και προμηθευτών.
- Να διέπεται από κανόνες επιχειρησιακής και επιχειρηματικής συμπεριφοράς που να παρέχουν τα εχέγγυα και τις απαραίτητες προϋποθέσεις, ώστε ο επιχειρηματικός κίνδυνος να διαχωρίζεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Διασφαλίζοντας την ευρωστία και τη βιωσιμότητα της οικονομικής μονάδας.
- Να κατανέμει τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις με τον καλύτερο δυνατό τρόπο μεταξύ των τμημάτων και των εργαζομένων σε αυτά και να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ τους.
- Να γνωμοδοτεί αν οι κάθε είδους αποφάσεις- εξουσιοδοτήσεις είναι γνωστές και κατανοητές σε όλα τα στελέχη και αν εφαρμόζονται από όλους στην ιεραρχική πυραμίδα σύμφωνα με τις εντολές της διοίκησης.
- Να μη θέτει περιορισμούς αλλά αντιθέτως να δίνει την ευχέρεια για ανάπτυξη πρωτοβουλιών στους χρήστες του.
- Τέλος, ως σύστημα να θέτει δικλίδες ασφαλείας ελέγχου, στο ίδιο το σύστημα, προκειμένου να συμβάλλει στον συντονισμό και την αρμονική συνύπαρξη μεταξύ των λειτουργιών του.

3.10. Οι Βασικές Αρχές ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Κάθε Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να διέπεται από κάποιες βασικές αρχές οι οποίες θα συμβάλλουν ώστε να επιτευχθούν όσο γίνεται καλύτερα όλοι οι σκοποί και οι στόχοι που προαναφέραμε. Μερικές από τις βασικές αυτές αρχές παρουσιάζονται παρακάτω:

- **Κατάλληλη στελέχωση.** Κάθε οικονομική μονάδα θα πρέπει να είναι προσεκτική στην επιλογή του ανθρώπινου δυναμικού που θα την στελεχώσει είτε αφορά ανώτατα στελέχη είτε ανειδίκευτους εργάτες. Επίσης, προσεκτική θα πρέπει να είναι και η επιλογή του σωστού αριθμού εργαζομένων σε κάθε τμήμα και η σωστή τοποθέτησή τους σε αυτά. Τέλος, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αξιολόγηση και στην αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού καθώς είναι ένας από τους βασικούς συντελεστές επιτυχίας κάθε οικονομικής μονάδας.
- **Να υπάρχει αποκέντρωση της διοίκησης.** Η κάθε οικονομική μονάδα πρέπει να φροντίζει ώστε να δίνονται όσο γίνεται περισσότερες αρμοδιότητες σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. Το κάθε τμήμα στην περιοχή του θα πρέπει να ασκεί όσο το δυνατόν περισσότερες εξουσίες και να έχει περισσότερες ευθύνες. Με άλλα λόγια, το κάθε τμήμα να είναι απολύτως υπεύθυνο για τα αποτελέσματα από τις δραστηριότητές τόσο του ίδιου του τμήματος ως σύνολο, όσο και του κάθε ατόμου που το αποτελεί ξεχωριστά. Τέλος, δεν θα πρέπει να αμελείται η αξιολόγηση του έργου του κάθε τμήματος και των αρμοδίων αυτού για να μετρηθεί το τελικό αποτέλεσμα και να συγκριθεί με τον αρχικά επιδιωκόμενο στόχο και σε περίπτωση αποκλίσεων να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα.
- **Να υπάρχει σαφής διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών σε όλη την πυραμίδα της ιεραρχίας.** Κάθε όργανο της οικονομικής μονάδας πρέπει να γνωρίζει με σαφήνεια τα καθήκοντά του και τα δικαιώματά του. Ο διαχωρισμός αυτός πρέπει να γίνεται ειδικά σε θέματα τα οποία είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομική μονάδα όπως για παράδειγμα τα χρηματικά διαθέσιμα, το χαρτοφυλάκιο, τα περιουσιακά στοιχεία, η παραγωγή και τα αποθέματα. Επίσης, πολύ σημαντικό είναι οι εργασίες που έχουν ζωτική σημασία για την οικονομική μονάδα να μην ολοκληρώνονται μόνο από έναν υπάλληλο αλλά η εργασία κάθε υπαλλήλου να συμπληρώνεται από την εργασία ενός άλλου υπαλλήλου και να διεξάγεται έλεγχος από ένα τρίτο υπάλληλο.

Ο διαχωρισμός των καθηκόντων και των ευθυνών θα πρέπει να είναι υποχρεωτικός ειδικά μεταξύ των τριών βασικών λειτουργιών της κάθε οικονομικής μονάδας, οι οποίες είναι:

- Η συναλλακτική, στην οποία περιλαμβάνεται το σύνολο των συναλλαγών που διενεργούνται από την οικονομική μονάδα π.χ. αγορές, πωλήσεις κ.λπ.
 - Η διαχειριστική, στην οποία περιλαμβάνεται η διαχείριση και η φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων
 - Η λογιστική, στην οποία περιλαμβάνεται η λογιστική απεικόνιση και παρακολούθηση των συναλλαγών, καθώς και των περιουσιακών στοιχείων της.
- **Να διασφαλίζονται οι συναλλαγές.** Βασικό είναι η κάθε συναλλαγή να πραγματοποιείται με βάση τις υπάρχουσες πολιτικές, τις διαδικασίες και τις κατευθύνσεις της διοίκησης της οικονομικής μονάδας. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να δίνονται εξουσιοδοτήσεις σε συγκεκριμένα άτομα τα οποία να είναι υπεύθυνα για τον χειρισμό των συναλλαγών από την αρχή έως και την ολοκλήρωσή τους καθώς επίσης και το ύψος των συναλλαγών αυτών. Μια συναλλαγή για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί πρέπει να πάρει ειδική έγκριση από το αρμόδιο όργανο (το οποίο θα είναι υπεύθυνο να δίνει εγκρίσεις για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων συναλλαγών) ώστε να αποφευχθούν οι πιθανοί κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν τόσο για την ίδια την οικονομική μονάδα, όσο και για τους υπαλλήλους της. Κατά την εκτέλεσή της συναλλαγής, πρέπει να εκδίδεται άμεσα το σχετικό παραστατικό ή έγγραφο που θα τη συνοδεύει. Καλό είναι, τα παραστατικά και τα έγγραφα να είναι κατάλληλα οργανωμένα και σχεδιασμένα ώστε να παρέχουν την απαραίτητη πληροφόρηση όποτε και εάν αυτή χρειαστεί. Σε τελικό στάδιο, η συναλλαγή πρέπει να καταγραφεί σωστά μέσα στο σύστημα και να γίνει η ορθή λογιστική της απεικόνισή. Μ' αυτό τον τρόπο, εξασφαλίζεται ότι η ίδια συναλλαγή δεν θα επαναληφθεί και ότι όλοι όσοι έχουν σχετική εξουσιοδότηση μέσα στην εταιρεία θα μπορούν να ενημερωθούν αμέσως για την πραγματοποίησή της. Συνεπώς, ο έλεγχος και ο εντοπισμός λαθών είναι ευκολότερος και ταχύτερος, διευκολύνεται η διαδικασία ανάλυσης κάθε

λογιστικού γεγονότος και η παροχή πληροφόρησης προς τη διοίκηση για τη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων.

- **Να παρέχονται εξουσιοδοτήσεις.** Το διοικητικό συμβούλιο της οικονομικής μονάδας θα πρέπει να παρέχει ειδικές εξουσιοδοτήσεις προς κάποια άτομα με σκοπό να πραγματοποιούνται συναλλαγές και να εκπροσωπείται η οικονομική μονάδα έναντι τρίτων. Οι εξουσιοδοτήσεις αυτές διαφέρουν από αυτές που χρειάζονται για να πραγματοποιούνται οι καθημερινές συναλλαγές και δραστηριότητες της.
- **Να υπάρχει πλήρης λογιστική οργάνωση και διάρθρωση.** Η λογιστική διάρθρωση πρέπει να αποτελείται από ένα διάγραμμα λογαριασμών, από εγχειρίδιο λογιστικών στόχων και διαδικασιών, από σαφή περιγραφή των θέσεων εργασίας, από πρωτοβάθμιους λογαριασμούς ελέγχου, από αριθμημένα εσωτερικά έγγραφα και από έλεγχο εισερχομένων στοιχείων και διαδικασιών επεξεργασίας τους. Το λογιστικό σύστημα θα πρέπει να μπορεί να μετρήσει τη λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα των επί μέρους οργανωτικών μονάδων.
- **Να γίνεται συστηματική επιτήρηση και επιθεώρηση της εργασίας.** Η συστηματική επιτήρηση και επιθεώρηση της κάθε εργασίας όλων των εργαζομένων της οικονομικής μονάδας πρέπει να πραγματοποιείται τη στιγμή που εκτελείται ώστε να κατανοούνται άμεσα τα λάθη που έγιναν και να μπορούν να γίνουν όλες οι διορθωτικές ενέργειες εγκαίρως, ώστε να εξασφαλιστεί και να διασφαλιστεί η ποιότητα των υπηρεσιών και των προϊόντων που προσφέρει η οικονομική μονάδα.
- **Να υπάρχει έγκαιρη και τακτική ενημέρωση.** Βασικό συστατικό για τη συνεχή βελτίωση και την αξιολόγηση της απόδοσης των δραστηριοτήτων της οικονομικής μονάδας είναι η συνεχής, η ολοκληρωμένη και η οργανωμένη παροχή πληροφοριακού υλικού όπως είναι μελέτες, αναλύσεις και εκθέσεις που αφορούν την οικονομική μονάδα και προέρχονται είτε εντός είτε εκτός της οικονομικής μονάδας, προς όλα τα επίπεδα της. Μ' αυτό τον τρόπο

εξασφαλίζεται η έγκαιρη ενημέρωση για την κάλυψη θεμάτων ζωτικού χαρακτήρα για την οικονομική μονάδα.

- **Να είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες της οικονομικής μονάδας και στους κινδύνους που διατρέχει.** Πιο συγκεκριμένα να ανταποκρίνεται στο μέγεθος, στο επιχειρηματικό περιβάλλον δραστηριοποίησης της οικονομικής μονάδας, στον τρόπο οργάνωσής της και στον κίνδυνο του κάθε τμήματος της.
- **Να είναι σύγχρονο και επίκαιρο.** Να υποστηρίζεται δηλαδή από συστήματα σύγχρονης ηλεκτρονικής πληροφόρησης και επικοινωνίας και να προφυλάσσει τα αρμόδια άτομα από ανεπίκαιρες πληροφορίες που τις περισσότερες φορές δεν είναι κατάλληλες.
- **Να είναι οικονομικό και ουσιώδες.** Οι έλεγχοι θα πρέπει να γίνονται εντονότεροι σε εκείνους τους τομείς που έχουν ζωτική σημασία και στους οποίους υπάρχουν περισσότεροι κίνδυνοι για την οικονομική μονάδα και να αποφεύγονται οι υπερβολικοί έλεγχοι εκεί που δεν πρέπει γιατί κοστίζουν και σε χρόνο και σε χρήμα.
- **Να δημιουργηθεί ανεξάρτητο τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου.** Το τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να είναι ανεξάρτητο, να μην βρίσκεται κάτω από την ίδια διεύθυνση με κάποιο άλλο τμήμα και πρέπει να εποπτεύεται από τη διοίκηση με την οποία έχει άμεση σχέση. Τα στοιχεία αυτά του δίνουν τη δυνατότητα να αξιολογεί και να εκτιμά τις διαδικασίες σε όλο το εύρος της οικονομικής μονάδας καθώς και το βαθμό υλοποίησης των αποφάσεων ανεπηρέαστα. Η διοίκηση μέσω του τμήματος του Εσωτερικού Ελέγχου έχει όλη την απαραίτητη πληροφόρηση η οποία θα τη βοηθήσει να διαχειριστεί πιο αποτελεσματικά τον επιχειρηματικό κίνδυνο για τον οποίο είναι υπεύθυνη.

Έχοντας αναλύσει τις βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν ένα Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η θέσπιση ενός ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου είναι η καλύτερη άμυνα σε μια οικονομική μονάδα.

Για να χαρακτηριστεί ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου ως αποτελεσματικό θα πρέπει να πληροί ορισμένα κριτήρια τα οποία εάν συνδυαστούν μεταξύ τους καθώς

και με τις βασικές αρχές μπορούν να εγγυηθούν την επιτυχία του Συστήματος του Εσωτερικού Ελέγχου μιας οικονομικής. Τα απαραίτητα αυτά χαρακτηριστικά είναι:

- **Η ανεξαρτησία.** Θα πρέπει δηλαδή οι Εσωτερικοί Ελεγκτές να είναι ανεξάρτητοι από τις δραστηριότητες που ελέγχουν και να έχουν πλήρη, ελεύθερη και ανεμπόδιστη πρόσβαση σε όλες της δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας όπως είναι τα αρχεία, τα περιουσιακά στοιχεία και το προσωπικό.

Για να μπορέσουν οι Εσωτερικοί Ελεγκτές να παραμείνουν ανεξάρτητοι και να εκτελούν την εργασία τους ελεύθεροι και απαλλαγμένοι από κάθε είδους παρεμβάσεις θα πρέπει να ανήκουν στο ανώτατο ιεραρχικά επίπεδο μέσα στην οικονομική μονάδα και να έχουν την ανάλογη υποστήριξη από το διοικητικό συμβούλιο. Η ένταξή του στο ανώτατο ιεραρχικά επίπεδο του προσδίδει κύρος, αντικειμενικότητα και αποτελεσματικότητα στο έργο τους.

Η υποστήριξη της διοίκησης προς τον Εσωτερικό Έλεγχο υπάρχει, όταν ο επικεφαλής του τμήματος έχει επαρκή εξουσία προώθησης της ανεξαρτησίας και διασφάλιση πλήρους κάλυψης του ελέγχου, όταν έχει άμεση σχέση και τακτική επικοινωνία με την ανώτατη διοίκηση, όταν του παρέχεται η δυνατότητα αλληλοενημέρωσης σε ζητήματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος, ως επίσης όταν ο διευθυντής του Εσωτερικού Ελέγχου συμμετέχει τακτικά σε συνεδριάσεις συμβουλίων διευθύνσεων-διοικητικού συμβουλίου για να ενημερώνεται για θέματα που έχουν ζωτική σημασία για τον οργανισμό. Έτσι επιτυγχάνεται ο κάθε έλεγχος που γίνεται να συνδυάζεται από την εκάστοτε στρατηγική και πολιτική του οργανισμού.

- **Η Υπευθυνότητα:** Η υπευθυνότητα δηλώνει ικανότητα οργάνωσης και αποτελεσματικότητας κατά την επίλυση προβλημάτων. Για να καταστεί αυτό δυνατό είναι απαραίτητο να γίνει σαφής διαχωρισμός μεταξύ του οργάνου που θα πραγματοποιήσει τον έλεγχο και του ίδιου του ελέγχου.
- **Η Αποδοτικότητα:** Η δημιουργία ενός τμήματος εσωτερικού ελέγχου αποσκοπεί στην παραγωγή άμεσου ή έμμεσου κέρδους για την επιχείρηση. Για το λόγο αυτό η εταιρεία θα πρέπει να επικεντρωθεί στη βελτίωση της διοίκησης και στην αποφυγή σφαλμάτων. Η αποδοτικότητα αφορά κυρίως την εσωτερική

λειτουργία της οικονομικής μονάδας και εκφράζει τις θυσίες (κόστη) που γίνονται για την επίτευξη ενός αποτελέσματος.

3.11. Οι Αδυναμίες του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Για να μπορέσουμε να διαπιστώσουμε κατά πόσο το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου είναι επιτυχημένο θα πρέπει να συγκρίνουμε το κόστος της διαδικασίας ελέγχου με τις συνολικές ωφέλειες που αποκομίζει η οικονομική μονάδα από τη διαδικασία αυτή. Όπως είναι φυσικό είναι δύσκολο να υπολογιστεί ακριβώς το κόστος και οι ωφέλειες μιας διαδικασίας ελέγχου. Παρόλα αυτά θα πρέπει να γίνεται προσπάθεια ακόμα και με εκτιμήσεις ώστε το κόστος του Εσωτερικού Ελέγχου να συνδέεται με τις αναμενόμενες ωφέλειες.

Επιπλέον, πολλές από τις βασικές αρχές ενός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου μπορεί να παραβιαστούν. Για παράδειγμα η αρχή με βάση την οποία θα πρέπει να υπάρχει σαφής διαχωρισμός καθηκόντων και ευθυνών μεταξύ των διαφόρων ατόμων και τμημάτων μπορεί να μην έχει καμία ουσία αν υπάρχει συμπαιγνία μεταξύ τους. Επιπροσθέτως, ο Εσωτερικός Έλεγχος μπορεί να είναι αναποτελεσματικός όταν η διοίκηση της οικονομικής μονάδας επεμβαίνει για να δικαιολογήσει ή να συγκαλύψει παρατυπίες, σφάλματα ή παραλείψεις. Τέλος, το κάθε Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου βασίζεται σε ανθρώπους, επομένως, λάθη και απροσεξίες είναι πολύ πιθανό να συμβούν καθώς είναι συνυφασμένα με την ανθρώπινη φύση, γεγονός που μειώνει την αποτελεσματικότητά του συστήματος.

Επιπροσθέτως, αδυναμίες στο Σύστημα του Εσωτερικού Ελέγχου μπορεί να εμφανιστούν εάν οι ελεγκτικές επιτροπές των οικονομικών μονάδων δεν έχουν επαρκείς γνώσεις σε οικονομικά θέματα, αν οι ελεγκτές έχουν περισσότερη ανεξαρτησία απ' ό,τι θα έπρεπε, καθώς επίσης και στην περίπτωση που υπάρχουν συνεχείς αλλαγές ελεγκτών.

Σύμφωνα με τις γνωστοποιήσεις SOX 302 και SOX 404, οι περισσότερες αδυναμίες που εμφανίζονται σχετίζονται με τα χρηματοοικονομικά συστήματα και τις διαδικασίες. Σ' αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται συνήθως οικονομικές διαδικασίες κλεισίματος, συμφωνία λογαριασμών ή διαδικασίες απογραφής. Στη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία αδυναμιών κατατάσσονται τα ζητήματα προσωπικού. Στην κατηγορία αυτή οι περισσότερες αδυναμίες σχετίζονται με τον κακό

καταμερισμό καθηκόντων, την ελλιπή στελέχωση, καθώς και άλλων συναφών προβλημάτων εκπαίδευσης ή εποπτείας. Με βάση τη σοβαρότητά τους, αυτά τα εσωτερικά προβλήματα ελέγχου μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις τύπους: τις υλικές αδυναμίες, τις σημαντικές ελλείψεις και τις ανεπάρκειες του ελέγχου.

3.12. Οργάνωση και Διοίκηση της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου

Η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου είναι ένα καλά οργανωμένο τμήμα υψηλών προδιαγραφών και απαιτήσεων. Είναι μια ανεξάρτητη-λειτουργία δραστηριότητα ανωτάτου ιεραρχικού επιπέδου, συμβουλευτικού χαρακτήρα, απαγομένη απευθείας στη διοίκηση ή σε επιτροπή ελέγχου, στελεχωμένη από εξειδικευμένο και επιστημονικά καταρτισμένο προσωπικό που διενεργεί δειγματοληπτικούς ελέγχους τακτικά ή έκτακτα και ενημερώνει το ανώτερο όργανο της οικονομικής μονάδας, όταν διαπιστώνονται αδυναμίες, για λήψη διορθωτικών μέτρων. Εξαιτίας, λοιπόν, αυτής της άμεσης εξάρτησης του Εσωτερικού Ελέγχου με τη διοίκηση, το κύρος και οι ευθύνες του είναι αυξημένες.

Το ιεραρχικό επίπεδο στο οποίο τοποθετείται ο Εσωτερικός Έλεγχος σε μια οικονομική μονάδα εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένη, καθώς και από το μέγεθός της. Όσο πιο ψηλά είναι στην ιεραρχία βρίσκεται, τόσο μεγαλύτερο κύρος έχει. Η ένταξή του στα ανώτερα ιεραρχικά επίπεδα παρέχει τη δυνατότητα στον Εσωτερικό Έλεγχο να προσφέρει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου, να στέκεται στο ύψος των περιστάσεων, να είναι υπολογίσιμος από τις ελεγχόμενες μονάδες και χρήσιμος στην εφαρμογή των στρατηγικών και πολιτικών της οικονομικής μονάδας. Επιπροσθέτως, εάν ο Εσωτερικός Έλεγχος τοποθετείται στα ανώτερα ιεραρχικά επίπεδα της οικονομικής μονάδας είναι ευκολότερο να γίνει αποδεκτός ως συμβουλευτικό όργανο από τη διοίκηση και να έχει μεγαλύτερη υποστήριξη απ' αυτή. Για παράδειγμα, εάν το τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου έχει τοποθετηθεί από μια επιχείρηση σε επίπεδο Διεύθυνσης και καλείται να ελέγξει τη Γενική Διεύθυνση τότε είναι φανερό ότι δημιουργείται πρόβλημα καθώς είναι υποχρεωμένο να ελέγξει κάποιον ανώτερό του. Επομένως, είναι φανερό ότι ο βαθμός εξουσίας του Εσωτερικού Ελέγχου καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη θέση που έχει μέσα στην οικονομική μονάδα.

Υπεύθυνος για την εσωτερική οργάνωση και διοίκηση του τμήματος του Εσωτερικού Ελέγχου είναι ο διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου. Αυτός είναι υπεύθυνος για τη σύνταξη του κανονισμού λειτουργίας, για την κατάρτιση και την υποβολή του ετήσιου προγράμματος δράσης προς τη διοίκηση και το συντονισμό υλοποίησής του. Παρακολουθεί την εξέλιξη των ελέγχων και δίνει κατευθύνσεις στην υπόλοιπη ομάδα του Εσωτερικού Ελέγχου. Είναι υπεύθυνος για την επιλογή, την αξιολόγηση και την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού του τμήματός του με βασικό γνώμονα την ποιότητα των υπηρεσιών και την αύξηση της παραγωγικότητας ενώ παράλληλα καθορίζει και περιγράφει τα καθήκοντα όλων όσων ανήκουν στην ομάδα του. Μεριμνά για την εκπαίδευση και την αξιολόγηση των στελεχών, την οργάνωση του αρχείου, την ανάπτυξη των προγραμμάτων και την ανάθεση εργασιών στους ελεγκτές ανάλογα με το αντικείμενο και το υπόβαθρο των γνώσεών τους.

Ο διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου έχει την αρμοδιότητα να καθιερώνει πρότυπα και διαδικασίες που να διασφαλίζουν την ποιότητα των υπηρεσιών του τμήματος καθώς και να παρέχει γραπτές διαδικασίες για την καθοδήγηση των στελεχών του. Επίσης, πρέπει να είναι συνεργάσιμος, να συντονίζει τις ενέργειες των εξωτερικών συνεργατών, να διενεργεί τακτικές αξιολογήσεις στο έργο τους και να ενημερώνει συνεχώς τη διοίκηση για την πρόοδο των εργασιών τους. Ο διευθυντής είναι υπεύθυνος να συζητά τα πορίσματα του ελέγχου με τη διοίκηση και τους επικεφαλής των εμπλεκόμενων τμημάτων, την παρακολούθηση εφαρμογής των αποφάσεων που προκύπτουν από τις συζητήσεις αυτές και τη σχετική ενημέρωση της διοίκησης για την υλοποίησή τους.

Για να μπορέσει να λειτουργήσει ομαλά το τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου απαιτείται να υπάρχει κανονισμός λειτουργίας Εσωτερικού Ελέγχου. Ο κανονισμός αυτός θα πρέπει να γίνει αποδεκτός και να είναι εφαρμόσιμος. Για να γίνει, όμως, αποδεκτός και εφαρμόσιμος θα πρέπει να καθοριστεί ο λόγος της ύπαρξής του δηλαδή ο σκοπός του, τα καθήκοντά και οι αρμοδιότητες των στελεχών του. Επίσης, θα πρέπει να προσδιοριστεί η πολιτική και το πλαίσιο δραστηριοτήτων του Εσωτερικού Ελέγχου, η θέση του τμήματος μέσα στην οικονομική μονάδα και η εποπτεία του δηλαδή αν υπάγεται στην Επιτροπή Ελέγχου ή στην ανώτερη διοίκηση.

Στον κανονισμό λειτουργίας γίνεται αναφορά στους κανόνες που απορρέουν από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ή από την Τράπεζα της Ελλάδος και στη διαφύλαξη του κύρους των ελεγκτών από τυχόν αστική ή ποινική δίωξη. Αναφέρεται ο τρόπος της διαδικασίας ελέγχου (μεθοδολογία), η κατάρτιση του ετήσιου

προϋπολογισμού, η έγκριση του ετήσιου πλάνου από τη διοίκηση και η υποβολή πορισμάτων και εκθέσεων με τα ευρήματα των ελέγχων προς τη διοίκηση.

Διευκρινίζεται ότι ο έλεγχος δεν καταγράφει και δεν εκδίδει διαδικασίες, ούτε οδηγίες και εντολές, καθώς και ότι οι ελεγκτές δεν έχουν δικαιοδοσία ή ευθύνη για τις δραστηριότητες που ελέγχουν. Τέλος, στον κανονισμό αυτό αναφέρονται και οι δραστηριότητες του υπεύθυνου του τμήματος του Εσωτερικού Ελέγχου και ο Κώδικας Δεοντολογίας των Εσωτερικών Ελεγκτών στα πλαίσια των ελεγκτικών δραστηριοτήτων που ασκούν.

Τέλος, πολύ μεγάλη σημασία για την οργάνωση της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου και την απόδοση των εργαζομένων σ' αυτή έχει και ο χώρος εργασίας. Ο Εσωτερικός Έλεγχος, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, θεωρείται η προέκταση της διοίκησης εξαιτίας της φύσης του αντικειμένου του. Γι' αυτό το λόγο θα πρέπει να στεγάζεται κοντά στη διοίκηση λόγω της άμεσης συνεργασίας τους καθώς, επίσης και για την αποφυγή πολλών δοσοληψιών με τους ελεγχόμενους.

3.13. Προϋποθέσεις και Παράμετροι που Αιτιολογούν την Ύπαρξη Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Η δημιουργία και η στελέχωση τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου εξαρτάται από κάποιους παραμέτρους. Η βασικότερη παράμετρος είναι το μέγεθος της οικονομικής μονάδας. Οι μεγάλες οικονομικές μονάδες, με πολλά τμήματα, δραστηριότητες και υπαλλήλους είναι αναγκαίο να έχουν ξεχωριστό τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου καθώς τα καθημερινά προβλήματα που παρουσιάζονται είναι πολλά και ποικίλα και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται άμεσα και αποτελεσματικά. Ειδικά, εάν υπάρχουν αρκετά υποκαταστήματα ή θυγατρικές εντός της χώρας ή στο εξωτερικό η ανάγκη αυτή γίνεται ακόμα πιο έντονη. Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να πούμε ότι εξαρτάται και από το αντικείμενο της δραστηριότητας της οικονομικής μονάδας και τους επιχειρηματικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει καθώς το τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου διασφαλίζει τη σωστή και έγκαιρη αξιολόγηση αυτών των κινδύνων.

Άλλη σημαντική παράμετρος είναι αν η οικονομική μονάδα είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών ή πρόκειται να εισαχθεί, καθώς στην περίπτωση

αυτή είναι υποχρεωτική η δημιουργία ανεξάρτητου τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Στις περιπτώσεις αυτές με την Απόφαση 5/461/24-1-2008, Άρθρο 4, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς επισημαίνει προς τις Α.Ε.Ε.Δ., ότι οφείλουν να διαθέτουν ανεξάρτητη και αποτελεσματική Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου. Πέρα από την Απόφαση αυτή, υπάρχουν και άλλες αποφάσεις της όπως είναι η Απόφαση 5/204/14.11.2000, ΦΕΚ 1487B/16.12.2000 και ο Νόμος 3016, ΦΕΚ 110A/17-5-2002 Άρθρο 7 & 8 για την εταιρική διακυβέρνηση, οι οποίοι υποχρεώνουν τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών να έχουν ανεξάρτητο τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου. Επιπλέον, και όλα τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να έχουν ξεχωριστό και ανεξάρτητο τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου.

Η δημιουργία τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου εξαρτάται και από τον τρόπο που είναι οργανωμένη μια οικονομική μονάδα, δηλαδή από την οργανωτική της υποδομή. Εάν δεν υπάρχει ή βρίσκεται σε εμβρυακό στάδιο τότε είναι αναγκαία η δημιουργία τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

Τέλος, μια άλλη σημαντική παράμετρος είναι το επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων που σε συνδυασμό με την οργανωτική δομή καθορίζει τον αριθμό των στελεχών του τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου. Με μια μικρή επιφύλαξη θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε 80-120 υπαλλήλους αντιστοιχεί ένας Εσωτερικός Ελεγκτής.

3.14. Η Θέση της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου μέσα στην οικονομική μονάδα

Το οργανωτικό επίπεδο στο οποίο τοποθετείται ο Εσωτερικός Έλεγχος δεν εξαρτάται μόνο από το οργανόγραμμα της οικονομικής μονάδας, από την οργανωτική υποδομή της και από το μέγεθός της αλλά και από το πόσο σημαντικός και υπολογίσιμος θεωρείται από τη διοίκηση της οικονομικής μονάδας. Επίσης, εξαρτάται από το εάν είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Επομένως, οδηγούμαστε στην παρακάτω διάκριση:

3.14.1. Για μη εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών

Στις εταιρείες οι οποίες δεν είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, υπεύθυνος για τον Εσωτερικό Έλεγχο είναι ο Διευθύνοντας Σύμβουλος, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τη διοίκηση της εκάστοτε οικονομικής μονάδας. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η άμεση επικοινωνία, η άμεση συνεργασία, η άμεση ενημέρωση και συνεπώς και η άμεση αντιμετώπιση και επίλυση των πάσης φύσεως προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν κατά τη λειτουργία της. Σε κάποιες εταιρείες εξαιτίας της δομής και της πολυπλοκότητάς τους το τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου υπάγεται στην Επιτροπή Ελέγχου. Στις περιπτώσεις αυτές θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην άμεση και αποτελεσματική λήψη αποφάσεων ώστε να μην υπάρχουν καθυστερήσεις.

3.14.2. Για εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών

Πολλές από τις εταιρείες οι οποίες είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο λόγω του μεγέθους τους προβαίνουν στη σύσταση εποπτικών οργάνων, είτε για να εξασφαλίσουν την εύρυθμη λειτουργία τους, είτε επειδή επιβάλλεται από διάφορες νομοθετικές διατάξεις. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς με τη Απόφαση 5/204/14.11.2000 και το Νόμο 3016, ΦΕΚ 110Α/17-5-2002 υποχρεώνει όλες τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο ή σκοπεύουν να εισαχθούν σ' αυτό να θεσπίσουν ένα τέτοιου είδους θεσμικό όργανο την επονομαζόμενη «Επιτροπή Ελέγχου». Επίσης, η Τράπεζα της Ελλάδος με τη διοικητική πράξη, 2438/6.8.1998 εισάγει την «Επιτροπή Ελέγχου» σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Σύμφωνα με τις αποφάσεις της, ο Εσωτερικός Έλεγχος διορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο και ταυτόχρονα υπάγεται σε αυτό, ενώ παράλληλα εποπτεύεται από την «Επιτροπή Ελέγχου», η οποία είναι υπεύθυνη για τα τελικά πορίσματα και τις τελικές αναφορές που συντάσσονται από το τμήμα του Εσωτερικού Ελέγχου. Η Επιτροπή Ελέγχου μέσω τακτικών εκθέσεων ή έκτακτων αναφορών ενημερώνει το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας.

3.15. Επιτροπή Ελέγχου

Όπως προαναφέραμε, η μεγάλη σπουδαιότητα που έχει ο Εσωτερικός Έλεγχος για μια οικονομική μονάδα καθιστά άκρως αναγκαία τη σύσταση κάποιων εποπτικών οργάνων στις εταιρείες οι οποίες είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Η Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς επιβάλλει τη θέσπιση ενός τέτοιου εποπτικού οργάνου την επονομαζόμενη Επιτροπή Ελέγχου.

Η Επιτροπή Ελέγχου θεωρείται εκτελεστικό όργανο και εκφράζει την ανώτερη διοίκηση ενώ η σύσταση και η λειτουργία της είναι απαραίτητη για κάποιες οικονομικές μονάδες. Η Επιτροπή Ελέγχου αποτελείται από ανώτατα στελέχη, τα οποία γνωρίζουν από διοίκηση επιχειρήσεων και ασχολούνται με τον Εσωτερικό Έλεγχο. Συγκροτείται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, από το οποίο αντλεί και την εξουσία της και έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα. Συνεπώς, είναι προέκταση της διοίκησης όπως είναι και ο Εσωτερικός Έλεγχος και γι' αυτό το λόγο έχει και αυξημένο κύρος και ευθύνες. Μερικές από τις αρμοδιότητές της είναι να:

- Επιβλέπει τη διαδικασία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Η Επιτροπή Ελέγχου συνεισφέρει στην αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των εσωτερικών ελεγκτών, των εξωτερικών ελεγκτών, της ανώτερης διεύθυνσης και του διοικητικού συμβουλίου. Επιπλέον, παρακολουθεί τον τακτικό έλεγχο των ετησίων και ενοποιημένων λογαριασμών και τις διαδικασίες χρηματοοικονομικής πληροφόρησης της οικονομικής μονάδας.
- Επιβλέπει την πρόσληψη, την απόδοση και την ανεξαρτησία των εξωτερικών ελεγκτών και εισηγείται στο διοικητικό συμβούλιο επί του ορισμού των εξωτερικών ελεγκτών. Επίσης, επιθεωρεί την απόδοση εξωτερικών ελεγκτών και παρακολουθεί την παροχή επιπρόσθετων υπηρεσιών από το γραφείο των εξωτερικών ελεγκτών.
- Παρακολουθεί και ελέγχει το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου της οικονομικής μονάδας. Παρακολουθεί τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο των λειτουργιών και των χρηματοοικονομικών της. Εξασφαλίζει ότι οι Εσωτερικοί Ελεγκτές διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα και την πρόσβαση σε απαιτούμενες πληροφορίες, προκειμένου να εκπληρώσουν τα καθήκοντά τους.
- Επιβλέπει την απόδοση του Εσωτερικού Ελέγχου και παρακολουθεί και επιθεωρεί την αποτελεσματικότητά του. Επισκοπεί και εγκρίνει το Ετήσιο πρόγραμμα Ελέγχου το οποίο προτείνεται από το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου, επιθεωρεί τις εκθέσεις που καταρτίζονται από τον Εσωτερικό Έλεγχο και

εξουσιοδοτεί τον Εσωτερικό Έλεγχο να εξετάζει οποιοδήποτε ζήτημα το οποίο περιέρχεται σε γνώση της και το οποίο εμπίπτει στη σφαίρα των καθηκόντων της.

- Επισκοπεί το Σύστημα Διαχείρισης Κινδύνων της οικονομικής μονάδας. Συγκεκριμένα, επιθεωρεί τη μεθοδολογία της διαχείρισης κινδύνων η οποία χρησιμοποιείται στην οικονομική μονάδα και επανεξετάζει τους σημαντικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει, το πρόγραμμα λήψης μέτρων για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων αυτών, καθώς και την πρόοδο όσον αφορά τα μέτρα αυτά.

Για να μπορούν να εκτελούν τα καθήκοντά τους πιο αποτελεσματικά ο Εσωτερικός Ελεγκτής και η Επιτροπή Ελέγχου θα πρέπει να βρίσκονται σε στενή συνεργασία και σε συνεχή επικοινωνία. Μερικά από τα θέματα για τα οποία η μεταξύ τους σχέση πρέπει να είναι τόσο στενή είναι το πεδίο και το πλαίσιο του Εσωτερικού Ελέγχου, οι προτάσεις προς τη διοίκηση και η συμμόρφωση με τον κώδικα δεοντολογίας και με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς.

Ο Εσωτερικός Ελεγκτής μπορεί να βοηθήσει την Επιτροπή Ελέγχου στην κατανόηση της επάρκειας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, του βαθμού ανεξαρτησίας του Εσωτερικού Ελεγκτή, των περιοχών στις οποίες δίνεται έμφαση, των αποτελεσμάτων των μεγάλων αλλαγών στην οικονομική μονάδα σχετικά με τον έλεγχο, των πληροφοριακών συστημάτων που χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο, τις συνέπειες των οικονομικών ή λειτουργικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η οικονομική μονάδα και σχετίζονται με τον έλεγχο, το χρονοδιάγραμμα για την ικανοποίηση των υποχρεώσεων χρηματοοικονομικής αναφοράς, καθώς και των παράνομων δραστηριοτήτων ή των παρατυπιών για τις οποίες ενημερώνεται ο Εσωτερικός Ελεγκτής.

Αποτέλεσμα αυτής της επικοινωνίας είναι η καλύτερη χρηματοοικονομική αναφορά της οικονομικής μονάδας, η καλύτερη συμμόρφωσή της με τον κώδικα εταιρικής συμπεριφοράς, η ταχύτερη συνειδητοποίηση των προβλημάτων μεταξύ της διοίκησης και του Εσωτερικού Ελεγκτή, η καλύτερη συμμόρφωση με τους κανονισμούς και τους νόμους και κυρίως η ανεξαρτησία της Επιτροπής Ελέγχου και

των Εσωτερικών Ελεγκτών η οποία ενισχύει την ποιότητα της οικονομικής μονάδας ως σύνολο²⁴.

3.16. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής

Το πρόσωπο το οποίο είναι επιφορτισμένο με τη διενέργεια των Εσωτερικών Ελέγχων είναι ο Εσωτερικός Ελεγκτής. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής συνδέεται με υπαλληλική σχέση με την οικονομική μονάδα την οποία ελέγχει και εκφράζει την ανώτερη διοίκηση. Με βάση τον νόμο 3016/2002, ο Εσωτερικός Ελεγκτής ορίζεται από το διοικητικό συμβούλιο της οικονομικής μονάδας, δεν υπάγεται ιεραρχικά σε καμία άλλη υπηρεσιακή μονάδα της οικονομικής μονάδας και εποπτεύεται από ένα έως και τρία μη εκτελεστικά μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής πρέπει να έχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη *ανεξαρτησία*. Δίνεται ιδιαίτερη σημασία σ' αυτό γιατί ως υπάλληλος της οικονομικής μονάδας δεν είναι εντελώς ανεξάρτητος. Ωστόσο, θεωρείται ανεξάρτητος όταν μπορεί να πραγματοποιεί την εργασία του ελεύθερα και αντικειμενικά.

Ο Εσωτερικός Ελεγκτής είναι το στέλεχος το οποίο εμπιστεύεται η διοίκηση, που με τις γνώσεις, την εμπειρία και την αντικειμενική του κρίση αξιολογεί και αποτιμά με επαγγελματικό τρόπο το μέγεθος των κινδύνων για λογαριασμό της διοίκησης. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής είναι συνεπώς ο πολύτιμος σύμβουλος της. Κατέχοντας, λοιπόν, το ρόλο του συμβούλου της διοίκησης αφογκράζεται τα προβλήματα της οικονομικής μονάδας, γνωρίζει τις αδυναμίες της, διερευνά και αξιολογεί την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των Συστημάτων του Εσωτερικού Ελέγχου μέσα από τους ελέγχους τους οποίους σχεδιάζει και εκτελεί. Οι έλεγχοι αυτοί έχουν μεγάλο εύρος και είναι χρηματοοικονομικοί, λειτουργικοί, διοικητικοί, έλεγχοι παραγωγής και γενικά έλεγχοι για να διαπιστωθεί εάν οι αποφάσεις της διοίκησης εφαρμόζονται από όλους όσους τους αφορούν. Στα πλαίσια των ελέγχων αυτών ο Εσωτερικός Ελεγκτής έχει το δικαίωμα να λάβει γνώση για κάθε βιβλίο, στοιχείο, έγγραφο, αρχείο, τραπεζικό λογαριασμό και χαρτοφυλάκιο της οικονομικής μονάδας.

Η αποδοχή του Εσωτερικού Ελεγκτή ως συμβούλου από τη διοίκηση διευρύνει το έργο του και τον απαλλάσσει από τα στενά ελεγκτικά όρια. Του δίνει τη

²⁴ Zabihollah Rezaee and Gerald H. Lander (1993).

δυνατότητα να προσφέρει υψηλού επιπέδου ελεγκτικές υπηρεσίες, ενώ παράλληλα η διοίκηση μπορεί να αξιοποιήσει εποικοδομητικά τις γνώσεις και τις εμπειρίες του. Με το πνεύμα αυτό επιβάλλεται η συμμετοχή του διευθυντή του τμήματος του Εσωτερικού Ελέγχου στα συμβούλια των ανωτάτων στελεχών. Η συμμετοχή του βοηθά στην ανταλλαγή απόψεων, στην ενημέρωσή του για τη στρατηγική και την πολιτική της οικονομικής μονάδας, ώστε οτιδήποτε ελέγχεται να συμβαδίζει με την προκαθορισμένη πολιτική της και τους γενικότερους στόχους της.

Ο Εσωτερικός Ελεγκτής λόγω του εύρους των θεμάτων με τα οποία ασχολείται συνδέεται με όλες τις δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας και αποκομίζει πληθώρα εμπειριών μέσω της συνεχούς διερεύνησης. Συνεπώς, μέσα από τις παραπάνω διαδικασίες διαμορφώνονται ικανά στελέχη και άρτια καταρτισμένα τα οποία είναι στη διάθεση της οικονομικής μονάδας να τα αξιοποιήσει.

3.17. Τα Απαραίτητα Προσόντα και οι Ικανότητες του Εσωτερικού Ελεγκτή

Η απόδοση του τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου αποτελεί συνάρτηση του βαθμού εκπαίδευσης των Εσωτερικών Ελεγκτών. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής πρέπει να ασκεί το επάγγελμά του με επαρκή επαγγελματική κατάρτιση. Ταυτόχρονα, πρέπει να επιμορφώνεται συνεχώς, ώστε το έργο του να είναι αποτελεσματικό και αποδοτικό.

Επομένως, το τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου στελεχώνεται με άτομα των οποίων η τεχνογνωσία και το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο διασφαλίζει την καλύτερη διενέργεια του ελέγχου. Είναι δηλαδή επανδρωμένο με προσωπικό με υψηλό επίπεδο γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων προκειμένου να ανταποκριθεί πλήρως στα καθήκοντά του. Τα τυπικά προσόντα και οι ικανότητες που οφείλει να έχει ένας ελεγκτής είναι:

- Ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση σε θέματα συναφή με τη διοίκηση των επιχειρήσεων, τα οικονομικά και την ελεγκτική και ανάλογη των δραστηριοτήτων της οικονομικής μονάδας.
- Υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων γνώσεων μέσω διαρκούς εκπαίδευσης.
- Πολυετή εμπειρία σε διάφορους κλάδους και αντικείμενα και ειδικότερα στην ελεγκτική.

- Διοικητική ικανότητα, ώστε να εξασφαλίζει την οργάνωση και τη σωστή διοίκηση της οικονομικής μονάδας.
- Κριτική και αναλυτική σκέψη, ώστε από τη μία πλευρά να αξιολογεί και να αξιοποιεί σωστά το ανθρώπινο δυναμικό και από την άλλη να μπορεί να καταλογίζει αντικειμενικά τις ευθύνες για ότι δεν εκτελείται σωστά.
- Διαρκή ετοιμότητα και ειλικρίνεια, ώστε να αποκαλύπτει και να αναφέρει στη διοίκηση τα γεγονότα εκείνα που επηρεάζουν τη λειτουργία της οικονομικής μονάδας.
- Ικανότητα διάγνωσης της εγκυρότητας των στοιχείων που ελέγχει και εντοπισμού δυσλειτουργιών ή παρατυπιών.
- Διερευνητικό πνεύμα, ώστε να διερευνά και να αξιολογεί την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων του Εσωτερικού Ελέγχου.
- Ικανότητα να κατανοεί και να αναλύει σε βάθος πολύπλοκα και πολυσύνθετα προβλήματα και να εξάγει εύκολα συμπεράσματα.
- Ικανότητα ανάλυσης των ευρημάτων, των γεγονότων και των καταστάσεων, δυνατότητα συνθέσεως αυτών και ερμηνεία των αιτίων που τα προκαλούν.
- Ικανότητα ανάπτυξης επαγγελματικών σχέσεων και αποφυγή των φιλικών σχέσεων και της οικειότητας καθώς τα πορίσματα και οι εκθέσεις μπορεί να μην είναι τόσο αντικειμενικά, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αμφιβολίες για το κύρος του ελέγχου.
- Ικανότητα στο να χρησιμοποιεί σύγχρονα μέσα εργασίας και ελεγκτική εμπειρία, ώστε να εφαρμόζει σύγχρονες τεχνικές και πρότυπα στη διαδικασία των επιμέρους ελέγχων.
- Γνώση εργασιακής ψυχολογίας, ώστε να έχει καλή επικοινωνία με τους ελεγχόμενους, η κριτική του να ασκείται στο σύστημα λειτουργίας που χρησιμοποιείται και όχι στους ελεγχόμενους και η επικοινωνία είτε γραπτή είτε προφορική να βασίζεται στη φιλικότητα, την ευγένεια, τη δικαιοσύνη και την ειλικρίνεια.
- Να είναι προσεκτικός σε όλα τα θέματα και ειδικά σε περιστατικά κατάχρησης. Να καταλογίζει αντικειμενικά τις ευθύνες προς όλες τις κατευθύνσεις είτε στα κατώτερα είτε στα ανώτερα ιεραρχικά επίπεδα και στελέχη.

- Να έχει διαίσθηση, ώστε ακόμα και κατά τη συζήτηση με τους ελεγχόμενους να είναι σε θέση να διακρίνει τις αδυναμίες των λειτουργιών και το μέγεθος αυτών.
- Να διακρίνεται από άμεση προσαρμογή σε νέα δεδομένα και ιδιαίτερα στους κανόνες και στις πολιτικές που θεσπίζονται κάθε φορά από την οικονομική μονάδα.
- Να διακρίνεται από την ευχέρεια στην έκφραση και στη διατύπωση γραπτώς και προφορικώς.
- Να επιδεικνύει ιδιαίτερη προσοχή στη σύνταξη των πορισμάτων των ελέγχων ώστε να είναι αντικειμενικά και να μην επιδέχονται αμφισβήτηση.
- Να έχει αίσθηση του κόστους και του οφέλους για κάθε έλεγχο που κάνει, να το ποσοτικοποιεί και να το εκφράζει σε αξία.
- Να γνωρίζει το περιβάλλον τόσο το εξωτερικό όσο και το εσωτερικό μέσα στο οποίο η ελεγχόμενη οικονομική μονάδα δραστηριοποιείται. Μ' αυτό τον τρόπο θα έχει τη δυνατότητα να ενημερώνει τη διοίκηση με εκείνες τις πληροφορίες που εξυπηρετούν την επίτευξη των στόχων της.

Ο εσωτερικός ελεγκτής πέρα από τα τυπικά προσόντα και τις ικανότητες που πηγάζουν από την επιστημονική του κατάρτιση, την εμπειρία και την κριτική του ικανότητα, πρέπει ως χαρακτήρας και προσωπικότητα να διακρίνεται από τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- **Αντικειμενικότητα και ανεξαρτησία**, ώστε να αποφεύγει καταστάσεις που μπορεί να επηρεάσουν τη διαμόρφωση της γνώμης του όπως είναι δώρα, επιπλέον παροχές και αμοιβές, εκδηλώσεις υπερβολικής φιλοξενίας.
- **Αμεροληψία** σε αντικρουόμενες απόψεις των ελεγχόμενων ή άλλων ενδιαφερόμενων, εκφράζοντας χωρίς περιττούς χαρακτηρισμούς τις αντικειμενικές διαπιστώσεις και υποδείξεις που βασίζονται στην ορθή εκτέλεση της εργασίας του.
- **Υπευθυνότητα και Επαγγελματισμό**, ώστε να εξετάζει τα δεδομένα, να τα αξιολογεί και να τα αναλύει με εξονυχιστικό τρόπο προκειμένου να διαμορφώσει τη γνώμη του.

- **Τιμιότητα και Εχεμύθεια**, ώστε να μη γνωστοποιεί εμπιστευτικές πληροφορίες σε τρίτους, οι οποίες αν αποκαλυφθούν θα βλάψουν την οικονομική μονάδα στην οποία εργάζεται.
- **Ειλικρίνεια**, ώστε μην αποκρύπτει την αλήθεια ακόμα και στη περίπτωση που υποστεί πιέσεις και κινδυνεύει να χάσει τη δουλειά του.
- **Ακεραιότητα και ευσυνειδησία**, ώστε να φέρεται με ευθύτητα, να είναι ανεπηρέαστος στη σκέψη του, να αντιστέκεται σε οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα και γενικά σε πάσης φύσεως πειρασμούς και τέλος να μη μετέχει σε παράνομη δραστηριότητα που μπορεί να βλάψει τον ελεγχόμενο.
- **Λεπτότητα και Διακριτικότητα** στις επαφές του με όλους τους συναδέλφους του.
- **Παρατηρητικότητα και Διορατικότητα**, ώστε να διακρίνει, να αξιολογεί και να αποτιμά το μέγεθος του κινδύνου για την οικονομική μονάδα και να προτείνει τρόπους για τη διαχείρισή του.
- **Ωριμότητα και Διπλωματικότητα**, ώστε να επιτυγχάνει αποτελεσματική συνεργασία με τους συναδέλφους του χωρίς όμως οι σχέσεις να γίνονται φιλικές, ώστε να τίθεται σε αμφισβήτηση το κύρος των ελέγχων.
- **Ευγένεια, Απλότητα και Προθυμία** για συνεργασία με όλους όσοι ελέγχονται.
- **Εργατικότητα, Υπομονή, Επιμονή, Επιμέλεια και Υπευθυνότητα** σ' αυτό που επιδιώκει.
- **Ευστροφία και Αναπτυγμένη κριτική ικανότητα και αντίληψη**
- **Αυτοπεποίθηση**, ώστε να εκφράζει τη γνώμη του χωρίς φόβο και να είναι τεκμηριωμένη με επαρκή στοιχεία.
- **Σταθερότητα απόψεων** χωρίς όμως να είναι ανυποχώρητος και ανένδοτος.
- **Διακριτικότητα και Σεβασμό** στην εργασία του άλλου, ώστε να αποφεύγεται η αδικαιολόγητη ταλαιπωρία των εργαζομένων στον τομέα που ελέγχει.

3.18. Τα Καθήκοντα του Εσωτερικού Ελεγκτή και η Αξιολόγησή του

Στις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου συμπεριλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- Διεξαγωγή οικονομικών, λειτουργικών, διοικητικών, ειδικών ελέγχων και γενικά ελέγχων που αφορούν όλες τις λειτουργίες της οικονομικής μονάδας. Οι έλεγχοι αυτοί μπορεί να είναι τακτικοί ή έκτακτοι.
- Καταγραφή, κριτική επισκόπηση και έλεγχος του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου της οικονομικής μονάδας.
- Επισκόπηση του συστήματος παροχής οικονομικών και διοικητικών πληροφοριών προς τη Διοίκηση της οικονομικής μονάδας.
- Επιβεβαίωση της εφαρμογής των πολιτικών και των διαδικασιών, οι οποίες έχουν υιοθετηθεί με στόχο την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων της οικονομικής μονάδας.
- Έλεγχος των λογιστικών αλλά και γενικά των μηχανογραφικών συστημάτων της οικονομικής μονάδας.
- Επισκόπηση των μέσων διαφύλαξης των πάγιων στοιχείων της οικονομικής μονάδας.
- Έλεγχος της τήρησης του Καταστατικού της, καθώς και ανανέωση των Κανονισμών Λειτουργίας της οικονομικής μονάδας όπως αυτοί έχουν καθοριστεί από το Διοικητικό Συμβούλιο της, καθώς και της εν γένει νομοθεσίας που αφορά την οικονομική μονάδα και ιδιαίτερα της χρηματιστηριακής νομοθεσίας και της νομοθεσίας περί ανωνύμων εταιριών.
- Έλεγχος της τήρησης των δεσμεύσεων που περιέχονται στα Ενημερωτικά Δελτία της οικονομικής μονάδας σχετικά με τη χρήση των αντληθέντων κεφαλαίων μέσω του Χρηματιστηρίου.
- Έλεγχος της νομιμότητας των αμοιβών και πάσης φύσεως παροχών προς τα μέλη της διοίκησης αναφορικά με τις αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων της οικονομικής μονάδας.
- Έλεγχος των σχέσεων και των συναλλαγών της οικονομικής μονάδας με τις συνδεδεμένες με αυτήν εταιρίες.

- Συμβουλευτική συμμετοχή στην ανάπτυξη νέων συστημάτων με στόχο την καθιέρωση αποτελεσματικών συστημάτων ελέγχου.
- Συνεργασία με τους Εξωτερικούς Ελεγκτές.
- Αναφορά στο Διοικητικό Συμβούλιο της οικονομικής μονάδας για τις περιπτώσεις σύγκρουσης των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου ή των Διευθυντικών Στελεχών της, τις οποίες διαπιστώνει κατά την άσκηση των καθηκόντων του.
- Ενημερώνει εγγράφως τουλάχιστον μια φορά το τρίμηνο την Επιτροπή Ελέγχου (αν υπάρχει) για τους διενεργούμενους ελέγχους, η οποία με τη σειρά της ενημερώνει το Διοικητικό Συμβούλιο.
- Ο Εσωτερικός Ελεγκτής παρίσταται κατά τις Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων.
- Ο Εσωτερικός Ελεγκτής παρέχει, μετά από έγκριση του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας, οποιαδήποτε πληροφορία ζητηθεί εγγράφως από τις εποπτικές αρχές, συνεργάζεται με αυτές και διευκολύνει με κάθε δυνατό τρόπο το έργο παρακολούθησης, ελέγχου και εποπτείας που αυτές ασκούν.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω καθήκοντα οι Εσωτερικοί Ελεγκτές βοηθούν τη διοίκηση στην εκπλήρωση των ευθυνών της με τους παρακάτω τρόπους:

- Βοηθάει το διοικητικό συμβούλιο στην εκτίμηση της εταιρικής δράσης.
- Προτείνει νέες ιδέες στην ελεγκτική επιτροπή σχετικά με τις διαδικασίες Εσωτερικού Ελέγχου και τη διαχείριση του κινδύνου.
- Αναζητά ευκαιρίες για μείωση του μακροπρόθεσμου κόστους συμμόρφωσης.
- Ανανεώνει τις πολιτικές περί ηθικής ώστε να διασφαλίσει ότι είναι σύγχρονες και αποδεκτές από τους εργαζόμενους.
- Ανακοινώνει τα αποτελέσματα από τη διενέργεια των ετήσιων ελέγχων και των διαδικασιών στην ελεγκτική επιτροπή.

- Διευθετεί τις ανάγκες για διαφάνεια του ετήσιου ελεγκτικού σχεδίου.

Τέλος, ο Εσωτερικός Ελεγκτής όταν προσλαμβάνεται πρώτη φορά σε μια οικονομική μονάδα ως πρωταρχικό καθήκον θα πρέπει να έχει τη γνωριμία μ' αυτή καθώς από αυτό θα εξαρτηθεί η ποιότητα του ελέγχου και η ευκολία πραγματοποίησής του.

Ειδικότερα, θα πρέπει να πληροφορηθεί όλες της λεπτομέρειες που αφορούν την οικονομική μονάδα, την ιστορική της διαδρομή, τη θέση της στον οικονομικό κλάδο στον οποίο ανήκει, το οργανόγραμμά της και να γνωρίσει το προσωπικό που απασχολείται σ' αυτή. Στον τεχνικό τομέα, θα πρέπει να γνωρίζει τον τρόπο και τα προβλήματα των προμηθειών, των αποθεμάτων, τα μέσα που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή και τις δυνατότητες της παραγωγής. Στον εμπορικό τομέα πρέπει να φροντίσει ώστε να του γίνει σαφής προσδιορισμός όλης της πελατείας της οικονομικής μονάδας και οι προοπτικές για την εξέλιξή του, οι ανταγωνιστές της και η διαδικασία που ακολουθείται για τον προσδιορισμό της τιμής πώλησης. Στο λογιστικό τομέα θα πρέπει να γνωρίζει την γενική εικόνα του λογιστικού συστήματος, τον όγκο των λογιστικών πράξεων και την πολιτική των αποσβέσεων. Στον οικονομικό κλάδο θα πρέπει να ενημερωθεί για την αποδοτικότητα της οικονομικής μονάδας και για το αν αντιμετωπίζει προβλήματα ρευστότητας μέσα από πρόσφατες μελέτες που έχουν γίνει, καθώς επίσης να του δοθούν και οι βασικές φορολογικές πληροφορίες. Τελειώνοντας, όσον αφορά το νομικό τομέα θα πρέπει να εξετάσει το καταστατικό της, τις τροποποιήσεις που πιθανόν να έχει υποστεί, τη δομή του εταιρικού κεφαλαίου, τα κυριότερα συμβόλαια και συμβάσεις που έχει υπογράψει και αν η οικονομική μονάδα έχει εκκρεμείς δίκες.

Η αξιολόγηση των Εσωτερικών Ελεγκτών είναι απαραίτητη και αποτελεί μία από τις βασικότερες ασχολίες του διευθυντή του τμήματος του Εσωτερικού Ελέγχου. Θα πρέπει να είναι συνεχής, ώστε να είναι ρεαλιστική και αποτελεσματική. Τέλος, με την επιτήρηση των Εσωτερικών Ελεγκτών διασφαλίζεται η ορθή αξιολόγηση τους και κατ' επέκταση η σωστή λειτουργία του τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

3.19. Σχέσεις Ελεγκτών και Ελεγχομένων

Οι ελεγκτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους θα πρέπει να έχουν κατά νου ότι οι ελεγχόμενοι είναι και αυτοί υπάλληλοι της ίδιας οικονομικής μονάδας, αντιμετωπίζουν τα ίδια εργασιακά προβλήματα και εργάζονται για τον ίδιο σκοπό. Δεν θα πρέπει να ξεχνούν ότι ο ρόλος τους δεν είναι να ασκούν εξουσία επί των ελεγχόμενων, ούτε να υποκαθιστούν τους επιτελείς των ελεγχόμενων τμημάτων, δίνοντας εντολές σ' αυτούς και προσπαθώντας να επιβληθούν και να κυριαρχήσουν.

Αντίθετα, οι ελεγχόμενοι πολλές φορές έχουν μεγαλύτερη εμπειρία και συχνά πιο εξειδικευμένες γνώσεις στο αντικείμενο με το οποίο ασχολούνται σε σχέση με τους ελεγκτές. Επίσης, η επίτευξη των στόχων της οικονομικής μονάδας είναι προσπάθεια όλων των εργαζομένων σ' αυτή και όχι μόνο των ελεγκτών.

Οι ελεγκτές πρέπει να αξιολογούν περισσότερο τα εφαρμοζόμενα συστήματα παρά τους ανθρώπους-πρόσωπα, αποφεύγοντας την κριτική επί των ελεγχόμενων. Η άσχημη και επικριτική στάση απέναντι στους ελεγχόμενους δεν βοηθάει και μπορεί να φέρει τα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Σημαντικό είναι, οι Εσωτερικοί Ελεγκτές να είναι παρόν κάθε μέρα στο χώρο εργασίας, γεγονός που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη κλίματος αποδοχής και καλύτερης συνεργασίας, αλλά και στην εδραίωση του πνεύματος πρόληψης του ελέγχου.

Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει και οι ελεγχόμενοι να επιδείξουν ανάλογη συμπεριφορά. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να κατανοήσουν ότι οι Εσωτερικοί Ελεγκτές είναι και αυτοί υπάλληλοι της ίδιας οικονομικής μονάδας, αντιμετωπίζουν ανάλογα προβλήματα και έχουν κοινούς στόχους για το μέλλον του οργανισμού. Θα πρέπει να κατανοήσουν και να αποδεχθούν ότι οι Εσωτερικοί Ελεγκτές είναι ένα μέσο με το οποίο η δουλειά τους μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματική. Μέσω των Εσωτερικών Ελεγκτών η διοίκηση μπορεί να ενημερωθεί άμεσα για τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι. Χωρίς την άμεση αυτή ενημέρωση τα προβλήματα επαναλαμβάνονται συνεχώς καθώς δεν γίνονται γνωστά και κανείς δεν ασχολείται με την επίλυσή τους.

Επίσης, οι ελεγχόμενοι θα πρέπει να κατανοήσουν την ελεγκτική διαδικασία, το ελεγκτικό πνεύμα και τα ελεγκτικά κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται από τους ελεγκτές, οι οποίοι δεν έχουν πρόθεση να θίξουν τους ελεγχόμενους. Τέλος, ο έλεγχος κινείται με αξιόπιστη κριτική και σκέψη και με τέτοιο πνεύμα θα πρέπει να τον αποδέχονται οι ελεγχόμενοι.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το καλό εργασιακό κλίμα μεταξύ των ελεγκτών και των εργαζομένων είναι απαραίτητο για την επίτευξη των

στόχων, που και για τα δύο μέρη είναι τελικά κοινοί. Η αρμονική συνύπαρξη των δύο μερών, και ιδιαίτερα η αποδοχή των ελεγκτών, απαιτεί την ορθή κατανόηση από τους ελεγχόμενους της έννοιας του ελέγχου. Απαιτείται, ακόμα, άψογη επαγγελματική συμπεριφορά από την πλευρά των ελεγκτών, αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να υπάρχει και θετική στάση από τους ελεγχόμενους και ιδιαίτερα των επικεφαλής αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

4.1. Ορισμός Εξωτερικού Ελέγχου

Ο Εξωτερικός Έλεγχος είναι η συστηματική εργασία την οποία διενεργεί ένας ανεξάρτητος, ικανός και επαγγελματικά καταρτισμένος ελεγκτής. Με την εργασία του αυτή επιδιώκει να συλλέξει κατάλληλα και επαρκή αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία στη συνέχεια θα τα αξιολογήσει αντικειμενικά ώστε να διαμορφώσει την κρίση του και να θεμελιώσει την επαγγελματική του γνώμη για την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Ο Εξωτερικός Έλεγχος επικεντρώνεται κυρίως στο λογιστικό και λειτουργικό έλεγχο και διενεργείται από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές που πραγματοποιούν τον Εξωτερικό Έλεγχο διορίζονται είτε υποχρεωτικά από τη νομοθεσία είτε από τους μετόχους των Ανωνύμων εταιρειών τις οποίες θα ελέγξουν. Στόχος τους είναι να ελέγξουν εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις που εκδίδονται και δημοσιεύονται από την εκάστοτε οικονομική μονάδα είναι καταρτισμένες σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς και εάν οι πληροφορίες που παρουσιάζουν είναι αληθής και αξιόπιστες ώστε οι ενδιαφερόμενοι γι' αυτές να έχουν σωστή ενημέρωση. Γι' αυτό το λόγο και τα συμπεράσματα που εξάγονται από την έρευνα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή διατυπώνονται στην έκθεση ελέγχου που δημοσιεύεται μαζί με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Με αυτό τον τρόπο όλοι οι χρήστες των χρηματοοικονομικών αυτών καταστάσεων είτε είναι εντός της οικονομικής μονάδας είτε είναι εκτός είναι πλήρως ενημερωμένοι για το εάν οι χρηματοοικονομικές αυτές καταστάσεις εμφανίζουν μια ακριβοδίκαιη εικόνα της περιουσιακής κατάστασης της οικονομικής μονάδας κατά την ημερομηνία του Ισολογισμού καθώς και των αποτελεσμάτων χρήσης της κατά την περίοδο που αντιστοιχεί και στον Ισολογισμό μέσα στα πλαίσια της νομοθεσίας και των ιδιαίτερων συνθηκών στα οποία λειτουργεί η οικονομική μονάδα.

Μερικά από τα βασικά ερωτήματα στα οποία θα πρέπει ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής μέσω του ελέγχου του να δώσει απάντηση είναι:

- Ερωτήματα σχετικά με την ύπαρξη των στοιχείων που αναφέρονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.
- Ερωτήματα σχετικά με την πληρότητα των καταχωρήσεων.
- Ερωτήματα σχετικά με την αριθμητική ακρίβεια των καταχωρήσεων, των μετρήσεων και των αποτιμήσεων.
- Ερωτήματα σχετικά με την ταξινόμηση των στοιχείων.
- Ερωτήματα σχετικά με την αυτοτέλεια των χρήσεων.
- Ερωτήματα σχετικά με την προσαρμογή των λογαριασμών
- Ερωτήματα σχετικά με την ύπαρξη ενδεχομένων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.
- Ερωτήματα σχετικά με τη νομιμότητα των πράξεων.

4.2. Οικονομικές Μονάδες που Υπάγονται σε Εξωτερικό Έλεγχο

Α) Οικονομικές μονάδες στις οποίες ο Εξωτερικός Έλεγχος είναι υποχρεωτικός.

- Τραπεζικά ιδρύματα, ασφαλιστικές εταιρείες, εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων και οι εταιρείες χρηματοδοτικών μισθώσεων.
- Οι ανώνυμες εταιρείες οι οποίες είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών.
- Οι εταιρείες των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή είτε ολόκληρο είτε μερικώς.
- Οι εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.
- Οι χρηματιστηριακές Α.Χ.Ε.
- Οι ποδοσφαιρικές και οι καλαθοσφαιρικές εταιρείες που έχουν τη μορφή ανώνυμων εταιρειών.
- Οι εταιρείες υδρεύσεως και αποχετεύσεως.
- Η Κτηματική εταιρεία του Δημοσίου.

- Οι ανώνυμες εταιρείες που είναι υποχρεωμένες να συντάσσουν ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις καθώς και οι συνδεδεμένες με αυτές εταιρείες.

Ωστόσο, πολλές οικονομικές μονάδες χρησιμοποιούν Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές για τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων παρόλο που δεν είναι υποχρεωμένες από το νόμο. Στην περίπτωση αυτή, που ο Εξωτερικός Έλεγχος είναι προαιρετικός απαιτείται η απόφαση της γενικής συνέλευσης.

4.3. Σκοπός και χρησιμότητα του Εξωτερικού Ελέγχου

Σύμφωνα με το ΔΠΕ 200, ο σκοπός του Εξωτερικού Ελέγχου είναι ο έλεγχος των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και η διατύπωση γνώμης από τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή σχετικά με το αν οι καταστάσεις αυτές έχουν συνταχθεί, από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο (πλαίσιο λογιστικών κανόνων), δηλαδή σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς ή τα Εθνικά Λογιστικά Πρότυπα ή κάποιο άλλο έγκυρο πλαίσιο λογιστικών αρχών, ειδικό για τις οικονομικές καταστάσεις.

Ο έλεγχος αυτός παρέχει εύλογη διασφάλιση, και όχι εγγύηση, ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη λάθη και παραλείψεις. Επομένως, ο έλεγχος δεν διασφαλίζει, για παράδειγμα, τη μελλοντική βιωσιμότητα της οικονομικής μονάδας ούτε την αποδοτικότητα ή την αποτελεσματικότητα με την οποία η διοίκηση έχει διεκπεραιώσει τις υποθέσεις της.

Το πόρισμα του ελέγχου που εξάγεται, όμως, προσδίδει κύρος και αξιοπιστία στις οικονομικές καταστάσεις, στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα σε κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη αυτών. Επίσης, μέσα από τον έλεγχο αποκαλύπτονται ή καταστέλλονται ακούσια ή εκούσια σφάλματα και απάτες. Η αποκάλυψη αυτή συμβάλλει στην ορθή διαχείριση της περιουσίας της οικονομικής μονάδας από τους αρμόδιους εντός της ίδιας οικονομικής μονάδας. Επιπροσθέτως, πιστοποιείται η ακρίβεια και η ειλικρίνεια των οικονομικών καταστάσεων και διασφαλίζονται τα συμφέροντα των μετόχων. Τέλος, βεβαιώνεται η πιστοληπτική ή όχι ικανότητα της οικονομικής μονάδας, στοιχείο απαραίτητο για κάθε ενδιαφερόμενο.

4.4. Προσόντα, Ευθύνες, Υποχρεώσεις και Αρμοδιότητες του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή

Το άτομο το οποίο είναι επιφορτισμένο με τη διεξαγωγή του Εξωτερικού Ελέγχου, όπως έχουμε προαναφέρει, είναι ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής. Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής δεν συνδέεται με υπαλληλική σχέση με την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και γενικά δεν έχει οποιαδήποτε εξάρτηση από αυτήν, γι' αυτό το λόγο η γνώμη του έχει τόσο μεγάλο κύρος. Διορίζεται από τη γενική συνέλευση των μετόχων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας αποκλειστικά για τη διενέργεια του τακτικού ελέγχου των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων. Ο ίδιος ελεγκτής μπορεί να κληθεί να ελέγξει ξανά τις οικονομικές καταστάσεις μιας οικονομικής μονάδας αλλά όχι για περισσότερες από πέντε συνεχόμενες εταιρικές χρήσεις. Μεταγενέστερος έλεγχος από τον ίδιο ελεγκτή δεν επιτρέπεται να πραγματοποιηθεί αν δεν έχουν παρέλθει δύο πλήρεις χρήσεις.

Στις περισσότερες οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες σήμερα, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής δεν θεωρείται πια ως ένα επάγγελμα αλλά έχει αναχθεί σε λειτούργημα. Οι ικανότητες των ελεγκτών να διεκπεραιώσουν με επιτυχία τα καθήκοντά τους πρέπει να συνδέονται τόσο με τον χαρακτήρα και την προσωπικότητά τους, όσο και με τη σφυρηλάτηση της επαγγελματικής τους οντότητας.

Τα πρωταρχικά χαρακτηριστικά τα οποία θα πρέπει να έχει κάποιος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής είναι το ανεπίληπτο και απεγάδιαστο ήθος, η ακεραιότητα του χαρακτήρα, η εντιμότητα, η ειλικρίνεια, η δικαιοσύνη, η άρτια επιστημονική κατάρτιση, η εξειδικευμένη πείρα και η επαγγελματική κρίση που είναι ουσιαστικά το επιστέγασμα της σχετικής εκπαίδευσης, των γνώσεων και της εμπειρίας, στο πλαίσιο που παρέχονται από τα πρότυπα ελέγχου, κατά τη λήψη αναγκαίων αποφάσεων για τους τρόπους δράσης που είναι κατάλληλοι στις περιστάσεις του ελέγχου. Επίσης, θα πρέπει να ασκεί το έργο του με διαφάνεια και υπευθυνότητα έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των πορισμάτων που προκύπτουν από τους διενεργούντες ελέγχους ενώ παράλληλα να ασκεί το έργο του σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και κοινοτική νομοθεσία.

Άλλα προσόντα²⁵ τα οποία θα πρέπει να έχει ένας Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής είναι:

- Υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων γνώσεων, οι οποίες θα πρέπει να ανανεώνονται και να προσαρμόζονται σύμφωνα με τις δυναμικές εξελίξεις της Οικονομικής επιστήμης.
- Απόκτηση πείρας μέσα από τη μακροχρόνια ενασχόληση με διάφορα ζητήματα ελέγχου.
- Αναπτυγμένη κριτική ικανότητα και αντιληπτικότητα, χωρίς ενδοιασμούς και χρονοτριβές.
- Ευστροφία πνεύματος και έφεση για να αυτοσχεδιάζει και να επινοεί διαρκώς νέες μεθόδους και διαδικασίες, προκειμένου να προσεγγίζει ευκολότερα περίπλοκες καταστάσεις.
- Σιγουριά και αυτοπεποίθηση για την ορθότητα του έργου και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει.
- Λεπτότητα, διπλωματικότητα και διακριτικότητα στις επαφές του και στην εκτέλεση των καθηκόντων του.
- Ευχέρεια στην έκφραση και στη διατύπωση τόσο του γραπτού, όσο και του προφορικού λόγου.
- Ικανότητα να πείθει ο ελεγκτής για την ορθότητα των απόψεών του και την αναγκαιότητα των πράξεών του.
- Προθυμία για συνεργασία με τους ελεγχόμενους και καλλιέργεια σχέσεων αμοιβαίας κατανόησης και αλληλοενημέρωσης.
- Εργατικότητα, εμμονή και επιμέλεια στο έργο του, αποκλεισμός των συμβιβαστικών λύσεων που θα μπορούσαν να αλλοιώσουν την εικόνα της ελεγχόμενης μονάδας για χάρη των διοικούντων και σε βάρος του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής θα πρέπει να έχει και κάποια τυπικά προσόντα τα οποία καθορίζονται από το Π.Δ. 226/1992. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να έχει ελληνική ιθαγένεια ή υπηκοότητα από κάποιο

²⁵ Τσακλάγκανος Άγγελος Α. (2005).

κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να έχει πτυχίο ανώτατης εκπαιδευτικής σχολής της ημεδαπής ή της αλλοδαπής στους κλάδους των Οικονομικών, Εμπορικών ή Βιομηχανικών σπουδών.

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής έχει κάποιες υποχρεώσεις και καθήκοντα τα οποία οφείλει να τηρήσει. Μερικά από αυτά είναι:

- να εκφέρει με αμεροληψία και ειλικρίνεια τη γνώμη του,
- να μη δέχεται δώρα ή λοιπές διευκολύνσεις από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα, πέρα από τα όρια μιας εθιμικής περιποιήσεως,
- να μην επιδεικνύει υπερβολική οικειότητα με τους ελεγχόμενους,
- να είναι προσεκτικός στη συμπεριφορά και στην εμφάνισή του,
- να μην έχει καμία οικονομική σχέση με τον ελεγχόμενο,
- να έχει την επιβαλλόμενη επιμέλεια και εργατικότητα,
- να εκτελεί την ελεγκτική εργασία με καλή πίστη και ευθύτητα,
- να είναι προσεκτικός και επιφυλακτικός με τα στοιχεία και τις πληροφορίες που συλλέγει,
- να εκφράζει την επαγγελματική του γνώμη, με βάση επαρκή και αξιόπιστα ελεγκτικά τεκμήρια, που αποκομίζει μετά τη διενέργεια προσεκτικού και συστηματικού ελέγχου,
- να καθορίζει διενεργούντες ελεγκτικές διαδικασίες, αφού αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και της λογιστικής οργάνωσης της οικονομικής μονάδας,
- να διενεργεί τον έλεγχο του με τη δέουσα επιμέλεια και τη προσοχή και με επιδεξιότητα σε περιπτώσεις που παρουσιαστούν ιδιαίτερες συνθήκες ή ανάγκες,
- να περιέχει συμβουλές ή υποδείξεις, οι οποίες έχουν σχέση με την ορθή κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων της οικονομικής μονάδας,
- να τηρεί εχεμύθεια σε θέματα που θεωρούνται επαγγελματικά απόρρητα για την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα,
- να έχει επίγνωση των ευθυνών σε διάφορες εργασίες που πρέπει να περατώσει,
- να διενεργεί τον έλεγχο εντός εύλογου χρονικού διαστήματος,
- να μην εμπλέκεται σε επουσιώδη θέματα της οικονομικής μονάδας,
- να μην αναμιγνύεται στην ενημέρωση των βιβλίων και στη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων οποιασδήποτε οικονομικής μονάδας,

- να τηρεί την ισχύουσα νομοθεσία και τα ελεγκτικά πρότυπα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών,
- να εκφράζει τη γνώμη του, η οποία θα πρέπει να απέχει ουσιωδώς της πραγματικότητας και
- η ευθύνη του πρέπει να περιορίζεται μόνο σε θέματα τα οποία έχει εντολή ή αρμοδιότητα να ελέγξει.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου 2190/1920 οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές κατά τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης παρακολουθούν τη λογιστική και διαχειριστική κατάσταση της οικονομικής μονάδας και έχουν το δικαίωμα να λάβουν γνώση για οποιοδήποτε βιβλίο, λογαριασμό ή έγγραφο τους είναι απαραίτητο κατά τη διάρκεια του ελέγχου περιλαμβανομένου και των πρακτικών της Γενικής Συνέλευσης και του Διοικητικού Συμβουλίου. Ανάμεσα στις αρμοδιότητές τους είναι να προβαίνουν σε υποδείξεις προς το Διοικητικό Συμβούλιο σε περίπτωση που παραβιάζεται κάποια από τις διατάξεις του νόμου ή του καταστατικού. Μετά τη λήξη της χρήσης υποχρεούνται να ελέγξουν τον Ισολογισμό, την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης υποβάλλοντας προς την τακτική Γενική Συνέλευση έκθεση για το πόρισμα του ελέγχου. Από αυτή την έκθεσή θα πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια η ακρίβεια και η νομιμότητα των εγγραφών στα βιβλία της οικονομικής μονάδας, εάν ο Ισολογισμός απεικονίζει την οικονομική κατάσταση της οικονομικής μονάδας κατά τη λήξη της ελεγχθείσας χρήσης και εάν οι λογαριασμοί που απεικονίζονται στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης είναι σωστοί. Επιπλέον, οι ελεγκτές πρέπει να παρίστανται στη Γενική Συνέλευση και να παρέχουν κάθε πληροφορία σχετική με τον διενεργηθέντα έλεγχο.

4.5. Πρότυπα Ελέγχου

Τα Πρότυπα Ελέγχου αποτελούν το νομοθετικό πλαίσιο με βάση το οποίο ορίζονται οι αρχές και οι διαδικασίες, με τις οποίες εκτελείται το ελεγκτικό έργο από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές. Λειτουργούν, πλέον, ως υποχρεωτική καθοδήγηση για όλους τους επαγγελματίες οι οποίοι ασκούν έλεγχο.

4.5.1. Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου

Τα Πρότυπα Ελέγχου τα οποία εφαρμόζει η κάθε χώρα διαφέρουν όπως είναι λογικό στη μορφή και στο περιεχόμενο. Γι' αυτό το λόγο, το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης «IAASB», υπό την εποπτεία της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών «IFAC» εκδίδουν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

Σκοπός της έκδοσής τους είναι η ομοιόμορφη εκτέλεση του ελεγκτικού έργου παγκοσμίως, ώστε να ωφεληθούν και να διευκολυνθούν οι χρήστες του έργου αυτού. Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου δεν παρακάμπτουν τους κανονισμούς που διέπουν τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων σε κάθε χώρα. Σε περίπτωση όπου οι κανονισμοί της κάθε χώρας διαφέρουν ή δίστανται προς τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου σε κάποιο θέμα τότε οι ελεγκτές οφείλουν να συμμορφωθούν ως προς τις υποχρεώσεις τους όπως ορίζεται στο καταστατικό της I.F.A.C.

Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στοχεύουν στην σταδιακή υιοθέτηση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, όπως ακριβώς έγινε και με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Με βάση αυτό η Ε.Λ.Τ.Ε. επιδιώκει τη σταδιακή υιοθέτηση των προτύπων αυτών μέσα στα πλαίσια των σχετικών εξελίξεων στον ευρύτερο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξάλλου, τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου αποτελούν το μόνο ολοκληρωμένο σώμα ελεγκτικών κανόνων που τυγχάνει διεθνούς αναγνώρισης και παραδοχής.

Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα χωρίζονται στις αντίστοιχες κατηγορίες που αναφέραμε και για τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα:

1. Εισαγωγικά θέματα (ΔΕΠ 100 έως 199)
2. Γενικές Αρχές και Ευθύνες (ΔΕΠ 200 έως 299)
3. Εκτίμηση Κινδύνου και Ανταπόκριση στους Εκτιμώμενους Κινδύνους (ΔΕΠ 300 έως 499)
4. Ελεγκτική Τεκμηρίωση (ΔΕΠ 500 έως 599)
5. Χρησιμοποίηση της εργασίας άλλων (ΔΕΠ 600 έως 699)
6. Συμπεράσματα και Ελέγχου και Εκθέσεις (ΔΕΠ 700 έως 799)
7. Εξειδικευμένοι Τομείς (ΔΕΠ 800 έως 899)

4.6. Τρόπος Διεξαγωγής Εξωτερικού Ελέγχου

Η διεξαγωγή του Εξωτερικού Ελέγχου χωρίζεται στα εξής βασικά στάδια: (1) την ανάθεση και την αποδοχή του ελέγχου από τον ελεγκτή καθώς και τον καθορισμό των γενικών αρχών και ευθυνών τόσο του ελεγκτή όσο και της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, (2) το σχεδιασμό του ελέγχου, (3) την εκτέλεση του ελέγχου και (4) την αξιολόγηση των ευρημάτων που προέκυψαν από τον έλεγχο και τη χορήγηση της έκθεσης του ελέγχου.

4.6.1. Ανάθεση και αποδοχή του Ελέγχου

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει ο διορισμός των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών γίνεται από την τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων. Υπάρχουν δύο τρόποι επιλογής Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή από την οικονομική μονάδα για τον έλεγχο των οικονομικών της καταστάσεων. Ο πρώτος είναι με την απευθείας ανάθεση, δηλαδή οι μέτοχοι που απαρτίζουν τη Γενική Συνέλευση ύστερα από συζήτηση να καταλήξουν στον ελεγκτή που θεωρούν κατάλληλο για να πραγματοποιήσει τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Στην περίπτωση αυτή γίνεται γραπτή γνωστοποίηση σ' αυτόν από την οικονομική μονάδα την οποία καλείται να ελέγξει. Ο δεύτερος τρόπος είναι με έμμεση επιλογή μέσω του Μητρώου εταιριών Σ.Ο.Ε.Λ. και ανάθεση ελέγχου από το Σ.Ο.Ε.Λ. Εφόσον ο εκάστοτε ελεγκτής δεν αποποιηθεί το διορισμό του μέσα σε διάστημα πέντε εργάσιμων ημερών από την ημέρα της κοινοποίησης θεωρείται ότι τον αποδέχτηκε.

Ο ελεγκτής κατά τη διάρκεια του πενθημέρου που προαναφέραμε θα πρέπει να προσπαθήσει να συλλέξει όσες περισσότερες πληροφορίες μπορέσει για την οικονομική μονάδα την οποία καλείται να ελέγξει για να κρίνει εάν θα αναλάβει τη διεξαγωγή του ελέγχου ή όχι. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να προέρχονται από τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις της οικονομικής μονάδας οι οποίες αφορούν τις προηγούμενες χρήσεις, την έκθεση ελέγχου του προηγούμενου ελεγκτή (εφόσον υπάρχει) που τις συνοδεύει και την επικοινωνία με τον προηγούμενο ελεγκτή για τυχόν διευκρινήσεις ή για επισημάνσεις πάνω σε λεπτά θέματα τα οποία χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και θα πρέπει να γνωρίζει ο ελεγκτής πριν την ανάληψη του ελέγχου. Πολύ σημαντικές θεωρούνται και οι πληροφορίες για τον κλάδο στον οποίο ανήκει η οικονομική μονάδα, για το ευρύτερο περιβάλλον της στο οποίο περιλαμβάνονται και οι ανταγωνιστές της, για τη θέση που έχει μέσα στον κλάδο, για

την οικονομική της κατάσταση καθώς επίσης και για τον ελεγκτικό κίνδυνο που διατρέχουν οι οικονομικές μονάδες που ανήκουν σ' αυτόν για να αποφασίσει ο ελεγκτής εάν θα αναλάβει τον έλεγχο μιας οικονομικής μονάδας ή όχι. Επίσης, μια άλλη σημαντική πηγή πληροφοριών θεωρείται το χρηματιστήριο με την προϋπόθεση η οικονομική μονάδα να είναι εισηγμένη σ' αυτό.

Ο ελεγκτής αποδέχεται ή συνεχίζει την ανάθεση του ελέγχου μόνο όταν η βάση επί της οποίας πρόκειται να εκτελεστεί, έχει συμφωνηθεί, υπάρχουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για τον έλεγχο και υπάρχει κοινή κατανόηση των όρων της ανάθεσης του ελέγχου μεταξύ του ελεγκτή και της διοίκησης της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το *Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 210*, ο ελεγκτής πρέπει να εκτελέσει κατάλληλες διαδικασίες για να προσδιορίσει εάν το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς που πρόκειται να εφαρμοστεί στην κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων είναι αποδεκτό, να εξασφαλίσει τη συμφωνία της διοίκησης ότι αναγνωρίζει και κατανοεί την ευθύνη της για την ορθή κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, για τη λειτουργία κατάλληλων εσωτερικών δικλίδων έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων, απαλλαγμένων από ουσιώδη σφάλματα, που οφείλονται σε απάτη ή λάθος και να παρέχει στον ελεγκτή πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες που είναι σχετικές με την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, πρόσθετες πληροφορίες που ο ελεγκτής μπορεί να ζητήσει από τη διοίκηση για το σκοπό του ελέγχου και απεριόριστη πρόσβαση σε πρόσωπα εντός της οικονομικής μονάδας από τα οποία ο ελεγκτής κρίνει ότι είναι αναγκαίο να αποκτήσει ελεγκτικά τεκμήρια.

Στην περίπτωση που ο ελεγκτής αποφασίσει να αναλάβει τη διεξαγωγή του ελέγχου τότε θα πρέπει να συμφωνηθούν οι όροι της ανάθεσης του ελέγχου μεταξύ του ελεγκτή και της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας γραπτώς με τη μορφή επιστολής ή άλλης έγγραφης μορφής που ονομάζεται επιστολή ανάληψης ελέγχου. Στην ανάληψη του ελέγχου πρέπει να καθορίζεται το είδος και η έκταση του ελέγχου, οι ευθύνες του ελεγκτή και της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, οι ρυθμίσεις σχετικά με το σχεδιασμό και την εκτέλεση του ελέγχου, η προθυμία της διοίκησης της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας να δώσει έγγραφες διαβεβαιώσεις στον ελεγκτή, η έγκαιρη διάθεση στον ελεγκτή προσχεδίου των οικονομικών καταστάσεων, η πλήρη ενημέρωση του ελεγκτή για γεγονότα τα οποία μπορεί να επηρεάσουν τις οικονομικές καταστάσεις, η αμοιβή του ελεγκτή, ο προσδιορισμός

του εφαρμοστέου πλαισίου και η αναμενόμενη μορφή και το περιεχόμενο της έκθεσης ελέγχου.

Σε επαναλαμβανόμενους ελέγχους ο ελεγκτής πρέπει να εκτιμά εάν οι περιστάσεις απαιτούν αναθεώρηση των όρων της ανάθεσης του ελέγχου και κατά πόσο είναι αναγκαίο να γίνει υπόμνηση στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα επί των υφιστάμενων όρων ανάθεσης του ελέγχου. Τέλος, ο ελεγκτής δεν μπορεί να συμφωνεί σε αλλαγή των όρων ανάθεσης ελέγχου όταν δεν υπάρχει λογική αιτιολογία από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Αν τυχόν οι όροι αυτοί αλλάξουν θα πρέπει να συμφωνηθούν εκ νέου και να καταγραφούν σε νέα επιστολή ανάθεσης.

4.6.2. Σχεδιασμός Ελέγχου

Μετά την υπογραφή της σύμβασης για την ανάληψη του ελέγχου μεταξύ της οικονομικής μονάδας και του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή και πριν ακόμα ο ελεγκτής ξεκινήσει τον τελικό έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων, οφείλει να διενεργήσει ορισμένες προκαταρτικές εργασίες εντός της οικονομικής μονάδας πλέον ώστε να τη γνωρίσει καλύτερα και να σχεδιάσει τον τελικό έλεγχο. Από την καλή ή όχι γνωριμία του ελεγκτή με την οικονομική μονάδα, θα εξαρτηθεί κατά μεγάλο βαθμό η ποιότητα του ελέγχου και η ευκολία της πραγματοποίησής του.

Σύμφωνα με το *Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 300*, η φύση και η έκταση των δραστηριοτήτων σχεδιασμού ποικίλει ανάλογα με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα της οικονομικής μονάδας, με το εάν ο έλεγχος μιας οικονομικής μονάδας έχει διεξαχθεί ξανά κατά το παρελθόν από τον ίδιο ελεγκτή καθώς και αλλαγές που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια του ελέγχου, οπότε θα πρέπει να γίνει εκ νέου σχεδιασμός.

Ο σχεδιασμός δεν είναι μια διακριτή φάση του ελέγχου, αλλά μια συνεχής και επαναλαμβανόμενη διαδικασία, η οποία πολλές φορές ξεκινά αμέσως μετά την ολοκλήρωση του προηγούμενου ελέγχου και συνεχίζεται μέχρι και την ολοκλήρωση του τρέχοντος ελέγχου. Ο σχεδιασμός περιλαμβάνει την εξέταση του χρονοδιαγράμματος ορισμένων δραστηριοτήτων και ελεγκτικών διαδικασιών που πρέπει να ολοκληρωθούν πριν από την εκτέλεση περαιτέρω ελεγκτικών διαδικασιών.

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα προς εξέταση για τον ελεγκτή είναι η κατανόηση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας και του ευρύτερου περιβάλλοντός

της. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το *Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 315*, ο ελεγκτής θα πρέπει να φροντίσει να ενημερωθεί για όλους τους σχετικούς κλαδικούς, ρυθμιστικούς και άλλους εξωτερικούς παράγοντες, περιλαμβανομένου και του εφαρμοστέου πλαισίου χρηματοοικονομικής αναφοράς, των λειτουργιών και του τρόπου διακυβέρνησης της οικονομικής μονάδας, των σχέσεων μεταξύ των ιδιοκτητών και άλλων προσώπων, των ειδών των επενδύσεων που πραγματοποιεί και σχεδιάζει να πραγματοποιήσει, του τρόπου με τον οποίο είναι δομημένη, του τρόπου με τον οποίο χρηματοδοτείται ώστε ο ελεγκτής να είναι ικανός να κατανοήσει τις κατηγορίες των συναλλαγών, των υπολοίπων των λογαριασμών και των γνωστοποιήσεων που πρέπει να αναμένονται στις οικονομικές καταστάσεις. Επίσης, πρέπει να είναι ενήμερος για τις λογιστικές πολιτικές καθώς και τυχόν αλλαγές που μπορεί να έχουν γίνει., των σκοπών και των στρατηγικών της οικονομικής μονάδας, των επιχειρηματικών κινδύνων που μπορεί να καταλήξουν σε κινδύνους ουσιώδους σφάλματος, της επιμέτρηση και της επισκόπησης της χρηματοοικονομικής επίδοσης της.

Μερικά άλλα βασικά θέματα προς εξέταση είναι οι αναλυτικές διαδικασίες που πρέπει να εφαρμοστούν για την εκτίμηση του κινδύνου, η απόκτηση γενικής κατανόησης του εφαρμοστέου νομικού και ρυθμιστικού πλαισίου της οικονομικής μονάδας, καθώς και του τρόπου με τον οποίο αυτή έχει συμμορφωθεί με το πλαίσιο αυτό, οι κυριότερες συμβάσεις και συμβόλαια που έχουν υπογραφεί και δεσμεύουν την οικονομική μονάδα, ο καθορισμός της σημαντικότητας (ουσιώδες μέγεθος) για τον υπολογισμό του ελεγκτικού κινδύνου και εάν είναι απαραίτητη η συμμετοχή εμπειρογνομώνων.

Άλλα σημαντικά θέματα για τα οποία οφείλει ο ελεγκτής να ενημερωθεί είναι η παραγωγική και η συναλλακτική δραστηριότητα της κυρίως μέσα από την επιτόπια επίσκεψη στους χώρους της παραγωγής, των αποθηκών και των λοιπών εγκαταστάσεων, καθώς επίσης και προβλήματα που αφορούν τις προμήθειες και τα αποθέματα. Πολλή μεγάλη σημασία έχει και η γνωριμία του ελεγκτή με το προσωπικό της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας ώστε να διευκολυνθεί η συνεργασία τους.

Ο ελεγκτής οφείλει να σχεδιάσει και να εφαρμόσει μια αποτελεσματική στρατηγική ελέγχου, δηλαδή ένα πλάνο ελέγχου στο οποίο θα αναλύεται το πεδίο εφαρμογής, το χρονοδιάγραμμα και η καθοδήγηση του ελέγχου. Μετά την ανάπτυξη της συνολικής στρατηγικής του ελέγχου, απαιτείται να διαμορφωθεί ένα σχέδιο

ελέγχου για την αντιμετώπιση των σημαντικών θεμάτων, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη για την επίτευξη των σκοπών του ελέγχου μέσω της αποτελεσματικής χρήσης των ελεγκτικών πόρων. Η σχεδίαση της συνολικής στρατηγικής του ελέγχου και η ανάπτυξη του λεπτομερούς σχεδίου ελέγχου δεν είναι αναγκαστικά διακριτές ή διαδοχικές διαδικασίες αλλά συσχετίζονται στενά καθώς οι αλλαγές στη μία μπορεί να οδηγήσουν σε αλλαγές στην άλλη.

4.6.2.1. Αξιολόγηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Μία από τις σημαντικότερες εργασίες που θα πρέπει να κάνει ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, στο σημείο αυτό, είναι να μελετήσει και να αξιολογήσει το υφιστάμενο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου με σκοπό να διαμορφώσει γνώμη για το κατά πόσο μπορεί να στηριχθεί στην ποιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου και την οργάνωση της οικονομικής μονάδας για τη χρησιμοποίηση επιμέρους λειτουργιών και συστημάτων στη διεξαγωγή του ελέγχου. Ο βαθμός αξιοπιστίας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου θα επηρεάσει το εύρος και την τελική μορφή του ελέγχου. Όσο μειώνεται η εμπιστοσύνη του ελεγκτή στην αποτελεσματικότητα του υφιστάμενου Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, τόσο αυξάνεται η έκταση και το βάθος του αναλυτικού ελέγχου μέχρι να πεισθεί ότι το σύνολο των συγκεντρωθέντων ελεγκτικών τεκμηρίων αρκούν για να στηρίξουν μια ορθή και υπεύθυνη γνώμη. Αντίθετα, εάν θεωρεί ότι το Σύστημα του Εσωτερικού Ελέγχου είναι επαρκές τότε η έκταση του ελέγχου είναι πιο περιορισμένη καθώς θεωρεί ότι τα βιβλία και στοιχεία της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας είναι σε μεγάλο βαθμό αξιόπιστα και ορθά.

Για την εξέταση και τη μελέτη του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου της οικονομικής μονάδας ο ελεγκτής μπορεί να χρησιμοποιήσει είτε δικής του επινόησης μεθόδους και μέσα, είτε να επιλέξει μία από τις παρακάτω πηγές:

- Τα εγχειρίδια οργάνωσης και διαδικασιών στα οποία περιλαμβάνεται πλήρη περιγραφή των καθηκόντων σε όλα τα επίπεδα και τις λειτουργίες της οικονομικής μονάδας.
- Την επιμέρους οργάνωση του λογιστηρίου, όπως αυτή απεικονίζεται στα ιδιαίτερα οργανογράμματα, καθώς και την περιγραφή των λειτουργιών σ' αυτό.

- Τις συνεντεύξεις και τις συζητήσεις με στελέχη αλλά και άτομα που ανήκουν στο προσωπικό της οικονομικής μονάδας και βρίσκονται σε καίριες θέσεις και μπορούν να έχουν τεκμηριωμένη άποψη.
- Τους φακέλους ελέγχου προηγούμενων χρήσεων.
- Το καταστατικό της οικονομικής μονάδας, των πρακτικών της γενικής συνέλευσης και του διοικητικού συμβουλίου καθώς επίσης και της αλληλογραφίας της οικονομικής μονάδας αν χρειαστεί.
- Τα διαγράμματα ροής με τα οποία απεικονίζονται τα επιμέρους στάδια και οι διαδικασίες λειτουργίας της οικονομική μονάδας γραφικά με τη χρήση συμβόλων.
- Τα ερωτηματολόγια τα οποία βοηθούν τον ελεγκτή στο να εντοπίσει ευκολότερα τις βασικές παρατηρήσεις, στο να εκτιμήσει το ρίσκο και στο να καθορίσει το δείγμα του ελέγχου που θα χρησιμοποιήσει. Συνήθως συνδέονται με τις συνεντεύξεις και τις συζητήσεις με το προσωπικό της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.
- Τη γραπτή περιγραφή των φάσεων μιας λειτουργίας καθώς και των ανθρώπων που υπεισέρχονται σε κάθε φάση με τα αντίστοιχα καθήκοντά τους.

Αφού ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής τελειώσει την περιγραφή των διαφόρων λειτουργιών και διαδικασιών της οικονομικής μονάδας με έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω τρόπους και μελετήσει και εξοικειωθεί με τον τρόπο που λειτουργεί, ειδικά σε τομείς και υποσυστήματα που αφορούν άμεσα την παραγωγή των λογιστικών πληροφοριών, θα πρέπει να αξιολογήσει την ύπαρξη και το βαθμό καλής λειτουργίας του Εσωτερικού Ελέγχου.

Επίσης, σύμφωνα με το *Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 610*, ο ελεγκτής θα πρέπει να καθορίσει εάν και σε ποιο βαθμό πρόκειται να χρησιμοποιήσει μέρος της εργασίας των Εσωτερικών Ελεγκτών και εάν χρησιμοποιήσει την εργασία αυτή, να καθορίσει εάν είναι επαρκής για τους σκοπούς του ελέγχου.

Ο ελεγκτής για να αξιολογήσει την επάρκεια της εργασίας των Εσωτερικών Ελεγκτών θα πρέπει να αξιολογήσει την αντικειμενικότητα της λειτουργίας του Εσωτερικού Ελεγκτή, την τεχνική ικανότητα του, το εάν η εργασία του διενεργείται με τη δέουσα επαγγελματική επιμέλεια και εάν μπορεί να υπάρξει αποτελεσματική επικοινωνία με τον Εσωτερικό Ελεγκτή.

Στην περίπτωση που ο ελεγκτής χρησιμοποιήσει συγκεκριμένη εργασία από τους Εσωτερικούς Ελεγκτές πρέπει να αξιολογήσει και να διενεργήσει διαδικασίες ελέγχου επί αυτής της εργασίας προκειμένου να κρίνει την επάρκειά της για τους σκοπούς του δικού του ελέγχου. Τρόποι για να κρίνει την επάρκεια της εργασίας αυτής είναι εάν η εργασία διενεργήθηκε από Εσωτερικούς Ελεγκτές που έχουν επαρκή τεχνική κατάρτιση και ικανότητα, εάν η εργασία επιβλήθηκε, επισκοπήθηκε και τεκμηριώθηκε κατάλληλα, εάν έχουν αποκτηθεί επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια για να επιτρέψουν στους ελεγκτές να εξάγουν εύλογα συμπεράσματα, εάν τα συμπεράσματα που συνάγονται είναι τα ενδεδειγμένα για τις περιστάσεις, εάν οι οποιεσδήποτε εκθέσεις που καταρτίζονται από τους Εσωτερικούς Ελεγκτές είναι συνεπείς με τα ευρήματα της διενεργηθείσας εργασίας και εάν οι οποιεσδήποτε επιφυλάξεις ή τα ασυνήθη ζητήματα που γνωστοποιούνται από τους Εσωτερικούς Ελεγκτές επιλύονται κατάλληλα.

Αν ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής εντοπίσει κενά και αδυναμίες στο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου καθήκον του είναι να ενημερώσει τη διοίκηση για τις τυχόν διαπιστούμενες αδυναμίες και να εισηγηθεί μέτρα για τη βελτίωση ή τη διόρθωσή τους. Αν τυχόν τα κενά και οι αδυναμίες που εντοπίστηκαν δεν μπορούν να αναπληρωθούν ικανοποιητικά τότε προκύπτει μια εύλογη αύξηση της έκτασης του αναλυτικού ελέγχου και συνεπώς δημιουργούνται αμφιβολίες ως προς την ακρίβεια και την αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων.

Τέλος, κατά το σχεδιασμό του ελέγχου, ο ελεγκτής οφείλει να εντοπίσει εκείνα τα σημεία στις οικονομικές καταστάσεις για τα οποία είναι απαραίτητη η χρησιμοποίηση της εργασίας εμπειρογνώμονα. Οι πιο συνηθισμένοι τομείς που χρησιμοποιείται η εργασία εμπειρογνώμονα είναι:

- Η αποτίμηση σύνθετων χρηματοοικονομικών μέσων, γηπέδων και κτιρίων, εγκαταστάσεων και εξοπλισμού, κοσμημάτων, έργων τέχνης, αντικών, άυλων περιουσιακών στοιχείων, περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν και υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν σε συνενώσεις οικονομικών μονάδων και περιουσιακών στοιχείων που μπορεί να έχουν απομειωθεί.
- Ο αναλογιστικός υπολογισμός υποχρεώσεων που συνδέονται με ασφαλιστικά συμβόλαια ή προγράμματα παροχών σε εργαζόμενους.
- Η εκτίμηση των αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου.

- Η αποτίμηση των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων και του κόστους καθαρισμού της τοποθεσίας.
- Η ερμηνεία συμβολαίων, νόμων και κανονισμών.
- Η ανάλυση σύνθετων ή ασυνήθιστων θεμάτων φορολογικής συμμόρφωσης.

Τα αποτελέσματα της εργασίας του εμπειρογνώμονα μπορεί να τα χρησιμοποιήσει ως ελεγκτικά τεκμήρια υπό προϋποθέσεις, όπως προβλέπεται από το *Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 620*.

4.6.3. Εκτέλεση Ελέγχου

Κατά την εκτέλεση του ελέγχου το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας του ελεγκτή περιλαμβάνει την εκτέλεση διαφόρων ελεγκτικών διαδικασιών με σκοπό τη συλλογή κατάλληλων και επαρκών ελεγκτικών τεκμηρίων. Σύμφωνα με το *Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 500*, τα ελεγκτικά τεκμήρια είναι αναγκαία για να διαμορφώσει ο ελεγκτής τη γνώμη του και είναι σφωρευτικού χαρακτήρα.

Ο ελεγκτής για να μπορέσει να αποκτήσει τα ελεγκτικά τεκμήρια που χρειάζεται πραγματοποιεί κάποιες διαδικασίες οι πιο συνηθισμένες από τις οποίες είναι η επιθεώρηση, η παρατήρηση, η εσωτερική επιβεβαίωση, η εξωτερική επιβεβαίωση, ο επανυπολογισμός, η επανεκτέλεση, οι αναλυτικές διαδικασίες και οι διερευνητικές ερωτήσεις. Οι διαδικασίες αυτές συχνά πραγματοποιούνται σε συνδυασμό μεταξύ τους. Αναλυτικότερα οι ελεγκτικές διαδικασίες παρατίθενται παρακάτω:

- **Η επιθεώρηση** η οποία περιλαμβάνει την εξέταση αρχείων και εγγράφων, είτε προέρχονται εντός της οικονομικής μονάδας είτε εκτός, σε οποιαδήποτε μορφή και να βρίσκονται. Τα ελεγκτικά τεκμήρια που παρέχονται είναι διαφόρων βαθμών αξιοπιστίας, ανάλογα με τη φύση τους και την πηγή τους.
- **Η παρατήρηση** πραγματοποιείται με τη φυσική παρουσία του ελεγκτή κατά τη διάρκεια μιας σειράς ενεργειών ή μιας διαδικασίας που εκτελείται από άλλους. Η συγκεκριμένη διαδικασία περιορίζεται στο χρονικό σημείο που πραγματοποιείται και στο γεγονός ότι αυτοί που την εκτελούν μπορεί να είναι πιο προσεκτικοί και τυπικοί στην εργασία τους εξαιτίας της παρουσίας του ελεγκτή σε σχέση με τις προηγούμενες φορές που δεν ήταν παρόν.

- **Η εσωτερική επιβεβαίωση** αποκτάται από αρχεία και έγγραφα τα οποία προέρχονται από το εσωτερικό της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας. Τα τεκμήρια, όμως, αυτά είναι περιορισμένης ελεγκτικής αξίας.
- **Η εξωτερική επιβεβαίωση** αποκτάται από τον ελεγκτή ως άμεση απάντηση προς αυτόν από τρίτο μέρος σε έντυπη, ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή. Τα τεκμήρια που συλλέγονται μ' αυτό τον τρόπο θεωρούνται ιδιαίτερα αξιόπιστα.
- **Ο επανυπολογισμός** αποτελεί τη διασταύρωση της μαθηματικής ακρίβειας εγγράφων ή αρχείων και μπορεί να εκτελείται είτε χειρόγραφα είτε ηλεκτρονικά.
- **Η επανεκτέλεση** περιλαμβάνει την ανεξάρτητη εκτέλεση από τον ελεγκτή διαδικασιών ή δικλίδων που αρχικά εκτελέστηκαν ως μέρος των εσωτερικών δικλίδων της οικονομικής μονάδας.
- **Οι αναλυτικές διαδικασίες** περιλαμβάνουν αξιολογήσεις χρηματοοικονομικών πληροφοριών μέσω της ανάλυσης των λογικών σχέσεων μεταξύ τόσο χρηματοοικονομικών όσο και μη χρηματοοικονομικών δεδομένων.
- **Οι διερευνητικές ερωτήσεις** συνίσταται στην αναζήτηση πληροφοριών, από άτομα τα οποία διαθέτουν κατάλληλη γνώμη, τόσο χρηματοοικονομικών όσο και μη χρηματοοικονομικών δεδομένων, είτε είναι εντός της οικονομικής μονάδας είτε εκτός. Οι διερευνητικές διαδικασίες χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά με τις υπόλοιπες ελεγκτικές διαδικασίες και η χρήση τους έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια καθώς δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα σ' αυτή τη μέθοδο συλλογής ελεγκτικών τεκμηρίων.

Μέσα από τις διαδικασίες που αναλύσαμε προηγουμένως σημαντικό είναι ο ελεγκτής να επιτύχει να συλλέξει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια. Η καταλληλότητα²⁶ των ελεγκτικών τεκμηρίων συνδέεται με την ποιότητα και πιο συγκεκριμένα με τη σχετικότητα και την αξιοπιστία τους ως προς την υποστήριξη των ελεγκτικών συμπερασμάτων που επηρεάζουν την ελεγκτική τους δύναμη. Η αξιοπιστία των τεκμηρίων επηρεάζεται από την πηγή και από τη φύση τους και εξαρτάται από τις ιδιαίτερες περιστάσεις μέσα από τις οποίες αποκτώνται. Πιο αξιόπιστα θεωρούνται τα αποδεικτικά στοιχεία όταν λαμβάνονται από ανεξάρτητες πηγές, συλλέγονται άμεσα από επιτόπια εργασία, εκδίδονται από την ίδια την

²⁶ Νεγκάκης Χρήστος και Ταχυνάκης Παναγιώτης (2013).

οικονομική μονάδα με την προϋπόθεση ότι εφαρμόζει επαρκές και αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου και αποκτώνται άμεσα εξαιτίας της περιορισμένης χρονικής διάρκειας του ελέγχου. Τα αποδεικτικά στοιχεία θεωρούνται κατάλληλα για το έργο του ελεγκτή όταν είναι σχετικά, αντικειμενικά, αξιόπιστα, επαληθεύσιμα και αυθεντικά.

Η επάρκεια των αποδεικτικών στοιχείων εξαρτάται άμεσα από την ποσότητά τους. Η απαιτούμενη ποσότητα επηρεάζεται από την εκτίμηση του ελεγκτή για τους πιθανούς κινδύνους σφάλματος, οι οποίοι όσο πιο υψηλοί είναι τόσο πιο πολλά ελεγκτικά τεκμήρια είναι πιθανό να χρειαστούν και από την ποιότητα των συγκεκριμένων ελεγκτικών τεκμηρίων καθώς όσο πιο υψηλή είναι τόσο λιγότερα ελεγκτικά τεκμήρια χρειάζονται. Η απόκτηση περισσότερων ελεγκτικών τεκμηρίων, ωστόσο, δεν μπορεί να αντισταθμίσει την μη ικανοποιητική ποιότητά τους.

Ορισμένες από τις κατηγορίες ελεγκτικών τεκμηρίων είναι τα λογιστικά βιβλία και στοιχεία, ο εσωτερικός έλεγχος, οι υπολογιστικές εργασίες, η αλληλογραφία της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, οι αριθμοδείκτες, η αναλυτική επισκόπηση, φυσικά αποδεικτικά στοιχεία, έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία προς τρίτους όπως είναι τα *extraits* των τραπεζών, οι εκθέσεις των αναλογιστών και οι εκθέσεις των εκτιμητών, καθώς και οι πληροφορίες από συνεντεύξεις και παρατηρήσεις.

Πέρα από το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου που προαναφέραμε υπάρχει μια σειρά από πρότυπα τα οποία λόγω της μεγάλης σημασίας τους πρέπει να εφαρμόζονται από τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή κατά την εκτέλεση του ελέγχου. Συνοπτικά, θα αναφέρουμε μερικά για να κατανοηθούν καλύτερα οι εργασίες τις οποίες πρέπει να πραγματοποιήσει ο ελεγκτής.

Σύμφωνα με το *Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 501*, ο ελεγκτής πρέπει να επιδιώκει να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια για την ύπαρξη και την κατάσταση των αποθεμάτων, την εξέλιξη δικαστικών διενέξεων και αξιώσεων στις οποίες εμπλέκεται η οικονομική μονάδα και η παρουσίαση και η γνωστοποίηση πληροφοριών κατά τομέα, σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς.

Στην περίπτωση που κάποιος ελεγκτής διεξάγει έλεγχο σε μια οικονομική μονάδα για πρώτη φορά τότε πρέπει σύμφωνα με το *Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 510* να ελέγξει εάν τα υπόλοιπα έναρξης περιλαμβάνουν σφάλματα που επηρεάζουν ουσιωδώς τις οικονομικές καταστάσεις της τρέχουσας χρήσης και εάν έχουν

εφαρμοστεί οι κατάλληλες λογιστικές πολιτικές που αντικατοπτρίζονται στα υπόλοιπα έναρξης της τρέχουσας χρήσης ή εάν οι μεταβολές αυτών λογιστικοποιούνται καταλλήλως, παρουσιάζονται επαρκώς και γνωστοποιούνται σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς.

Σύμφωνα με το **Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 540**, ο ελεγκτής πρέπει να επιδιώκει να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια για το εάν οι λογιστικές εκτιμήσεις, περιλαμβανομένων των λογιστικών εκτιμήσεων εύλογης αξίας, είτε αναγνωρίζονται, είτε γνωστοποιούνται στις οικονομικές καταστάσεις είναι λογικές και εάν οι συναφείς γνωστοποιήσεις στις οικονομικές καταστάσεις είναι επαρκής σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς.

Άλλη σημαντική εργασία του ελεγκτή είναι να αποκτήσει επαρκή γνώση για τις σχέσεις και τις συναλλαγές συνδεδεμένων μερών ανεξαρτήτως εάν αυτό επιβάλλεται από το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς, ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζει τους παράγοντες κινδύνου απάτης (εάν υπάρχουν) και να συμπεραίνει εάν οι οικονομικές καταστάσεις, στο βαθμό που επηρεάζονται από τέτοιες σχέσεις και συναλλαγές επιτυγχάνουν εύλογη παρουσίαση ή δεν είναι παραπλανητικές. Επίσης, θα πρέπει να εξετάσει εάν οι σχέσεις και οι συναλλαγές συνδεδεμένων μερών έχουν κατάλληλα εντοπιστεί, λογιστικοποιηθεί και γνωστοποιηθεί στις οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Όλα όσα αναφέραμε στην παράγραφο αυτή προβλέπονται από το **Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 550**.

Άλλο ένα πολύ σημαντικό κομμάτι στη διαδικασία ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων είναι η εξέταση των μεταγενέστερων γεγονότων, δηλαδή των γεγονότων που έχουν συμβεί μετά την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού και μέχρι και την ημερομηνία χορήγησης της έκθεσης ελέγχου. Σύμφωνα με το **Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 560**, ο ελεγκτής πρέπει να αποκτήσει κατάλληλα και επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια για το εάν τα γεγονότα που έχουν συμβεί μεταξύ της ημερομηνίας των οικονομικών καταστάσεων και της ημερομηνίας της έκθεσής του, τα οποία απαιτούν τροποποίηση ή γνωστοποίηση στις οικονομικές καταστάσεις, περιλαμβάνονται κατάλληλα σ' αυτές σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Επιπλέον, να εξετάσει εάν εφαρμόζεται η ενδεδειγμένη αντίδραση σε πραγματικά γεγονότα που γίνονται γνωστά μετά την ημερομηνία της έκθεσής του, και τα οποία, αν ήταν γνωστά κατά την ημερομηνία αυτή, μπορεί να τον οδηγούσαν στην τροποποίηση της έκθεσής του.

Πρωταρχικό ρόλο για τον ελεγκτή κατά τη διάρκεια του ελέγχου του πρέπει να έχει η διαπίστωση κατά πόσο η ελεγχόμενη οικονομική μονάδα είναι ικανή να συνεχίσει τη δραστηριότητά της. Σύμφωνα με το *Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 570*, ο ελεγκτής πρέπει να αποκτήσει κατάλληλα και επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια για το ενδεδειγμένο της χρήσης της παραδοχής της συνεχιζόμενης δραστηριότητας από τη διοίκηση στην κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, να εξάγει συμπεράσματα για βάσει των αποκτηθέντων ελεγκτικών τεκμηρίων για το εάν υπάρχει ουσιώδης αβεβαιότητα σχετικά με γεγονότα ή συνθήκες που μπορεί να εγείρουν αμφιβολίες για την ικανότητα της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας να συνεχίσει τη δραστηριότητά της και να προσδιορίσει τις επιπτώσεις στην έκθεσή του.

Ο ελεγκτής έχει την ευθύνη να αποκτά έγγραφες διαβεβαιώσεις από τη διοίκηση στον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το *Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 580*. Στις έγγραφες αυτές διαβεβαιώσεις ο ελεγκτής ζητά από τη διοίκηση να επιβεβαιώσει ότι έχει ανταποκριθεί στην ευθύνη της για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, ότι παρείχε όλες τις σχετικές πληροφορίες που της ζητήθηκαν στον ελεγκτή και ότι όλες οι συναλλαγές έχουν καταχωρηθεί και απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις. Επίσης, χρησιμοποιούνται από τον ελεγκτή για να υποστηρίξει άλλα ελεγκτικά τεκμήρια σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις, καθώς επίσης να αντιδράσει κατάλληλα σε περίπτωση που δεν του παρέχονται από τη διοίκηση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Ο ελεγκτής κατά το σχεδιασμό του ελέγχου, όπως προαναφέραμε, αποφασίζει εάν θα χρειαστεί η εργασία εμπειρογνώμονα ή όχι. Κατά την εκτέλεση του ελέγχου, αξιολογεί το έργο του εμπειρογνώμονα και συγκεκριμένα αξιολογεί εάν έχουν μεταφερθεί σωστά τα αποτελέσματα της εργασίας του στις οικονομικές καταστάσεις, εκτιμά τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν, εάν οι μέθοδοι και οι παραδοχές είναι συνεπείς με το παρελθόν και συγκρίνει τα αποτελέσματα του εμπειρογνώμονα με τα αποτελέσματα άλλων σχετικών διαδικασιών.

Τέλος, σύμφωνα με το *Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 520*, κοντά στο τέλος του ελέγχου, ο ελεγκτής θα πρέπει να σχεδιάσει και να εκτελέσει αναλυτικές διαδικασίες που θα τον βοηθήσουν να διαμορφώσει ένα γενικό συμπέρασμα ως προς το εάν οι οικονομικές καταστάσεις είναι συνεπείς με τη γνώση για την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα.

4.6.4. Έκθεση Ελέγχου

Το τελικό στάδιο της διαδικασίας του ελέγχου που διεξάγεται από τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή είναι η διαμόρφωση γνώμης για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί, από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με το εφαρμοστέο λογιστικό πλαίσιο. Επίσης, οφείλει να συμπεράνει εάν έχει αποκτήσει εύλογη διασφάλιση για το κατά πόσο οι οικονομικές καταστάσεις στο σύνολό τους δεν περιέχουν ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος. Η γνώμη του ελεγκτή διαμορφώνεται με βάση τα ελεγκτικά τεκμήρια τα οποία έχει συγκεντρώσει κατά την εκτέλεση των ελεγκτικών διαδικασιών. Ανάλογα με τα αποτελέσματα του ελέγχου υπάρχουν διάφορες μορφές διατύπωσης γνώμης. Οι βασικές κατηγορίες είναι:

- **Σύμφωνη γνώμη ή μη διαφοροποιημένη γνώμη.** Στην περίπτωση αυτή, ο ελεγκτής κρίνει ότι κατά τις ελεγκτικές διαδικασίες που πραγματοποίησε κατάφερε να συγκεντρώσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια με τα οποία αποδεικνύεται ότι οι οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και τα αντίστοιχα λογιστικά πρότυπα, χωρίς να υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς αυτές σε σχέση με την προηγούμενη οικονομική χρήση. Επίσης, οι οικονομικές καταστάσεις δεν παρουσιάζουν παρατηρήσεις που επηρεάζουν ουσιωδώς τις οικονομικές καταστάσεις. Στην περίπτωση αυτή ο ελεγκτής εκφράζει σύμφωνη γνώμη. Διαφορετικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν τη σωστή εικόνα της οικονομικής μονάδας.
- **Σύμφωνη γνώμη με έμφαση.** Στην περίπτωση αυτή οι οικονομικές καταστάσεις ως σύνολο αποδίδουν σωστά την εικόνα της οικονομικής μονάδας. Ωστόσο, για την πληρέστερη ενημέρωση όλων των ενδιαφερόμενων ο ελεγκτής επισημαίνει κάποιο θέμα που θεωρεί σημαντικό σε ξεχωριστή παράγραφο, η οποία ονομάζεται παράγραφο έμφασης, χωρίς όμως να τον οδηγεί σε αλλαγή της γνώμης του.
- **Γνώμη με επιφύλαξη²⁷.** Στην περίπτωση αυτή έχουμε διαφοροποιημένη γνώμη από τον ελεγκτή. Ο ελεγκτής εκφράζει γνώμη με επιφύλαξη όταν έχει συγκεντρώσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια με βάση τα οποία

²⁷ Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 705

συμπεραίνει ότι τα σφάλματα, είτε μεμονωμένα είτε αθροιστικά, έχουν ουσιώδη αλλά όχι διάχυτες επιπτώσεις στις οικονομικές καταστάσεις. Ο ελεγκτής, επίσης, θα εκφράσει γνώμη με επιφύλαξη στην περίπτωση που δεν κατάφερε να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια, αλλά συμπεραίνει ότι οι πιθανές επιπτώσεις των μη εκτοπισθέντων σφαλμάτων, εάν υπάρχουν, στις οικονομικές καταστάσεις, θα μπορούσαν να είναι ουσιώδης²⁸ αλλά όχι διάχυτες.

- **Αδυναμία έκφρασης γνώμης.** Ο ελεγκτής, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 705, πρέπει να μην εκφράσει γνώμη όταν αδυνατεί να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια και συμπεραίνει ότι οι πιθανές επιπτώσεις των μη εκτοπισθέντων σφαλμάτων, εάν υπάρχουν, θα μπορούσαν να είναι και ουσιώδεις και διάχυτες. Επιπλέον, ο ελεγκτής πρέπει να μην εκφράσει γνώμη όταν σε εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις που περιλαμβάνουν πολλαπλές αβεβαιότητες, συμπεραίνει ότι, παρόλο που έχει αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια αναφορικά με κάθε αβεβαιότητα, δεν είναι δυνατό να διαμορφώσει γνώμη για τις οικονομικές καταστάσεις λόγω της πιθανής αλληλεπίδρασης των αβεβαιοτήτων και των πιθανών σωρευτικών επιπτώσεών τους στις οικονομικές καταστάσεις.
- **Αρνητική γνώμη.** Ο ελεγκτής, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 705, πρέπει να εκφράσει αρνητική γνώμη όταν έχοντας αποκτήσει κατάλληλα και επαρκή ελεγκτικά τεκμήρια, συμπεραίνει ότι σφάλματα, ατομικά ή αθροιστικά, είναι και ουσιώδη και διάχυτα στις οικονομικές καταστάσεις.

Η έκθεση των ελεγκτών συντάσσεται αποκλειστικά από τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή και υποβάλλεται, σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου 2190/1920, στην Τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων και στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Περιλαμβάνει οπωσδήποτε τα ακόλουθα:

- α) Εισαγωγή, στην οποία προσδιορίζονται οι ετήσιοι λογαριασμοί που αποτελούν αντικείμενο του νόμιμου ελέγχου, καθώς και το συγκεκριμένο πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που εφαρμόστηκε κατά την κατάρτισή τους.
- β) Περιγραφή του εύρους του νόμιμου ελέγχου, στην οποία αναφέρονται και τα

²⁸ Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 705, ουσιώδης επίδραση συγκεκριμένα στοιχεία ή στη συνολική εικόνα των οικονομικών καταστάσεων θεωρείται εκείνη, της οποίας το αποτέλεσμα, αν ήταν γνωστό στους μετόχους ή σε τρίτους, θα μπορούσε να επηρεάσει τις αποφάσεις τους. Η ουσιώδης επίδραση κρίνεται από τον υπεύθυνο ελεγκτή με βάση την εμπειρία του, το είδος και το μέγεθος της οικονομικής μονάδας, το οικονομικό και νομικό περιβάλλον λειτουργίας της, καθώς και τον υφιστάμενο ελεγκτικό κίνδυνο.

ελεγκτικά πρότυπα, βάσει των οποίων διενεργήθηκε ο νόμιμος έλεγχος.

γ) Ελεγκτική γνώμη, στην οποία οι ελεγκτές εκφράζουν τη γνώμη τους με σαφήνεια, για το κατά πόσον οι ετήσιοι λογαριασμοί παρέχουν πιστή και πραγματική εικόνα σύμφωνα με το αντίστοιχο πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και για το κατά πόσον οι ετήσιοι λογαριασμοί πληρούν τα όσα προβλέπει ο νόμος. Η ελεγκτική γνώμη μπορεί να εκδίδεται με ή χωρίς επιφυλάξεις, να είναι αντίθετη ή, σε περίπτωση που οι ελεγκτές αδυνατούν να εκφράσουν γνώμη, να λαμβάνει τη μορφή άρνησης γνώμης.

δ) Παραπομπή σε θέματα, στα οποία οι ελεγκτές επιθυμούν να επιστήσουν την προσοχή χωρίς να διατυπώσουν επιφυλάξεις στην ελεγκτική γνώμη.

ε) Ελεγκτική γνώμη σχετικά με το κατά πόσον η ετήσια έκθεση διαχείρισης του διοικητικού συμβουλίου αντιστοιχεί με τους ετήσιους λογαριασμούς του ίδιου οικονομικού έτους.

Η έκθεση υπογράφεται και χρονολογείται από τους ελεγκτές. Η δημοσίευσή της είναι υποχρεωτική μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις, τις οποίες δημοσιεύουν οι οικονομικές μονάδες στο τέλος της κάθε χρήσης. Αντίγραφο της έκθεσης ελέγχου υποβάλλεται και στο Εποπτικό Συμβούλιο του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

4.7. Ομοιότητες Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου

Ξεκινώντας από τις ομοιότητες θα μπορούσαμε να πούμε ότι τόσο ο Εσωτερικός όσο και ο Εξωτερικός Έλεγχος λειτουργούν βάσει διεθνών ελεγκτικών προτύπων. Τα πρότυπα αυτά εκδίδονται από συγκεκριμένους οργανισμούς που έχουν ιδρυθεί για το καθένα ξεχωριστά και περιλαμβάνουν τα επαγγελματικά πρότυπα και τον κώδικα δεοντολογίας σύμφωνα με τα οποία ο κάθε ελεγκτής θα πρέπει να συμπεριφέρεται και να διεξάγει τον έλεγχο για τον οποίο είναι επιφορτισμένος.

Άλλη σημαντική ομοιότητα μεταξύ των δύο ειδών των ελέγχων είναι ο ελεγκτικός κίνδυνος. Ο ελεγκτικός κίνδυνος είναι συνυφασμένος με την έννοια του ελέγχου και γι' αυτό το λόγο και ο Εσωτερικός αλλά και ο Εξωτερικός Ελεγκτής θεωρούν ως μία από τις βασικές τους αρμοδιότητες την αξιολόγηση του και την ελαχιστοποίησή του εάν δεν είναι δυνατή η αντιμετώπισή του.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα και των δύο ελέγχων είναι η ανεξαρτησία που θα πρέπει να διακρίνει τους ελεγκτές για να είναι αποτελεσματικοί στα καθήκοντά τους και ο λόγος του να έχει κύρος και να θεωρείται αξιόπιστος.

Το Σύστημα του Εσωτερικού Ελέγχου απασχολεί και τον Εσωτερικό και τον Εξωτερικό Ελεγκτή καθώς από αυτό θα κριθεί σε σημαντικό βαθμό η αποτελεσματικότητα, η ποιότητα και η έκταση των προαναφερόμενων ελέγχων.

Κατά την εκτέλεση του έργου τους προκειμένου να πραγματοποιήσουν με συνέπεια την εργασία για την οποία είναι υπεύθυνοι χρησιμοποιούν αρκετά κοινά ελεγκτικά εργαλεία, διαδικασίες και τεχνικές όπως είναι για παράδειγμα τα διαγράμματα ροής, τα ερωτηματολόγια και οι συνεντεύξεις. Επίσης, μέσα από τον έλεγχο θα πρέπει να εξετάζουν το βαθμό με τον οποίο το προσωπικό συμμορφώνεται με τις εντολές της διοίκησης.

Μεταξύ των δύο ελέγχων θα πρέπει να υπάρχει άψογη συνεργασία την οποία να την επιδιώκουν και οι δύο πλευρές. Από τη διαδικασία αυτή θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό το έργο και των δύο ελεγκτών.

Τέλος, και οι δύο ελεγκτές μετά την ολοκλήρωση του έργου τους είναι υποχρεωμένοι να συντάσσουν εκθέσεις ελέγχου στις οποίες να περιλαμβάνουν τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν από αυτούς.

Τελειώνοντας με τις ομοιότητες θα μπορούσαμε συμπερασματικά να πούμε ότι είναι οι πολύτιμοι σύμβουλοι της οικονομικής μονάδας που με τις γνώσεις και την εμπειρία τους βοηθούν τη διοίκηση να επιτελέσει αποτελεσματικά το έργο της.

4.8. Διαφορές Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου

Μία από τις πιο σημαντικές διαφορές μεταξύ Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου είναι η θέση που έχουν μέσα στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία από τις λειτουργίες της οικονομικής μονάδας, αν όχι ξεχωριστό τμήμα μέσα σ' αυτή, και διεξάγεται από τους εσωτερικούς ελεγκτές οι οποίοι είναι υπάλληλοί της και λειτουργούν για λογαριασμό της ανώτατης διοίκησης. Αντίθετα, ο εξωτερικός έλεγχος διεξάγεται από τους εξωτερικούς ελεγκτές, οι οποίοι δεν είναι υπάλληλοι της οικονομικής μονάδας την οποία ελέγχουν και δεν έχουν οποιοδήποτε είδος εξάρτησης από αυτή. Ενεργούν με εντολή και για λογαριασμό των μετόχων της

ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας και μισθώνουν τις ελεγκτικές υπηρεσίες που προσφέρουν.

Ένα από τα πιο σημαντικά μελήματα του εξωτερικού ελεγκτή είναι να παραμείνει ανεξάρτητος από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Από την άλλη πλευρά, ο εσωτερικός ελεγκτής δεν είναι εντελώς ανεξάρτητος από την οικονομική μονάδα την οποία ελέγχει αφού είναι υπάλληλός της. Αυτό που έχει σημασία, όμως, είναι να παραμείνει ανεξάρτητος από τις δραστηριότητες τις οποίες ελέγχει.

Τα δύο είδη των ελέγχων διαφέρουν και ως προς τον αντικειμενικό σκοπό τον οποίο έχουν. Οι εσωτερικοί ελεγκτές έχουν ως σκοπό τη συνεχή αξιολόγηση και τον έλεγχο του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και γενικά όλων των λειτουργιών της οικονομικής μονάδας, ώστε να κάνουν τις απαραίτητες διορθώσεις για να συνεχιστεί η εύρυθμη λειτουργία της. Αντίθετα, ο σκοπός των εξωτερικών ελεγκτών είναι να εκφράσουν τη γνώμη τους επί των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας για το κατά πόσο ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και για το κατά πόσο έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς και την ισχύουσα νομοθεσία. Γι' αυτό το λόγο ο εσωτερικός έλεγχος θεωρείται προληπτικός, ενώ ο εξωτερικός έλεγχος θεωρείται κατασταλτικός.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές βρίσκονται συνεχώς μέσα στην οικονομική μονάδα την οποία ελέγχουν αφού είναι υπάλληλοί της, επομένως γνωρίζουν καλύτερα το περιβάλλον το οποίο ελέγχουν και είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τις λειτουργίες της και τους συναδέλφους τους. Ακολουθούν σαφώς καθορισμένη και συγκεκριμένη μεθοδολογία και έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια χρόνου, ώστε να εμβαθύνουν τον έλεγχό τους σε σχέση με τους εξωτερικούς ελεγκτές. Από την άλλη πλευρά οι εξωτερικοί ελεγκτές έρχονται στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα δύο φορές το χρόνο, συνήθως στο τέλος της οικονομικής χρήσης, για να ελέγξουν τις οικονομικές της καταστάσεις και συνεπώς δεν είναι εξοικειωμένοι με το περιβάλλον και τους ανθρώπους που εργάζονται σ' αυτή. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιούν είναι ακριβής και τυποποιημένη και συνήθως ο έλεγχος γίνεται μέσω της δειγματοληψίας αφού είναι αδύνατο να ελεγχθεί το σύνολο της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Πιο συγκεκριμένα, οι εσωτερικοί ελεγκτές ελέγχουν το σύνολο των συναλλαγών της οικονομικής μονάδας, ενώ οι εξωτερικοί ελεγκτές ελέγχουν μόνο τους λογαριασμούς και τις διαδικασίες μέσα από τις οποίες προκύπτουν όλα όσα αναφέρονται στις οικονομικές καταστάσεις. Γι' αυτό το λόγο τους εσωτερικούς

ελεγκτές τους ενδιαφέρει το σύνολο των σφαλμάτων τα οποία εντοπίζονται ανεξαρτήτως του τμήματος στο οποίο γίνονται, ενώ τους εξωτερικούς ελεγκτές τους ενδιαφέρουν μόνο τα σφάλματα, τα οποία συσχετίζονται με τις οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας.

Όσον αφορά το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου υπάρχει μια διαφορετική προσέγγιση των δύο ελέγχων ως προς αυτό. Όπως είναι λογικό, οι εσωτερικοί ελεγκτές εξετάζουν όλες τις πτυχές που σχετίζονται με την οργάνωσή του. Αντίθετα, οι εξωτερικοί ελεγκτές εξετάζουν την αποτελεσματικότητα του κυρίως ως προς το λογιστικό-χρηματοοικονομικό τμήμα του και από τα αποτελέσματα του ελέγχου θα κρίνουν κατά πόσο μπορούν να στηριχθούν σ' αυτό για τον περαιτέρω έλεγχό τους.

Οι δύο ελεγκτές κατά τον προγραμματισμό της δραστηριότητάς τους αντιμετωπίζουν διαφορετικά επίπεδα κινδύνου. Ο κίνδυνος για τον εσωτερικό ελεγκτή είναι πολύ υψηλός, ενώ ο εξωτερικός ελεγκτής χρησιμοποιεί τις υπάρχουσες πληροφορίες για τους κινδύνους για να προσδιορίσει τη φύση τους, τη χρονική περίοδο, τον έλεγχο και τις διαδικασίες που πρέπει να γίνουν στον χρηματοοικονομικό τομέα.

Κατά την αξιολόγηση των παραγόντων των κινδύνων, οι εσωτερικοί ελεγκτές λαμβάνουν υπόψη το κλίμα ηθικής και πίεσης στη διοίκηση για την επίτευξη των στόχων, την ικανότητα, την επάρκεια και την ακεραιότητα του εργατικού δυναμικού, το μέγεθος, τη ρευστότητα και την αύξηση του όγκου των συναλλαγών, τις οικονομικές καταστάσεις, την ημερομηνία και το αποτέλεσμα των προηγούμενων λογιστικών ελέγχων, το βαθμό μηχανογράφησης, τη γεωγραφική διασπορά των διαδικασιών, την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, τις οργανωτικές, τις λειτουργικές, τις τεχνολογικές ή τις οικονομικές αλλαγές. Αντίθετα, ο εξωτερικός έλεγχος λαμβάνει υπόψη μόνο τους παράγοντες που σχετίζονται ή δύναται να επηρεάσουν την ελεγκτική διαδικασία και το αντικείμενό της και τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Με βάση τη νομοθεσία και την διεθνή πρακτική δεν απαιτούνται από τους εσωτερικούς ελάχιστες προϋποθέσεις σπουδών ενώ αντίθετα για να μπορέσει ένας εξωτερικός ελεγκτής να πάρει πιστοποιητικό θα πρέπει να πληροί μια σειρά από προϋποθέσεις ανάλογα με τη χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται.

Τέλος, η έκθεση ελέγχου που συντάσσουν οι εσωτερικοί ελεγκτές απευθύνεται στο διοικητικό συμβούλιο, ενώ η έκθεση των εξωτερικών ελεγκτών

απευθύνεται στους μετόχους της οικονομικής μονάδας και σε όσους ενδιαφέρονται να επενδύσουν στην οικονομική μονάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από τη μελέτη της ελληνικής, καθώς και της διεθνούς βιβλιογραφίας, προβάλλεται η αναγκαιότητα του ελέγχου προκειμένου οι οικονομικές μονάδες να επιτύχουν έναν από τους πιο σημαντικούς τους στόχους δηλαδή την αποτελεσματική τους διαχείριση.

Πιο συγκεκριμένα, ο έλεγχος βοηθά μια οικονομική μονάδα να εκπληρώσει τους αντικειμενικούς της σκοπούς προσφέροντας μια συστηματική, επιστημονική προσέγγιση, αποτιμώντας και βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα του συστήματος διαχείρισης κινδύνων και των διαδικασιών της διοίκησης. Στη συνέχεια, αναφερθήκαμε εκτενώς σε δύο μεγάλες κατηγορίες ελέγχων, τον Εσωτερικό και τον Εξωτερικό Έλεγχο, καθώς επίσης και στα άτομα τα οποία είναι επιφορτισμένα με τους ελέγχους αυτούς, τους Εσωτερικούς και τους Εξωτερικούς Ελεγκτές. Συμπεραίναμε ότι ο ρόλος τους είναι καθοριστικός για τις οικονομικές μονάδες για πολλούς λόγους μερικούς από τους οποίους παραθέτουμε παρακάτω.

Όσον αφορά τον Εξωτερικό Έλεγχο, οι οικονομικές μονάδες ωφελούνται πολλαπλώς από τη χρησιμοποίηση των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Ένα από τα σημαντικότερα οφέλη είναι η νομιμότητα και η εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων που εξασφαλίζονται με το έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Επίσης, εξασφαλίζεται η συνεχής βελτίωση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και του λογιστικού συστήματος μέσω των παρατηρήσεων και των διορθώσεων που μπορεί να κάνει ο ελεγκτής. Η γνώμη του ελεγκτή θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τα αρμόδια στελέχη καθώς ο ελεγκτής μέσα από τον έλεγχο πολλών άλλων οικονομικών μονάδων έχει μεγαλύτερη εμπειρία και περισσότερες γνώσεις που μπορεί να φανούν χρήσιμες στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και να τη βοηθήσουν στη βελτίωσή της.

Επιπλέον, οι οικονομικές μονάδες που χρησιμοποιούν ελεγκτή για τον έλεγχο των οικονομικών τους καταστάσεων μετά τον έλεγχο είναι δυνατό να ζητήσουν να εκδοθεί ειδικό πιστοποιητικό στο οποίο να αναφέρεται το συνολικό ποσό των καταβληθέντων μισθών και ημερομισθίων στο προσωπικό καθώς και οι εργοδοτικές εισφορές στα αρμόδια ασφαλιστικά ταμεία. Μ' αυτό τον τρόπο οι οικονομικές μονάδες απαλλάσσονται από επανέλεγχο από κάποιον ασφαλιστικό οργανισμό.

Πέρα από το πιστοποιητικό για τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές μπορούν να δώσουν και φορολογικό πιστοποιητικό για ανέλεγκτες παρελθούσες χρήσεις. Μ' αυτό το πιστοποιητικό η ελεγχόμενη οικονομική μονάδα αποφεύγει οριστικά τον τακτικό έλεγχο από την εφορία. Το πιστοποιητικό αυτό εκδίδεται μετά από έλεγχο που διενεργείται παράλληλα με τον έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης, ως προς την εφαρμογή των φορολογικών διατάξεων σε φορολογικά αντικείμενα. Φορολογικές παραβάσεις, καθώς και μη απόδοση ή ανακριβής απόδοση φόρων που διαπιστώνονται από τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία κατά τη διενέργεια του διαχειριστικού ελέγχου, αναφέρονται αναλυτικά στο πιστοποιητικό αυτό.

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να αναφέρουμε ότι τόσο το πιστοποιητικό που σχετίζεται με τις ασφαλιστικές εισφορές, όσο και το φορολογικό πιστοποιητικό είναι κάτι καινούριο για τα ελληνικά δεδομένα. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει εφιαλτήριο για μελλοντική έρευνα σχετικά με τη χρησιμότητά τους, την αναγκαιότητά τους και τη διαδικασία έκδοσής τους.

Από την άλλη πλευρά, ο Εσωτερικός Ελεγκτής δεν είναι απλώς κάποιος που ασχολείται με την παρελθοντική πορεία της οικονομικής μονάδας ή αρκείται στη συνήθη και απλή καθημερινή της λειτουργία. Είναι εκείνος που στοχεύει στο μεγαλύτερο συμφέρον της οικονομικής μονάδας και σε συνεργασία με τη διοίκηση προβαίνει στις απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες για να το πετύχει. Σημαντικό είναι ο ελεγκτής να έχει πλήρη ελευθερία κινήσεων και ανεμπόδιστη πρόσβαση σε όλες τις δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας, το οποίο επιτυγχάνεται μόνο εάν έχει την υποστήριξη από το διοικητικό συμβούλιο της οικονομικής μονάδας. Επίσης, ο Εσωτερικός Ελεγκτής είναι καλό να εργάζεται χωρίς την πίεση του χρόνου γιατί αυτή η πίεση αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη συγκέντρωση επαρκών και κατάλληλων αποδείξεων. Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της εταιρικής εποπτείας σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας.

Ο Εσωτερικός Έλεγχος θεωρείται ο **“σύμβουλος της διοίκησης”**. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αλλαγή της οπτικής του Εσωτερικού Ελέγχου καθώς κινείται σ' ένα ευρύτερο πεδίο φιλοσοφίας και πρακτικής εφαρμογής δίχως φραγμούς και περιορισμούς, δηλαδή σε επίπεδο συμβουλευτικού χαρακτήρα. Επίσης, διακρίνεται για το σύγχρονο τρόπο σκέψης και αντίληψης και το ευρύ διοικητικό και επιχειρηματικό του πνεύμα. Αυτό σημαίνει αξιολόγηση και ελεγκτική διεύρυνση

όλων των λειτουργιών και των δραστηριοτήτων, όπου δηλαδή υπάρχει ελεγκτικό ενδιαφέρον σύμφωνα με τις ανάγκες και τις δραστηριότητες της οικονομικής μονάδας.

Είναι προφανές, πως η αναγνώριση του έργου του Εσωτερικού Ελεγκτή από τη διοίκηση ως συμβούλου της, παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για τη λήψη των επιχειρηματικών αποφάσεων με σημαντικά οφέλη. Επίσης, η οικονομική μονάδα δεν χρειάζεται να πληρώνει εξωτερικούς συμβούλους καθώς οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να τους παρέχουν ότι πληροφορίες χρειάζονται.

Οι περισσότερες οικονομικές μονάδες θεωρούν πλέον τη λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου ζωτικής σημασίας για την ικανοποιητική και αποτελεσματική πορεία τους. Γι' αυτό το λόγο πολλές απ' αυτές, κυρίως οι μεγαλύτερες σε μέγεθος, έχουν προχωρήσει στη δημιουργία τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου, ώστε να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία και η αποδοτικότητα του ελεγκτή και του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

Τα τμήματα Εσωτερικού Ελέγχου παρέχουν υπηρεσίες προς τη διοίκηση, μέσω της διαρκούς επικοινωνίας, προσφέρουν βοήθεια στα μέλη του οργανισμού, συμβουλές και αναλυτικές πληροφορίες οι οποίες βρίσκονται σε πλήρη συσχέτιση με τους αντικειμενικούς στόχους και τους σκοπούς του Εσωτερικού Ελέγχου. Ο Εσωτερικός Ελεγκτής έχει πρωτεύοντα ρόλο στην άσκηση των αρμοδιοτήτων του σχετικά με την παροχή διοικητικής πληροφόρησης και υποστήριξης και κυρίως σε θέματα που απαιτείται υψηλού επιπέδου γνώση και κρίση.

Παρόλα αυτά στην Ελλάδα, η λειτουργία του Εσωτερικού Ελέγχου βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του εξωτερικού. Αποτρεπτικός παράγοντας για τις ελληνικές οικονομικές μονάδες είναι τα προβλήματα επάρκειας και η αντίληψη που επικρατεί στη χώρα μας. Οι βασικές αρχές λειτουργίας άρχισαν να εφαρμόζονται και οι διοικήσεις των ελληνικών οικονομικών μονάδων προσαρμόζονται σιγά-σιγά προσβλέποντας στην αποδοτικότητα του ελέγχου και προσπαθώντας να τον ενισχύσουν με διάφορους τρόπους. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελεί θετική εξέλιξη η δημιουργία ενός ανεξάρτητου ελεγκτικού φορέα, ο οποίος έχει την ευθύνη ελέγχου των διαδικασιών και της ποιότητας των αποτελεσμάτων των ελέγχων τις οικονομικές μονάδες.

Τέλος, μέσα από την εκτενή ανάλυση της σχέσης των δύο ελέγχων θα πρέπει να επισημάνουμε ότι και οι Εσωτερικοί και οι Εξωτερικοί Ελεγκτές είναι απαραίτητοι σε μια οικονομική μονάδα καθώς ο καθένας έχει το δικό του ρόλο. Η εργασία των

Εσωτερικών Ελεγκτών δεν μπορεί να παραληφθεί και να αντικατασταθεί από την εργασία των Εξωτερικών Ελεγκτών, οι οποίοι χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα των Εσωτερικών Ελεγκτών για να συμπληρώσουν την εργασία τους, αλλά ούτε και το αντίθετο μπορεί να συμβεί. Μπορούμε να πούμε ότι οι εργασίες τους είναι συμπληρωματικές αφού και οι δύο ασχολούνται με τον έλεγχο, χρησιμοποιούν ελεγκτικές αρχές-διαδικασίες και κατέχονται από ελεγκτική κουλτούρα. Γι' αυτό το λόγο οι Εσωτερικοί και οι Εξωτερικοί Ελεγκτές πρέπει να τηρούν στάση συνεργασίας μεταξύ τους.

Συμπερασματικά, ο έλεγχος ανεξάρτητα από τη μορφή του αποτελεί μια σημαντική διαδικασία με πολλαπλά οφέλη και εξέχουσα σημασία για την επιβίωση των οικονομικών μονάδων. Βασική προϋπόθεση, βέβαια, είναι να εφαρμόζεται σωστά στην πράξη. Τέλος, έχει διαπιστωθεί ότι η ανυπαρξία ή η υποτίμηση του ελέγχου αναπόφευκτα θα έχει καταστροφικές επιπτώσεις για οποιονδήποτε οικονομική μονάδα ανεξάρτητα από το μέγεθος, την αγορά στην οποία δραστηριοποιείται και τα στελέχη που την διοικούν.

Από όλη την έρευνα καθίσταται εμφανές ότι η αλληλεξάρτηση Εσωτερικού και Εξωτερικού ελέγχου αποτελεί πραγματικότητα, η οποία μπορεί να συνδράμει στην ενδυνάμωση του Εσωτερικού ελέγχου, του Εξωτερικού ελέγχου και της οικονομικής μονάδας.

Μέσα από την πλήρη ανάλυση της έννοιας, των κατηγοριών και των διακρίσεων του Εσωτερικού και του Εξωτερικού ελέγχου προβάλλεται η αναγκαιότητά τους. Περιορισμός της παρούσα διπλωματικής εργασίας είναι ότι αποτελεί μια θεωρητική μόνο προσέγγιση των διαδικασιών των ελέγχων, χωρίς να μπορεί να διαπιστωθεί αν αυτές υιοθετούνται και ακολουθούνται στην πράξη από το σύνολο των οικονομικών μονάδων. Γι' αυτό το λόγο, η εν λόγω επιστημονική έρευνα μπορεί να αποτελέσει πηγή πληροφοριών για μελλοντικές έρευνες πάνω στον τομέα του ελέγχου και διενέργεια ερευνών οι οποίες να συνδέουν περισσότερο τη θεωρία με την πράξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2013), Διεθνές Πλαίσιο για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου
- Καζαντζής Χρήστος (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plan A.E.
- Καραμάνης Κωνσταντίνος (2008), Σύγχρονη Ελεγκτική - θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα ΔΕΠ, Εκδόσεις ΟΠΑ, Έκδοση 1^η.
- Κάντζου Κωνσταντίνος (2006), Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτικά, Εκδόσεις Σταμούλη Α., Έκδοση 2^η.
- Λουμιώτης Βασίλειος Ι. και Τζίφας Βασίλειος Ν. (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.
- Νεγκάκης Χρήστος και Ταχυνάκης Παναγιώτης (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία.
- Παπαστάθης Παντελής Στυλιανός (2003), Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του, Ά Τόμος.
- Τσακλάγκανος Άγγελος Α. (2005), Ελεγκτική, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
- Φίλος Ι.(2004), Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου Επιχειρήσεων, IQ Group.
- W.R.Meigs, E.J.Larsen and R.F.Meigs, Μετάφραση: Θ. Διαμαντόπουλος και Ι. Ταλαρούγκας (1984), Ελεγκτική, Εκδόσεις Παπαζήση.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Abdulrahman A.M., Al-Twajjry J.A. and Gwilliam D.R (2004), «An examination of the relationship between internal and external audit in the Saudi Arabian corporate sector », Managerial Auditing Journal, Vol. 19, No 7, pp 929-944.
- Adams M.B. (1994), « Agency Theory and the Internal Audit», Managerial Auditing Journal, Vol. 9, No.8, pp.8-12.

- Ahmand A. and Musa Abu (2004), « Auditing E-business: New Challenges for external Auditors », Journal of American Academy of Business, Cambridge, Vol. 4, No 3, pp 28-41.
- Alan R., Gerald H. L. και Gavin T. A (1994), « The external auditor's consideration of the internal audit function », Managerial Auditing Journal, Vol. 9, No.6, pp.17-25.
- Allegrini M. και D' Onza G. (2003), «Internal Auditing and Risk Assessment in large Italian companies: an empirical survey», International Journal of Auditing, Vol. 7, No 3, pp 191-208.
- Barr R.H. and Chang S.Y. (1993), «Outsourcing internal audits: A boon or bane? », Managerial Auditing Journal, No 8, pp 14-17.
- Boynton William C., Walter Gerry Kell, και Raymond N. Johnson (1995), «Modern auditing», John Willey & Sons.
- Cashin J., Neurwirth P. and Levy (1992), «Cashin's Handbook for Auditors».
- Chorafas D.N. (2000), «Reliable Financial Reporting and Internal Control», Willey and Sons.
- Clambers A., Selim G. και Vinten G.(1994), «Internal Auditing».
- Cook John W. και Winkle Gary M. (1976), «Auditing: Philosophy and Technique», Houghton Mifflin Company.
- Cook John W. και Winkle Gary M. (1996), «Auditing».
- Dessalegn G.M. και Aderajew W.Y (2007), «Internal audit effectiveness: an Ethiopian public sector case study», Managerial Auditing Journal, Vol. 22, No 5, pp 470-484.
- Durbin N.R (2006-2007), «Building an Antifraud Framework», Bank Accounting and Finance.
- Gareth M. (1980), « Internal audit role conflict: A pluralist view», Managerial Finance 5,2, pp. 160-170.
- Goodwin J. και Kent P. (2006), «Relation Between External Audit Fees, Audit Committee Characteristics and Internal Audit», Accounting and Finance, pp. 387-404.
- Haron H., Chambers A., Ramsi R. και Ismail I. (2004), «The reliance of external auditors on internal auditors», Managerial Auditing Journal, Vol. 19, No 9, pp 1148-1159.

- Hays R., Dassen R., Schilder A. and Wallage P. (2005), «Principles of Auditing. An introduction to International Standards on Auditing», Prentice Hall.
- Joe C., Gerrit S. και Plilomena L. (2009), «A critical analysis of the independence of the internal audit function: evidence from Australia», Accounting, Auditing and Accountability Journal, Vol. 22, No 2, pp 200-220.
- Mautz, Robert Kuhn and Hussein Amer Sharaf. (1961), «The philosophy of auditing», No. 6. American Accounting Association
- O'Reilly V., McDonnell P., Winograd B. και Jaenicke H. (1998-2002), «Montgomery's Auditing», 12th Edition, John Willey & Sons.
- Pickett K.H.S.(1997), «Internal auditing handbook», Willey and Sons.
- Robertson J. (1996), «Auditing».
- Rocco R.V. (1996), « Auditor independence: an international perspective», », Managerial Auditing Journal, Vol. 11, No.6, pp.4-48.
- Sawyer B. Lawrence (2003), «Sawyer's Internal Auditing. The practice of Modern Internal Auditing», The Institute of Internal Auditors, 5th edition.
- Selim Georges M., Sudi Sudarsanam and Mike Lavine (2003), «The role of Internal Auditors in Mergers, Acquisitions and Divestitures: An International Study», International Journal of Auditing, Vol. 7, No 3.
- Suciu Gheorghe (2008), «Similarities and Differences Between Internal Auditing, Internal Public Auditing and other services», University of Craiova, Annals of Computational Economics, Vol. 3.
- Whittington R. & K. Pany (1997), «Principles of Auditing».
- Yan Zhang, Jian Zhou and Nan Zhou (2006), «Audit Committee Quality, Auditor Independence and Internal Control Weaknesses».
- Zabihollah Rezaee and Gerald H. Lander (1993), «The Internal Auditor's Relationship with the Audit Committee», Managerial Auditing Journal, Vol. 8, No 3.

Διαδίκτυο

- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, www.theiia.org
- Σώμα Ορκωτών Λογιστών Ελεγκτών, www.soel.gr

- Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, www.elte.org.
- Νόμος 2190/1920 "Περί Ανωνύμων Εταιρειών" (ΦΕΚ Α' 37/30.3.1963), www.taxheaven.gr
- www.hcmc.gr